

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatius Flaccus

Horatius Flaccus, Quintus

Amstelaedami, 1728

Carminum liber III

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-830](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-830)

Q. HORATII FLACCI CARMINUM

LIBER III.

I.

ODI profanum vulgus, & arceo.
Favete linguis: carmina non prius

Audita Musarum sacerdos

Virginibus puerisque canto.

5 Regum timendorum in proprios greges,

Reges in ipsos imperium est Jovis,

Clari Giganteo triumpho,

Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet

10 Arbusta sulcis; hic generosior

Descendat in campum petitor;

Moribus hic meliorque fama

Contendat; illi turba clientium

Sit major: aequa lege necessitas

15 Sortitur insignis & imos;

Omne capax movet urna nomen.

De-

9, EST UT VIRO VIR LATIUS ORDINET] Ita quidem codices, quotquot extant: sed excutiamus sententiam, EST UT, hoc est, *fieri potest*, ut vir viro, sive unus altero, sit ditior, nobilior, melior, gratiosior. *Fieri potest* autem? quid hoc tam mirum? imò ita fieri necesse est; ita semper fuit semperque erit. Cave igitur credas tam fri-

gidam gnomen ab Horatio profectam esse. Cor-rigo:

ESTO, ut viro vir latius ordinet

Arbusta sulcis:

hoc est; *concedamus*, alium divitiis, alium nobilitate praecellere: hunc moribus & fama, illum gratia & popularitate pollere: Quid tum? quid pro-

- Destrietus ensis cui super inopia
 Cervice pendet, non Siculae dapes
 Dulcem elaborabunt saporem;
 20 Non avium citharaeque cantus
 Somnum reducent. somnus agrestium
 Lenis virorum non humilis domos
 Fastidit umbrosamque ripam,
 Non Zephyris agitata Tempe.
 25 Desiderantem quod satis est, neque
 Tumultuosum sollicitat mare,
 Nec saevus Arcturi cadentis
 Impetus, aut orientis Haedi:
 Non verberatae grandine vineae,
 30 Fundusque mendax; arbore nunc aquas
 Culpante, nunc torrentia agros
 Sidera, nunc hiemes iniquas.
 Contracta pisces aequora sentiunt,
 Jactis in altum molibus: huc frequens
 35 Caementa demittit redemptor
 Cum famulis, dominusque terrae
 Fastidiosus: sed timor & minae
 Scandunt eodem quo dominus: neque
 Decedit aerata triremi, &
 40 Post equitem sedet atra cura.

Quod

proderit? aequa enim lege omnes morientur, tam insignes, quam infimi. Jam hoc, nisi fallor, poëta nostro dignum est. Et firmat nostram conjecturam Scholiastes vetus Cruquii: EST, ait, pro SIT. Imo vero ESTO pro SIT.

39. TRIREMI ET POST EQUITEM] In omnibus Berisimanni, Pulmannique & nostris Codicibus; crede etiam & aliorum, quamvis illud dissimulent, deest particula ET: deest etiam in editione Lofcheri. Princeps tamen Veneta habet ET, un-

de in ceteras manavit. Mollius, opinor, fluet verus, si sic legeris syllaba liquefacta:

Decedit aerata triremi,

Postque equitem sedet atra Cura.

ut Virgilius Georg. III, 116.

Impositi dorso atque equitem docuere sub armis.

& Aeneid. X, 893.

Verberat, effusumque equitem super ipse socinus.

T

43. NEC

Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum fidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achaemeniamve costum;

45 Cur invidendis postibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

II.

ANGUSTAM, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat; & Parthos ferocis
Vexet eques metuendus hasta;

v. 44. VULG. ACHAEMENIUMQUE

Vi-

43. NEC FALERNA VITIS ACHAEMENIUMQUE
COSTUM] Illud QUE non editiones modo, sed &
codices quos viderim universi exhibent. Corrigend-
um nihilominus;

Nec purpurarum fidere clarior

Delinit usus, nec Falerna

Vitis, Achaemeniumve costum.

Nec, nec, ve vel aut, in disjunctionibus rite usur-
pantur; ut ostendimus ad Epod. XVI, 6. & Serm.
I, 6. v. 68.

48. DIVITIAS OPEROSIORES] Si accederet codi-
cis alicujus auctoritas, legere posses,

Cur valle permutem Sabina

Divitias ONEROSIORES?

ut Noster alibi. Serm. I, 6. v. 99. de divitiis,

Nollem ONUS, haud umquam solitus, portare
molestum.

Ovid. Metam. IX, 575. onerosior altera fors est.
Favet Scholiastes Porphyrio, qui locum hunc sic
explicat: Cur, inquit, relicto Sabino agro, sub quo
securam vitam ago contentus, appetam amplissimas
domuum fundorumque possessiones, quae mihi ONERI
& molestiae sint. Verum eodem fere redit, sive
operosas sive onerosas opes dixeris: proinde nihil
necesse est, ut a recepta lectione recedamus.

I. ANGUSTAM AMICI PAUPERIEM PATI] Multo
plures Codices cum editione Veneta & Lofcheri
AMICE; de quo dubium fuerit, an adverbium
sit, an vocativus singularis. Vocativum vero esse vix

passitur versus ratio: quamquam Alcaeus, primus
hujus Metri auctor, unde & nomen ei accrevit
Alcaicum, Trochaicum in eo loco saepe adhibue-
rit: ut & Hephæstion tradit, & exemplis com-
perimus: ut

Πάρ μὲν γὰρ ἄντρος ἰσοπέδαν ἔχει.

&

Εἰ τις δναται, καὶ παλαμν ἔχει.

& illud apud Athenaeum lib. X. p. 430.

Ὁ χὰ κροῖον θυρὸν ἐπιτέπειν.

Προκίφουεν γὰρ οὐδὲν ἀσάμενοι,

Ὡ βακχί, φάρμακον δ' ἔριον

Ὀῖον ἐνεικαρένσι μεθύσθαι.

quem locum eo integrum citavimus, ut emen-
dator fieret: vulgo enim ἀσάμενοι, & μεθύσθαι
quorum hoc contra versum est, illud & contra
versum & sententiam. Sed quamquam, ut jam
vides, Trochaeo hic usus est Pater hujus car-
minis Alcaeus; numquam tamen Horatius; sed
ubique Spondeum eo loci posuit: quo autem con-
silio abstinerit a Trochaeo, ostendi ad Carm. II,
19. v. 15. Restat igitur, ut AMICE sit adverbium,
& constructio sit, Puer condiscat amice pati angu-
stam pauperiem. Quamquam hoc jam minimum esse
videatur: cur enim adeo amico? satis profecto est,
si passitur: ut alibi Carm. IV, 9.

Nomen Beati, qui Deorum

Numeribus sapienter uti,

Du-

- 5 Vitamque sub divo, & trepidis agat
 In rebus: illum ex moenibus hosticis
 Matriona bellantis tyranni
 Prospiciens, & adulta virgo
 Suspiret, Eheu, ne rudis agminum
 10 Sponsus laceffat regius asperum
 Tactu leonem; quem cruenta
 Per medias rapit ira caedes.
 Dulce & decorum est pro patria mori.
 Mors & fugacem consequitur virum:
 15 Nec parcat inbellis juventae
 Poplitibus, timidove tergo.

V. 14. VULG. PERSEQUITUR. 16. TIMIDOQUE.

Vir-

Duramque callat pauperiem pati,
 Pejusque leto flagitium times.
 Quid quod nemo ita locutus est, amice pati pro
 facile & aequo animo? Placetne igitur, ut cum
 duobus libris Pulm. & plerisque editis legamus,

Angustam, AMICI, pauperiem pati.
 quo nos invitant ἐπιγραφαὶ & Tituli hujus Car-
 minis in membranis vetustis. Sic Graevianus &
 Leidensis; DE INSTITUTIONE AD AMICOS LOQUITUR.
 Reginensis; DE INSTRUCTIONE AD AMICOS
 LOQUITUR. Acron Scholiafkes, etiam manuscriptus;
 Hanc oden ad AMICOS generaliter scribit. Editio Ve-
 neta; Ad AMICOS Paraeneticæ tricolos. Sic & alibi
 Noster amicos suos compellat; ut L, 37.

Tempus erat dapibus, sodales.

l, 27.

Impium Lenite clamorem, sodales.

Art. Poët.

risum tenentis, amici.

Epod. XIII.

rapiamus, amici,

Occasionem de die.

ubi tamen contratio errore peccaverunt Librarii;
 nam ut hic amice posuerunt pro amici, ita vice
 versa in Epodo amici pro amice substituerunt, ut
 ad eum locum ostendam.

14. MORS ET FUGACEM PERSEQUITUR VIRUM]
 Tolerabilis sane lectio est persequitur: sic enim ali-
 bi Serm. II, 7. v. 115.

Frustra: nam comes atra premit, sequiturque
 fugacem.

& Seneca Controverf. VIII, A. Quis mireretur cur

mori voluisse, quem fugientem quodque Fortuna per-
 sequitur? Variatum tamen olim in libris: nam
 tres Lambini Codices, & unus Cruquii, cum
 nostris Graeviano & Petrensi, PROSEQUITUR.
 Nimirum facilis & frequens librariorum lapsus
 erat in praepositionibus compositis; ut qui mani-
 bus membranas veteres versarunt, probe sciunt.
 Quale & hic accidisse crediderim. Quippe, quod
 alii jam observarunt, aperte hic Noster imitatus est
 Simonidem, & verbum de verbo reddidit,

Ὅ δ' ἂν θάνατος ἐπιχε καὶ τὸν Πρωϊμαζον.
 Atqui EKIXE majus quiddam est, quam persequi-
 tur. Nam persequi nihil aliud est quam sequi:
 κίχεiv vero est assequi, consequi, nancisci, prehen-
 dere. Quare nullus dubito, quin Horatius sic
 scripserit,

Mors & fugacem consequitur virum.

Quid hoc interfit, ex Seneca discas de Beneficiis,
 V, 5. Non est turpe non consequi, dummodo sequar-
 ris. Curtius adeo apposite, ut ad hunc ipsum Flac-
 ci locum respexisse videatur, IV, 55. Effugit mor-
 tem, quisquis contemserit: timidissimum quemque
 CONSEQUITUR.

16. POPLITIBUS, TIMIDOQUE TERGO] Rectius
 aliquot Lambini & Pulmanni cum meis Petrensi
 & Galei, TIMIDOVE: & sic Acron Scholiafkes,
 tam editus, quam in Bibliotheca Regiae Societa-
 tis manuscriptus. Aut poplitibus, aut tergo, non
 utrisque: quid enim opus, ut bis eundem percu-
 teret Mors, cujus unus quivis ictus letalis est.
 Latinus Pacatus in Panegyrico p. 131. Miles urge-
 re; amicus, cominus, gladiis, hastis, punctim, cae-
 sim,

Virtus, repulsae nescia sordidae,
Intaminatis fulget honoribus;
Nec sumit aut ponit securis

20 Arbitrio popularis aurae.

Virtus, recludens inmeritis mori
Caelum, negata tentat iter via;
Coetusque vulgaris, & udam

Spernit humum fugiente penna.

25 Est & fideli tuta silentio

Merces: vetabo, qui Cereris sacrum

Volgarit arcanae, sub isdem

Sit trabibus, fragilemve mecum

v. 28. Vulg. FRAGILEMQUE.

Solvat

sm, ferire: alii poplitibus imminere, alii terga configere; aut quos cursu non poterant continere, (lege, contingere) jaculis occupare. Ubi nota, alii poplitibus, alii terga: recte itaque hic Timidove non que. Livius tamen XXII, 48. Quingenti Numidae aversam adoriuntur Romanam aciem, tergaque ferientes ac poplites caedentes, stragem ingentem fecerunt. Verum, cum de quingentis hoc narrat, non de uno milite; nihil vetat, quin & hic intelligamus, alios ex quingentis terga ferire, alios poplites caedere.

[v. 28. INTAMINATIS FULGET HONORIBUS] Gifanius in Indice Lucretiano pag. 432. reponit ex codice suo;

*Virtus repulsae nescia sordidae in-
contaminatis fulget honoribus.*

cui adfentiuntur liber unus Lambini, & Pulmanni duo. Quin & editiones Pulmanni & Cruquii ea lectio occupavit. Caeterum vox *Incontaminatus* Livio, Varroni, aliisque usurpata est: *Intaminatus*, ut aiunt, nusquam reperias. Esto. Annon & alia sunt verba apud Nosrum & Ciceronem & alios, quae jam post tot scriptores deperditos singularia sunt, & semel inventa? Certe ut ab absoleto verbo *Tamino*, composita illa in usu erant, *contaminatus, attaminatus, quidni & intaminatus?* Justin. XXI, 3. *Omnibus ante juratis viris, ne quis ullam attaminet saeminam.* Priscianus p. 559. *D in compositione transit in T, ut Attinet, Attamino, Attingo.* Capitolinus in Gordiano Tertio, c. 27. *Ita ut nihil quod ad eorum fortunas pertineret, attaminaret: ubi Casaubonus plura profert*

exempla ex Ambrosio, Augustino, Aurelio Victore, & Codice Theodosiano. Numquam igitur evincit, quin recte & ex analogia formatum sit *Intaminatus*. Imo vero vox ipsa reperitur apud Cyrillum in Glossario: ita tamen, ut jure cum Ovidio dixeris,

tu non inventa reperta

Luctus eras levior:

Quippe contrario plane sensu ibi ponitur; magisque officit receptae apud Flaccum lectioni, quam si nusquam extitisset. Sic enim Glossographus, *INTAMINATA, MIANONETA*. Non nescis, quid sit *μιανόνετρα*: *polluta scilicet, inquinata*. Glossographus alter: *MIANON, attamino, contamino, inquino, polluo, incesto, violo*. Ergo si fides Glossario habenda est, *Intaminatis honoribus* idem foret, quod *contaminatis*; sententia a Poetae mente profus aliena. Neque vero contemnenda facile est Cyrilli auctoritas. Nam in aliis hujus generis Compositis, ubi verbum simplex *pollutionem, contagium, vel mixturam* notat, praepositio *IN* non negativa est, sed auget & intendit significationem: sic *intinctus, illitus, insucatus, incrustatus, incoctus, infuscatus, impicatus, immixtus, infucatus, inauratus, inustus, inebriatus, & similia*, non negant, verum affirmant. Quidni igitur *contaminare, attaminare, intaminare* eandem vim habeant; ut *commiscere, admiscere, immiscere*, & id genus alia? Neque tamen sum nescius, participia quaedam cum *IN* composita, duplicis esse significationis, & negativae, & affirmativae. Proinde eligat Lector peritus, utrum

30 Solvat phaselon. saepe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Dederuit pede Poena claudo.

III.

JUSTUM, & tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non voltus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster

Dux

V. 29. PHASELUM.

utrum velit; five INTAMINATIS, five INCONTAMINATIS honoribus; me quidem volente utrumvis legerit: ita tamen ut ad posteriorem lectionem magis inclinet animus; cum videam Decomposita illa in usu fuisse, apud multos Incontaminatus, apud Tertullianum, Inattaminatus: De Corona Militis Cap. XV. *Serva Deo rem suam inattaminatam*: quod eo consilio factum videtur, quia compositum *Intaminatus* diversam plane significationem haberet. Sulpicius tamen Severus II, 21. *Dei spiritu praevalentes, ut intaminata ab ore corrupto & falsis vera miscente intra sua tantum mysteria contineretur historia*. Ubi, si fides editionibus constat, *intaminata* perinde est atque *incontaminata*, *inattaminata*.

19. NEC SUMIT AUT PONIT SECURES] Tres ex nostris, Reginensis, Battelianus, Vigorniensis, *Nec ponit aut sumit*. Frustra: prius enim est *sumere*, quam *sumtum ponere*. Seneca Quaes. Natural. I, 7. *Speciem falsi coloris, qualem columbarum cervix & sumit & ponit, utcumque desecititur*. Lucanus IX, 200.

Juvit sumta virum, juvit dimissa potestas.

26. QUI CERERIS SACRUM VULGARIT ARCANAE] Recte vetusti Codices, Graevianus & Reginensis, **VULGARIT**; non ut quidam ex recentioribus, *Vulgavit*. Porro, est qui legendum autumet, qui Cereris sacrum.

Vulgarit ARCANUM.
ut alibi Epod. V.

Arcana cui fiunt sacra.

Ovid. Epist. Medea.

Per triplicis vultus arcanaque sacra Dianae.

Statius Silv. III, 3.

facrisque Deorum.

Arcanis haerere datum.

Seneca Medea, 912.

Artus juvas secuisse, & arcano patrem:

Spoliasse sacro.

idem Hippolyto, 107.

Factare tacitis conscias facris faces.

& Troad. 843.

An sacris gaudens tacitis Eleusin.

Sed nihil mutandum. Nam & idem valet *arcanae*, ac si *arcanum* dixisset, & figuratius est: sic Virgil. Georg. IV, 521.

Inter sacra deum, nocturnique orgia Bacchi:

ubi & editiones veteres & scripti aliquot *perperam* habent *nocturnaque*.

28. FRAGILEMQUE MECUM SOLVAT PHASELUM] Primo legendum *Fragilemve*, repugnantibus licet codicibus: centies enim milliesque *ve* mutatum est in *que*, ut sciunt qui manuscriptos tractant. *Vetabo*, inquit, qui mysteria Cereris revelaverit, *aut* terra sub eodem testro mecum sit, *aut* mari in eadem navi. Deinde scribe cum Leidensi, Graeviano, Batteliano, & Acrone manuscripto, **PHASELON**, formatione Graeca; ut Ovid. Amor. II, 10.

Errant, ut ventis discordibus acta Phaselos.

Stat. Silv. III, 2.

Quaeque securam religent post terga Phaselon.

Porro imitatus est hunc locum Prudentius contra Symmachum II, 329.

Insiterant tenues cumbae, fragileque phaseli.

- 5 Dux inquieti turbidus Hadriae,
Nec fulminantis magna manus Jovis:
Si fractus inlabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
- 10 Enifus arcis attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indocili jugum
- 15 Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;

V. 6. JOVIS MANUS. IO. INNIXUS.

Gra-

6. NEC FULMINANTIS MAGNA JOVIS MANUS] Melior suaviorque ordo est in editione Veneta 1478. & omnibus ubique codicibus;

Nec fulminantis magna manus Jovis.

Lofcheri tamen editio 1498. priorem lectionem sequitur, unde in posteriores omnes derivata est. Paucis a natura datum est habere aurem.

7. SI FRACTUS ILLABATUR ORBIS] Leidensis noster vetustissimus cum Petrensi & alio recentiore, ILLABETUR. Nihil muta. Hieronymus Epistola ad Demetriadem: *Probans in se verum esse, quod in Lyrico Carmine super iusti praeconio dicitur, Si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinae.* Et sic iterum citat Epistola ad Julianum Diaconum.

10. INNIXUS ARCES ATTIGIT IGNEAS] Sic editiones veteres Veneta & Lofcheri, INNIXUS, quarum exemplum posteriores pleraeque secutaë sunt. At Graevianus noster & Reginensis cum sex aliis *Innifus?* Leidensis, Petrensis, Vigornienfis & Regiae Societatis, ENIFUS: neque aliter vetustissimae membranae Cruquii & aliorum. Recte. Qui pondus aliquod sustinet, is fulcro innititur, ne cadat: qui in altum ascendere conatur, enixitur. Itaque apte dicere posses, Hac arte innixus Hercules caelum cervicibus tulit, fesso Atlante: nunc, cum alia sententia sit, quod nempe arces igneas attigerit, & ad caelum escenderit, omnino hac arte enifus id effecisse dicatur. Tacitus Annal. 1, 70. Tandem Vitellius in editiora enifus eodem agmen subduxit. Valer. Flaccus II, 462.

Restitit Alcides, visisque enifus, in alta

*Rupe truces manicas defestaque virginis ora
Cernit.*

Plinius Hist. XVIII, Sect. 68. *Sol ipse ad Aquilonem scandens, ac per ardua enifus ab ea meta incipit flecti.* Ita alii scriptores passim.

12. PURPUREO BIBIT ORE NECTAR] Recte Graevianus noster, Reginensis, Battelianus, cum Bodleianis duobus BIBIT: Jam tunc enim praesens deus erat Augustus, ut recte alii monuerunt. Ceterum frustra hic litigant Interpretes de purpureo illo ore. Unus purpureum vultum intelligit, minio scilicet pictum, ut Deorum statuae solebant. Sane vultum & faciem significavit Statius, cum dixit Theb. III, 440.

Tertia jam nitidum terris Aurora deisque

Purpureo vehit ore diem.

Sed ineptum est plane hic vultum interpretari; cum addat bibit ore: quis enim vultu bibit? Alius igitur, ideo purpureum os dici vult, quia rubicundo nectare madidum erat. Frustra uterque. Quin nihil aliud est purpureo ore, quam pulchro & formoso, quale deo convenit; ut recte veteres Scholiastae. Simonides apud Athenaeum lib. XIII, p. 604.

Πορφυρίη ἀπὸ σφραγῶς ἰστῶν ὀφθαλμοῦ παρθένης.

Virgo ab ore purpureo vocem mittens.

Catullus Epigram. XLVI.

At Acme leviter caput reflectens,

Et dulcis pueri ebrios ocellos

Illo purpureo ore suaviata.

16. MARTIS EQUIS ACHERONTA FUGIT] Martis equis Codices nostri omnes; ut & aliorum, qui Flac-

Gratum elocuta consiliantibus
 Junone Divis: ILION, Ilion
 Fatalis incestusque iudex,
 20 Et mulier peregrina vertit
 In pulverem; ex quo destituit Deos
 Mercede pacta Laomedon, mihi
 Castaeque damnatum Minervae,
 Cum populo & duce fraudulento.
 25 Jam nec Lacaenae splendet adulterae
 Famofus hospes: nec Priami domus
 Perjura pugnacis Achivos
 Hectoreis opibus refringit.
 Noftrisque ductum feditionibus
 30 Bellum refedit. protinus & gravis
 Iras & invisum nepotem,
 Troia quem peperit sacerdos,

v. 18. Vulg. Troica.

Marti

Flaccum ediderunt. Sic Ovidius Remed. Amor. v. 6. Cupidinem alloquens,

*Non ego Tydides, a quo tua saucia mater
 In liquidum rediit aethera Martis equis.*

Sed celeberrimus Barthius Advers. XXXIX, 9. *Scribendum, ait, cum omnium vetustissimis membranis, PATRIS equis Acheronta fugit.*

Elegantius certe & majus quiddam videtur *Patris* quam *Martis*. Nam in eo quod *Patrem* dicit, & *Martem* satis indicat, & vim insuper honoremque addit paternae necessitudinis. Favet codici Barthiano Scholiafles Cruquii, qui sic παραθεάζει: MARTIS EQUIS) patria virtute. Enimvero quicumque hoc adnotavit, in suo codice invenerat, PATRIS equis; alioqui non patria, sed *Martia* virtute interpretaturus. Ovidius Fast. II, 496. De Romulo, & hac ipsa re loquens.

*Hinc tonat, hinc missis abrumpitur ignibus aether:
 Fit fuga: rex patris astra petebat equis.*

23. CASTAEQUE DAMNATUM MINERVAE] Vide quaeso circuitum periodi, *Ilion, Ilion iudex & mulier peregrina vertit in pulverem, damnatum mihi & Minervae* &c. hoc est, *Ilion damnatum*. Ubi, ut & obscuritas & ambiguitas evitetur, malim *Ilion DAMNATAM*: quippe intervenit *in pulverem*, du-

biumque prima facie reddit, utrum *Ilion damnatum* an *pulverem damnatum* velit. Porro *Ilion* faciminio genere declinat *Noster* alibi, ut *Carm. IV, 9.*

Non semel Ilios vexata.

Ovid. Epist. Penelopae v. 48.

Sed mihi quid prodest vestris disiecta lacertis

Ilios, & murus quod fuit ante, solum.

Idem Ep. Paridis, 49.

Arfuram Paridis vates canit Ilion igni.

& Helenae, 240.

Ilion arsuram praemonuisse ferunt,

Ita edidit magnus Heinſius, idque ex unico codice: cum caeteri omnes neutro genere ARSURUM habuerint; ut hic nostri DAMNATUM.

32. TROICA QUEM PEPERIT SACERDOS] Heinſius in ora sui exemplaris, *Lege*, inquit, *TROICA*: atque ita *Carm. I, 6, v. 14. Pulvere TROICO. Forte*, ait, *TROIO*. Tu vide ipsum de hoc plura differentem, ad Ovidium Epist. Penel. v. 28. Ubique certe Virgilius & nomen gentile & possessivum ponit *Troius*, ut *Troius heros, Troia castra, Troia gaza*: numquam *Troicus*. Contra, ne unus quidem, quod sciam, Horatii codex aliter habet, quam *pulvere Troico, & Troica sacerdos*. Equidem in prio-

Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris

35 Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.

Dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus; qualibet exfules
In parte regnanto beati:

40 Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, & catulos ferae
Celent inultae; stet Capitolium
Fulgens, triumphatque possit
Roma ferox dare jura Medis.

45 Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:

Aurum

re loco nihil temere mutaverim in vitis membra-
nis: quandoquidem & Latinorum alii sic scribunt,
& Homerus saepius habet *τρωϊκόν*; & Tragicum item
veteres, *τρωϊκὸν πῆδημα*, *τρωϊκὸν πόλισμα*, *τρωϊκῆς*
χρῆσις, & similia. Tamen in posteriore, cui me-
lius convenit gentile, quam possessivum; acces-
ferim libens Heinsii iudicio, & legerim ad Vir-
gili normam *Troia sacerdos*, ubi potuisset etiam
Dardana, ut Stadius Silv. I, 2. de hac ipsa Ilia,
nisi Dardana furto

Cepisset Martem, me non prohibente, sacerdos.

34. DUCERE NECTARIS SUCCOS] Mirum profe-
cto tot codices vetustos habere DISCERE, ut ex
nostris Graevianus, Reginensis, Battelianus, Vi-
gorniensis, Bodleianus, Galei, & a prima manu
Magdalenensis; & pro varia lectione Colbertinus:
neque aliter duo ex Torrentianis, & Editiones
principes Veneta & Lofcheri. Agnoscit etiam
Scholiastes Porphyrius, & explicat, *Assuescere sa-
poribus nectaris*. Quid fiet? enimvero non usque
adeo damnanda haec lectio est: *discere succos ne-
ctaris*, nempe quibus non antea assueverat: ut fere
Virgil. Eclog. V.

*Candidus infuetum miratur limen Olympi,
Sub pedibusque videt nubes & sidera Daphnis.*

& contra Manilius I, 344.

tum magni Jovis ales fertur in altum,

Affueto volitans gessit ceu fulmina mundo,

Digna Jove & caelo, quod sacris instruit armis.

Sic legendum, *assueto mundo*, sententia manife-
sta; non ut vulgo, *assueto-mundi*: in quo expli-
cando frustra laborant viri magni Scaliger & Hue-
tius. *Discere* autem *succos* ita dictum; ut illud Sta-
tius Silv. II, 2.

nec cerne jugum discentia saxa.

Sic Seneca Herc. Furente 1077. de fomno,

Pavidum leti genus humanum

Cogis longam discere mortem.

Claudianus Epithalamio. 130. ubi Venus loquitur;

Vivite concordēs, & nostrum discite munus;

Oscula mille sonent.

Idem Stilich. II, 74.

Hinc fuit, ut primos in conjuge disceret ignes.

& Rapt. Proserp. II, 368.

unanimes consortia discite somni.

ubi pariter ut hic in codicibus variatum: pluri-
mi enim *Ducite* habent. Vera tamen apud Hora-
tium lectio est, quam alii codices exhibent cum
Acrone Scholiaste, DUCERE. *Discuntur* enim
quae vel difficultatem vel metum vel fastidium ha-

ha-

Aurum inreperitum, & sic melius situm
 50 Cum terra celat, spernere fortior,
 Quam cogere humanos in usus
 Omne sacrum rapiente dextra.
 Quicumque mundo terminus obstitit,
 Hunc tangat armis, visere gestiens
 55 Qua parte debacchentur ignes,
 Qua nebulae pluviique rores.
 Sed bellicosus fata Quiritibus
 Hac lege dico; ne nimium pii,
 Rebusque fidentes, avitae
 60 Tecta velint reparare Trojae.
 Trojae renascens alite lugubri
 Fortuna tristi clade iterabitur,
 Ducente victrices catervas
 Conjuge me Jovis & forore.

Ter

habent: at in nectare degustando nihil horum est. Non placet igitur *discere*: quod interpolatum ab iis existimo, qui *succos* cum Porphyrione *sapores* interpretabantur; absurdum enim iis visum est *ducere*, sive *bibere sapores*. Atqui aliud hic per *succos* intelligendum est, *liquorem* scilicet, *laticem*, *humorem*; ut passim usurpant auctores; & proinde *succi* illi *nectaris duci* sive *bibi* possunt. Ovidius Remed. Amor.

Saepe bibi succos, quamvis invitus, amarus.
 & in Ibide.

Cantharidum succos, dante parente, bibas.
 & Pont. IV, 3.

I, bibe purgantes, dixissem, pectora succos.
 Cicero denique de Divinatione I, 9.

*Mollipedesque boves spectantes lumina caeli
 Naribus humiferum ducunt ex aëre succum.*
 Ceterum *ducere* idem esse ac *bibere* fuscè ostendit acutissimus Heinsius ad Ovid. Metam. XII, 316.

53. QUICUMQUE MUNDO TERMINUS OBSTITIT,
 HUNC TANGAT ARMIS] Primo, omnes fere codices aliorum, & nostri praeter unum & alterum ex recentioribus, MUNDO, non mundi; & sic editiones veteres Veneta & Loscheri, Primus, ut opinor, Lambinus introduxit mundi; quem po-

steriores plerique male secuti sunt. Quid enim? cuinam *mundi terminus obstitit*? Romano scilicet. Atqui si jam *obstitit* Romano, jam is obstantem *tetigit*. Unde ergo, quod mox sequitur, *Hunc tangat armis*? Mira certe elegantia: *Tangat terminum, quem jam ante tetigit*. Enimvero si *mundi* legeris, necesse est ut *obstiterit* legas, non *obstitit*. Sed recte habet prisca lectio, *Quicumque terminus obstitit mundo*, hoc est, orbem terrarum habitabilem clausit; Deinde illud non omittendum, multo plures codices cum editionibus vetustis habere TANGAT, non tangat. Sed melius est TANGAT, ut supra *set, possit, extendat*. Illud denique minus placet, QUICUMQUE terminus. Quot enim, obsecro, sunt mundi termini? Legerim potius,

QUACUMQUE MUNDO TERMINUS OBSTITIT,
 Hunc tangat armis.

ut mox sequitur, *QUA parte ignes, QUAE nebulae*. Seneca tamen *terminos* de mundo usurpat, Epist. CX. *Animum in sordida & humilia pertraximus, ut relicto mundo terminisque ejus, & dominis cuncta versantibus, terram rimaretur*. Ut proinde illud *Quicumque* non sit temere sollicitandum: quamquam, si *Quacumque* adsciveris, jam & illud *Terminus*

- 65 Ter si resurgat murus aëneus,
 Auctore Phoebō; ter pereat meis
 Excisus Argivis: ter uxor
 Capta virum puerosque ploret.
 Non hoc jocosae conveniet lyrae:
 70 Quo Musa tendis? desine pervicax
 Referre sermones Deorum, &
 Magna modis tenuare parvis.

IV.

minus vim & potestatem pluralis in se habere possit.

65. TER SI RESURGAT MURUS AENEUS, AU-
 CTORE PHOEBO] Tres vetusti codices, quorum
 unus Achillis Statii fuit, alter Cruquii, tertius
 Pulmanni, habent DUCTORE Phoebō: quod edi-
 tiones aliquot receperunt. Lectio sane non in-
 elegans: ubi ductore volunt esse conditore murorum.
 Sic Noster Carm. IV, 6.

Rebus Aeneae potiore ductos
 Alite muros.

Virgil. Aen. I, 423.

Instant ardentes Tyrii: pars ducere muros,
 Molirique arcem, & manibus subvolvere saxa.

ubi inter alia Servius: Proprie cum aedificantur mu-
 ri, duci dicuntur; ut Salustius: Murum ab angulo
 dextri lateris ad paludem haud procul remotam duxit,
 His adde Livium I, 44. Pomoerium est circa mu-
 rum locus, quem in condendis urbibus quondam E-
 truscii, qua murum ducturi erant, certis circa ter-
 minis inaugurato consecrabant. & Statium Theb.
 IV, 151.

rarus vacuis habitator in arvis

Monstrat Cyclopum ductas sudoribus arces.

Sed idcirco minus placet haec lectio, quia proxime praecesserat,

Ducente victrices catervas;

ut inficetum fuerit statim repetere,

Ductore Phoebō: ter pereat meis.

ut ne dicam ductorem pro conditore nusquam repe-
 riri: neque enim sequitur, quia ducere muros re-
 cte dixeris, ideo te & ductor murorum recite di-
 cturum; non magis, quam dux murorum. Usus
 & consuetudo, non Analogia, loquendi normam
 faciunt. Equidem, si quid mutatum velim, sic
 potius legerim;

Ter si resurgat murus aeneus,

STRUCTORE PHOEBO.

Notum est enim ex historia veteri, Phoebum &
 Neptunum suis ipsos manibus Trojae moenia ae-

dificasse, & numeris subvectasse lapides. Ovid.
 Metam. XI. de Apolline,

Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
 Mortalem induitur formam, Phrygioque tyranne
 Aedificat muros, pacto pro moenibus auro.

Statius Theb. I, 699. de eodem.

Seu Troiam Thymbraeus habes, ubi fama volentem
 Ingratis Phrygios humeris tibiisse molares.

Recte autem structor murorum, ut Seneca Herc.
 Fur. 262. de Thebis,

Cujusque muros natus Amphion Jove
 Struxit, canoro saxa modulatu trahens.

Statius Theb. X, 871. de iisdem,

Et quidnam egregium profernere moenia molli
 Structa lyra?

ubi obiter corrigendum;

Et QUID TAM egregium,

ut docebimus ad Serm. II, 3. v. 283. Silius Itali-
 cus, XIV.

structis qui pube secuta

In longum ex sese donarunt nomina muris.

Ovidius Epist. Paridis v. 179. de his ipsis Trojae
 muris,

Ilion aspicias, firmataque turribus altis

Moenia, Phoebae structa canore lyrae.

Neptunus apud Virgilium Aen. V, v. 2. de iisdem;

cuperem cum vertere ab imo

Structa meis manibus perjurae moenia Trojae.

Cicero Epist. ad Quintum Fratrem II, 6. A puero
 ut discessi, in aream tuam veni: res agebatur mul-
 tis STRUCTORIBUS; i. e. aedificatoribus. Apu-
 leius in Floridis. Quippe STRUCTOR orationis hu-
 jus egomet, non e meo monte lapidem directim cae-
 sum afferam. Sed utcumque hoc speciosum sit, &
 si faverent codices, omni exceptione majus; ni-
 hil tamen muto a recepta lectione, quam centum
 manuscripti confirmant, cum editionibus vetu-
 stis; Ter si resurgat murus aeneus, AUCTORE
 Phoebō. Sic Cynethius, sive Apollo, Virgilio di-
 ctus

IV.

AD CALLIOPEN.

DESCEDE caelo, & dic age tibia
Regina longum Calliope melos;
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phoebi.

Audi-

Ætus Trojæ auctor, Georg. III, 36.
Stabant & Parii lapides, spirantia signa,
Assaraci proles, demissæque ab Jove gentis
Nomina; Trojæque parens, & Trojæ Cynthius
auctor:

tibi Servius: Vel Apollinem dicit propter muros;
vel Cynthium regem Trojæ, quem in Troicis suis
Nero commemorat. Nugæ meræ de Rege Cynthio.
Recte Philargyrius: Cynthius, Apollo a Cyntho
Deli monte: & utrum, quia ex Oraculo ejus condita
est Troja, an quia muros ipse aedificavit, dictus Tro-
jæ auctor? Enimvero utramque ob causam. Et
ideo valde placet apud Nostrum, Auctore Phoebos;
quia utrumque sensum comprehendit: sive, ait,
Phoebi monitu, jussu, auctoritate, auspiciis, ora-
culo; sive adeo ipsius Phoebi manibus aut operis
ter resurgat Troja, ter peribit meo ductu ab Ar-
givis everfa. Utravis significatione recte dicitur
Phoebus auctor murorum: Priore, ut apud Senecam
Agamem. 294.

Auctore Phoebos gignor: haud generis pudet:
& Statium Theb. I, 399.
non tu ipse pater, non doctæ futuri
Amphiaræ, vides: etenim vetat Auctor Apollo:
& Theb. X, 894.

gemis auctor Apollo,
Quas dedit ipse, domos:
posteriore, ut apud Propertium IV, 6.
Quam nisi defendes murorum Romulus auctor
ire Palatinas non bene vidit aves.

Ita habet codex vetustus, non augur, teste diser-
tissimo Broukhusio ad locum, qui tamen & hic
apud Horatium probat, Duotore, (ad Propertium
I, 7.) & illic mavult Romulus augur: quod firmat
ex Cicerone de Divin. I, 2. Hujus urbis parens Ro-
mulus. Frustra: nam illud ipsum astipulatur alteræ
lectioni, Auctor. Quippe Auctor idem plane, quod
Parens. Ovidius Heroid. X.

Nec pater est Aegæus, nec tu Pittheidos Aethræ
Filius: auctores sasa fretumque tui.

hoc est, parentes tui. Ergo ut Cicero, Parens Uro-
bis, ita Propertius auctor sive parens murorum. Si-
lius Italicus lib. II. de Sagunto:

Urbs habitata diu Fidei, caeloque parentem
Murorum repetens,
i. e. Herculem. Nonne hoc idem plane, ac au-
ctorem murorum? Sic idem alibi, Sator murorum,
hoc est, parens, auctor, lib. XI. de Capua.

Laetus circumfert oculos, & singula discit;
Qui muris Sator, & pubes sit quanta sub armis.
Sic auctor statuas & Tabulae pictas. Plinius XXXIV.
cap. 8. Sect. 35. In mentione statuarum est & una
non praetereunda, licet auctoris incerti. Et XXXVI,
5, 8. Multa in eadem Schola sine auctoribus pla-
cent: Satyri quatuor &c. Idem Praefat. ad lib. I.
Quo apparuit summam artis securitatem auctori pla-
cuisset; hoc est, pictori. Denique, ne nimis finis,
auctor porticus, ut Ovid. Art. Amat. I.

Nec tibi vitetur quæ priscis sparsa tabellis
Porticus auctoris Livia nomen habet.

69. NON HAEC JOCOSAE CONVENIUNT LYRAE]
Ita Loscherus anno 1498. Haec conveniunt: quod
hodie editiones plures sequuntur. Lambinus ex
suis profert, haec conveniunt. At Cruquii omnes,
Torrentiique, & Pulmanni, cum editione prima
Veneta,

Non hoc jocosae CONVENIET Lyrae.
Recte: & ita nostri universi, nisi quod Battelia-
nus, Bodleianus, & Vigornienfis conveniat; Pe-
trens autem convenit. Quid opus est in re nihili
ab omnibus fere membranarum discedere?

4. SEU FIDIBUS, CITHARAVE PHOEBI] Codex
Graevianus magnæ vetustatis CITHARAQUE habet,
litera tamen Q jam erasa. Nescio certe, an re-
ctius sit illud citharaque. Nam quid vbi sibi velit,
neque ego satis intelligo, nec Interpretès quid-
quam expediunt: cum fides aut per synecdochen
ipsa Cithara sit, aut proprie pars Citharae, nempe
nervi sive chordae. Festus; Fides, genus Ci-
tharae. Glossarium Latino-graecum: Fidjs, λύρα,

5 Auditis? an me ludit amabilis
Infania? audire, & videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos & aquae subeunt, & aerae.

Me

κιδάρα, χορδαί. Graeco-latinum; Χορδαί λύρας, fides. Χορδή ἢ νεύρα, fides, chorda. Νεύρα, τὰ τῆς κιδάρας, fides. S. Ambrosius de obitu Theodosii; Unde arbitror, quod fila chordarum citharae ideo fides dicuntur, quoniam & mortuae sonum reddunt. Vide itaque, annon reducenda sit lectio Graeviani codicis,

Seu fidibus citharae Phoebi;
hoc est, Seu voce nunc mavis, Seu chordis & cithara Apollinis. Ita Noster alibi fides pro nervis Lyrae, Carm. IV, 3.

Romanae fidicen Lyrae.
ubi fidicen lyrae nihil aliud est, quam Qui cano fidibus lyrae. Prudentius Cathem. III, 8.

Quae veterum tuba, quaeve lyra,
Flatibus inclita vel fidibus?

ubi lyra fidibus inclita, est chordis, nervis eximia.
6. ET VIDEOR PIOS ERRARE PER LUCOS] Vetus Scholiastes Acron, cum quibusdam ex recentioribus, pios lucos interpretatur amoenos lucos ELYSII. Unde vir quidam eruditus sic locum corrigendum autumat, & in solentiam Epitheti eo pacto devitat,

audire & videor PIORUM

Errare per lucos:
ut syllaba ultima ad sequentem versum rejiciatur, quod saepe fit apud Nostros. Ingeniose & docte. Nam sedes, luci, arva Piorum in Elyfio notissima. Noster supra Carm. II, 13.

sedesque discretas Piorum.
Claudianus Eutrop. v. 453.

tuque o si forte Piorum
Fugera, & Elyfias scindis, Serrane, novales.
Martialis Epig. XII, 52.

Accipient olim cum te loca laeta Piorum,
Non erit in Stygia notior umbra domo.
Nemesianus Eclog. I, v. 20.

Quem nunc emeritae permensum tempora vitae
Secreti pars orbis habet, mundusque Piorum.
Ovid. Metam. XI, 64.

quaerensque per arva Piorum
Invehit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
Valerius Flaccus I, 650.

Nac jam merito tibi, Tiphys, quietum
Ulla parens volet Elyfium, mansque Piorum.
& v. 843.

donec silvas & amena Piorum

Deveniant, camposque, ubi sol totumque per annum
Durat aprica dies.

Silius Italicus II.

Elyfium, & castas sedes decorate Piorum,
& iterum XIII.

His laeti rediere duces loca amena Piorum.
Lucanus III, 11.

Sedibus Elyfii campoque expulsa Piorum.
Virgil. Aen. V, 734.

sed amena Piorum

Concilia Elyfiumque colo.

Cicero Philippica XIV. cap. 12. Vos vero qui extremum spiritum in victoria effudistis, Piorum estis sedem & locum consecuti. Nemo itaque inficias ierit, quin, si codices aslipulentur, & de Elyfio hic agatur, eleganter legi possit, Et videor Piorum Errare per lucos. Neque tamen, vel sic, ego quidquam temere mutaverim; cum Epithetorum audaciam tantopere sectetur Noster, & potius figurate pios lucos, quam Piorum, data opera dixisse videatur. Sic enim & alii dixerunt; ut Auctor Elegiae De morte Drusi. v. 329.

Ille pio (si non temere haec creduntur) in arvo

Inter honoratos excipietur avos.

Virgilius Culice v. 38.

Et tibi sede pia maneat locus.

& ibid. 373.

quo maxima Minos

Conscelerata pia discernit vincula sede.

Pio arvo, pia sede; cum Ovidius, Silius alique; locis jam citatis, Piorum arva, Piorum sedes dixerint. At alibi Ovidius, eadem figura Pia sarcina dixit, Epistola Didus:

Divia parens, Seniorque pater, pia sarcina nati:

Currus pios Valerius Flaccus II, 411.

Illic servati genitoris conscia sacra

Proffit acu currusque pios:

& sic alii alia. Recte igitur se habebit recepta apud Nostros lectio;

audire & videor pios

Errare per lucos, amoenae

Quos & aquae subeunt, & aerae:

etiamsi cum Acrone de Elyfio interpreteris. Sed omnino cum Acrone suo falluntur, qui ad Elyfios

Me fabulosae Vulture in Appulo,
 10 Altricis extra limen Apuliae,
 Ludo fatigatumque somno,
 Fronde nova puerum palumbes

Texe-

fios lucos Horatium hic ablegant, tamquam aut ipse mortuus, aut Eurydicen inde aliquam ad vivos reducturus esset. Quin nihil aliud vult nisi Lucos & nemora Musarum, Liberi patris, Heliconis &c. quibus omnem paginam replent Poetae, ubi vagari se & cum Diis versari fabulantur. Ita Nofter Carm. III, 25.

*Quo me, Bacche, rapis tui
 Plenum, quae nemora & quos agor in specus?*
 Statius Silv. V, 3. v. 210.
*Me quoque vocales lucos lustrataque Tempa
 Pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi,
 Admisere deae.*
 & ibid. V, 5. v. 6.
*Namquid inaccesso posui vestigia luco?
 Num vetito de fonte bibi?*
 Silius XIV.

vatum
*Ora excellentum, sacras qui carmine filvas,
 Quae Syracosia resonant Heliconae camena.*
 Vide etiam quae attulimus ad Carm. I, 32. v. 1.
 9. ME FABULOSAE VULTURE IN APPULO] Vix oculis meis fidem habeo, cum lego in ora codicis Heinfsiani, *Forse Sabulosae*. Omnino aliud agebat Vir in his rebus incomparabilis. Bis enim peccat; primo contra metri legem, quia *Sabulosus* primam syllabam corripit: deinde adversus constructionem: neque enim cum veteribus Scholiastis & Torrentio *fabulosae Apuliae* copulandum est, sed *fabulosae Palumbes*. Vide nos ad Carm. I, 22. v. 6. Et potuerat quidem Horatius vitare ambiguum, si cum Lucilio, Plauto, Plinio aliisque masculino genere protulisset,

*Me fabulosi Vulture in Appulo —
 Fronde nova puerum palumbes Texere.*
 Sed obstinate faemininum hic exhibent codices manuscripti:

10. ALTRICIS EXTRA LIMEN APULIAE] *Altricis* habent codices nostri vetustiores, Leidenfis, Graevianus, Reginensis cum aliis: sed multi & bonae quidem notae *NUTRICIS*; quod Editores aliquot, qui *Apuliae* nempe, non Regionis, sed Faeminae nomen esse autumant, cupide arripuerunt, veriti ne illud alterum de Muliere dici non possit. Sed haec vana formido est. Statius Silv. II, 1.

Quid referam altricum victos pietate parentes?
 Idem Theb. I, 530.

Nasarum haec altrix, eadem fidissima custos,
 Seneca Hippolyto. 250. (Phaedra ad nutricem)
Paremus, altrix.

& 258.
Altrix, profare.
 Propertius IV, 1.
Sanguinis altricem nunc pudet esse lupam.
 Ovid. Metam. II, 683.

*Altrici, quae luctus causa roganti,
 Nulla est, Halcyone, nulla est, ait.*
 Poteris itaque cum vetustis membranis ALTRICIS; utcumque acceperis, seu pro muliere nutrice, seu pro terra altrice. Sed vide locum totum,

*Me fabulosae Vulture in Appulo,
 Altricis extra limen Apuliae,
 Ludo fatigatumque somno
 Fronde nova puerum palumbes Texere.*
 ubi, ut jam dixi, in diversa abeunt Interpretes. Pars enim exponunt, *extra limen*, five *finem*, terminum terrae *Apuliae*; ut *limen Aeoliae* dixit Valerius Flaccus VI, 364.

*magno veluti cum turbine sese
 Ipsius Aeoliae frangunt in limine venti.*
 Sed quale illud quae est, dormientem in Vulture *Appulo* extra limen *Apuliae*? nonne hoc *ἄστυ* est, & secum pugnat? Utique si in monte *Appulo*; tum *intra* *Apuliae* fines fuerit, necesse est. Sed, ut hoc modo se expediant, aiunt Vulturem montem in ipsis regionum confiniis situm, adeo ut pars ejus *Apuliae*, pars *Lucaniae* ascriberetur. Quod ex ipso Horatio colligunt: qui *Venusium*, oppidum monti huic proximum, nescire se ait, utrum *Lucaniae*, an *Apuliae* adjudicet: Serm. II, 1.

*sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
 Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus.*
 Dormiebat ergo, aiunt, in Vulture *Appulo* (sic de parte, quae *Apuliae* erat, totum montem *ἄστυ* *Appulum* vocavit) in ea tamen montis parte, quae extra limen *Apuliae* erat, & ad *Lucaniam* pertinebat. Haec illi: sed miseret me Horatii, si tali auxilio & istis defensoribus eget. Quid enim? quis in proletario quovis poeta hoc ferret, ut in unam sententiam haec *ἄστυ* congereret?
 V 3.

Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsae nidum Acherontiae,

15 Saltusque Bantinos, & arvum
Pingue tenent humilis Ferenti:

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem & urfis; ut premerer sacra
Lauroque, conlataque myrto,

20 Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camenae, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.

Vestris

ret? Esto, ut pars Vulturis in Lucaniam pertige-
rit (quod tamen non probant) & hoc voluerit Ho-
rati: certe in eodem loco & eodem pene ver-
su non totus mons dicendus fuerit *Appulus*. Si hoc
ei condonamus; etiam quidvis quantumvis ineptum
albo calculo probare possumus. Quid vero ad rem
attinet? quem scopum ferit? quid tam dignum
memoratu, si modo in Vulture dormiebat, utrum
hac vel illa parte jacuit; cum in tota fortasse
Roma vel duo vel nemo erat, qui in Vulture
confinia illa agnosceret. Imo vero, cum ne
Venusium quidem ipsum, oppidum satis celebre,
utrum Appulorum an Lucanorum esset, scire se
prohabeat: qui sit, ut in montis avii saltibus tam
peritus agrorum metator hanc partem Apuliae,
illam Lucaniae assignare sciret? Ergo is ipse locus,
quem advocatum sibi duxerunt, Serm. II, 1. *Lu-
canus an Appulus, anceps*, adversus eos causam
dicit, & interpretationem illam profus evertit.
Proinde alia pars interpretum nomen Mulieris hic
intelligunt, *cujus extra limen* evagatus puer Ho-
rati in monte Vulture obdormierit. Melius pro-
fecto, quam illi alteri: si *Apulia* aut nomen aut
cognomen esse posset. Sed nulla talis familia, ne-
que cognomen usquam occurrit. *Apuliae* quidem
plurimae reperiuntur, sed versus eas recusat. Po-
teramus quidem levi mutatione rem conficere.

Alericis extra limen Anulidae,
Alericis extra limen Aquiliae:
nisi ineptum plane & absurdum foret, de nutri-
cis nomine hic cogitare? Quid? ille ne patre *Li-
burtino* & pauperulo natus, qui numquam Patrem

ipsum aut Matrem in scriptis suis nomine appel-
lavit, nutriculae suae nomen ingereret? qualem
vero altricem in tam paupere domo? ancillulam
scilicet sole coctam, cui nomen *Phrygiae* credo,
aut *Syrae*. Nisi potius, servulae inopia, eadem il-
la quae peperit, mammam dederit. Cave credas
igitur, tam vanum & stolidum fuisse Nostrum,
ut sicut Aeneas nutricem Caietam, ita hic *Da-
mae* aut *Dionysii filius* suam memoriae traderet.
Quid itaque fiet? haeret profecto aqua: neque
quicquam juvant aut enarratores aut codices. Pe-
riclitemur paululum, an conjectura aliqua non
socrardi laboranti poëtae succurrere possimus. Glo-
riatur hic Nostrus, se ab ipsis incunabulis Diis cha-
rum & dilectum fuisse: id eo argumento, quia
puer olim, imo *infans*, ut versu 20.

Non sine Diis animosus infans,
ludo fatigatus, obdormisset solus in monte deser-
to: ubi mirum, ni a viperis esset morsus, vel
devoratus ab urfis, qui in iis regionibus frequen-
tes, ut Ovidius Halieutico:

Foedus Lucanis provolvitur urfus ab antris:
at tandem a suis inventus est, adhuc somno de-
vinctus, sospes & incolomis a feris & serpenti-
bus, quinetiam laurea myrteaque fronde a pa-
lumbibus tectus. Hoc miraculi instar de se narrat;
unde jam tum per viciniam famam esse diditam,
magnum aliquid de puero isto deos portendere.
Recte igitur & ex decoro addit, *extra limen al-
tericis* vagatum esse; quippe de se *infanto* hic lo-
quitur, cum adhuc sub nutrice esset. Idque auget
mi-

- 25 Vestris amicis fontibus & choris,
 Non me Philippis versa acies retro,
 Devota non extinxit arbor,
 Nec Sicula Palinurus unda.
 207 Utcumque mecum vos eritis; libens
 30 Insanientem navita Bosporum
 Tentabo, & arentis arenas
 Litoris Assyrii viator.
 Visam Britannos hospitibus feros,
 Et laetum equino sanguine Concanum:
 35 Visam Pharetratos Gelonos,
 Et Scythicum inviolatus amnem.

Vos

miraculi vim, quod solus, a nutricis domo evagatus, sospes tamen evaderet; si enim cum nutrice & domesticis fuisset, nihil adeo admirandum esset. Omnia igitur belle haberent, si modo illud APULIAE removere aliquo possemus: neque enim nomen mulieris id est, neque nutrix hic nomine suo indigitari debuit. Equidem crediderim sic ab Horatio scriptum esse; *Altricis*, sive ut alii codices, *Nutricis sedulae*

Me fabulosae Vulture in Appulo,

Nutricis extra LIMINA SEDULAE:

Nam primo *Limina* de una domo dicitur, ut Virgilius Aen. I, 392.

Perge modo, atque hinc te reginae ad limina perfer:

& sic idem alibi, alique passim. Deinde *sedulae* perpetuum est *nutricis* Epitheton, ut Noster in Arte Poët. v. 116.

Maturusne senex, an adhuc florente juventa

Fervidus; & matrona potens, an sedula nutrix.

Ovidius Epist. Cydippes.

Sedula me nutrix alias quoque ducit in aedes.

& Metam. X, 438.

Nasta gravem vino Cinaram male sedula nutrix.

& paulo ante v. 409. ipsa nutrix loquitur,

& in hoc mea (pone timorem)

Sedulitas erit apta tibi.

Festus Avienus in Arateis:

Sique sues lentae, si lanae sedula nutrix.

Porro neque literae ipsae in LIMINA SEDULAE multum abeunt a LIMEN APULIAE: & praeterea credibile est Librarium in ultimam vocem

prioris versus *Appulo* coniecisse oculos, eoque errore in sequenti reposuisse *Apuliae*. Id vero quam sollemniter peccent exscriptores, probe sciunt, quibus datum est membranas veteres trivisse.

27. DEVOTA NON EXTINXIT ARBOS] *Arbos* jam ab annis plus centum in omnibus editionibus visitur: cum & Loscheri & Veneta & membranae meae omnes uno consensu exhibeant ARBOR. Sic & omnes Pulmannianae: ne de caeterorum codicibus dubites, etsi ipsi dissimulent. Quae haec prurigo est, ut, nullo commodo, contumeliam facere aveant libris vetustis? Ita supra Carm. II, 11. *honor* pro *honor* contra omnium Mss. fidem supposuerunt; cum tamen versus ipse, *floribus est honor vernis*, talem correctionem sibilo exploderet.

31. TENTABO ET ARENTES ARENAS LITORIS ASSYRII VIATOR] Editio Veneta 1478. ARENTES; at Loscheri 1498. URENTES; eademque est varietas in libris scriptis: unde pro vario hominum captu etiam nuperiores editiones nunc hanc, nunc illam lectionem repraesentant. Neque sane multum interest; utraque enim proba est & fidejussores suos habet. *Urentes* Leidensis noster & Reginensis, cum aliis inferioris notae. Seneca Nat. Quaest. II, 30. *Aetna aliquando multo igne abundavit, ingentem vim ARENAE URENTIS effudit.* Curtius VI, 18. de Bactriana regione: *Arenas vapor aestivi solis accendit; quae ubi flagrare coeperunt, haud secus quam continenti incendio cuncta torrentur.* Idem IV, 8. de Ammonitide: *Steriles arenae*

Vos Caesarem altum, militia simul
Fessas cohortes reddidit oppidis,
Finire quaerentem labores,
Pierio recreatis antro.

40

v. 38. Vulg. ABDIDIT.

Vos

jacent, quas ubi vapor solis accendit, fervido solo exurente vestigia, intolerabilis aestus existit: & paullo post, Et in arido solo & fervido sabulo nulla erat aqua. Sic calida arena; ut Silius Italicus, de Adymachidis Libyca gente, lib. III.

Sed mensis asper populus, victuque maligno: Nam calida tristes epulae torrentur arena. & Marius Victor lib. II.

Australis Libye calidis quod nutrit arenis. & Alcimus Avitus lib. V.

*o terque quaterque beati,
Quos morte absumptos calidis Aegyptus arenis
Condidit.*

fic arena incensa, Claudianus II. Rufin. 241.

Te vel ad incensas Libyae comitabor arenas. Sic fervens & ardens arena, Plin. Hist. VII, 1. Gymnosophistas ferventibus arenis toto die alternis pedibus insilere. Boëtius Consol. Philos. II, 6.

*Quos Notus sicco violentus aestu
Tollit arduentes recoquens arenas.*

Seneca Nat. Quaest. IV, 2. de Aethiopia: Saxa velut igni fervescunt, non tantum medio, sed inclinato quoque die: ardens pulvis, nec humani vestigii patiens. Non male igitur, si quis URENTES arenas apud Horatium legerit. Neque tamen deterior est lectio altera, ARENTES; quam inter alios codex Graevianus magnae vetustatis exhibet, & praeter similia Scriptorum loca, suavis ille syllabarum concursus, arentes arenas, magnopere commendat. Silius Italicus lib. V.

*Turbidus arentes lento pede sulcat arenas
Bagrada.*

quod a Lucano hausit, lib. IV, 588. Bagrada lentus agit, siccae sulcator arenae. Corippus Africanus, IV.

*Cogit dura sitis, cumulosque arentis arenae
Objiciunt, pinguisque soli declivia claudunt.*

Dracontius Hexaëmero. Arida vipereos angues suscepit arena. Seneca Herc. Fur. 319.

*Cum per arentem plagam,
Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas.*

Avienus in descriptione Orbis. Aret humus, castaeque solo torrentur arenae. Claudian. Conf. Honor. IV, 436.

Libyae arentis arenas

Audebit superare pedes.

Ita codex vetus teste Heinsio: vulgati, Libyae squalentis. Sulpicius Severus Dialogo I. de Libya: Nulla ibi semina, germina nulla proveniunt: quippe instabili solo, ARENTIUS ARENIS ad omnem motum ventorum cedentibus. Cacterum, quid illud quaeso est, Litoris Assyrii, cum Assyria non sit regio maritima, sed mediterranea? Recte Scholiae Acron: Litus etiam camporum extremitatem veteres dicebant. Proinde tu hic intellige arenosos campos Assyriae, ubi Crassus cum toto exercitu perit: ii erant in confiniis Arabiae & Assyriae, Αγαβαν και Ασσυρίων μεθωρια, ut in Crasso Plutarchus. Litoris ergo Assyrii; hoc est, extremitatis, marginis, orae, confinium. Sed & alia ratio est, cur litus vocet: quippe arenae illae ingenti planicie undique porrectae potius litoris vel aequoris quam terrestri regionis speciem ostentant; ut ibidem Plutarchus, Οὐ φυτόν ὄρασθαι, οὐ προβολὴν ὄρει καθιέντος, ἀλλ' ἀτεχνῶς ΠΕΛΑΓΙΟΝ ΤΙ ΧΕΥΜΑ, ΘΙΝΟΝ τιῶν ἐρήμων περιεχόντων τὸν στρατόν. Sic de arenis Bactrianis Curtius VI, 18. Camporumque non alia quam vasti & profundi maris species est. Seneca loco supra citato:

*Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas.*

38. FESSAS COHORTES ABDIDIT OPPIDIS] Abdidit habent Editiones principes Veneta & Lofcheri; unde in omnes sequentes derivatum est. Quod defendunt Interpretes ex alio loco Epist. I, 1.

Veianus, armis

*Herculis ad postem fixis, later abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.*

Atqui hoc aliud est, nempe occultatus, absconditus, latens; ut Suetonius in Tiberio 12. Enimvero tunc non privatum modo, sed etiam obnoxium & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, vitansque praeternavigantium officia. Certe, non metu, neque ut ibi laterent, cohortes suas in oppida misit Augustus: sed aut missionem eis & agros militiae praemia daturus, aut in hibernis eos collocaturus. Quare melior omnino lectio est, quam neque pauciores neque deteriores codices exhibent; REDDIDIT: ex meis certe Bodleiani duo, Galei, Battelianus, Colbertinus pro varia lectio-

ne.

Vos lene consilium & datis, & dato
Gaudetis almae. scimus ut inpios
Titanas inmanemque turmam
Fulmine sustulerit corusco,

v. 44. CADUCO.

Qui

ne. Atque his astipulantur Graevianus vetustus, qui a prima manu habuit REDDITIS, ut ad Musas referatur; & Reginensis, qui REDDITAS. Cohortes scilicet, quas ex oppidis deduxerat, cum dilectum insitueret militum, jam tandem missione facta oppidis suis reddidit. Nihil verius. Noster Epistola I, 7. Vitae me redde priori. Tacitus Annal. I, 17. de re eadem. An praetoriae cohortes, quae binos denarios acciperent, quae post sexdecim annos penatibus suis reddantur, plus periculorum suscipere? Et similiter Hist. II, 69. Cohortes Batavorum in Germaniam remissae: reddita civitatibus Gallorum auxilia. Gellius denique I, 25. Quid enim dicemus, si induciis mensum aliquot factis in oppida castris concedatur, nonne tum quoque induciae sunt? Caeterum non contemnenda est doctissimi Lambini conjectura, ubi pro fessas reponit fessus; adeo ut locus totus constituatur hunc in modum,

Vos Caesarem altum, militia simul
Fessus cohortes reddidit oppidis,
Finire quaerentem labores
Pierio recreatis antro.

Quippe ea quae sequuntur, quaerentem finire labores, & recreatis Caesarem, efflagitant potius, ut ipse Caesar, quam Cohortes, militia defatigari dicatur. Utinam accederet MStorum auctoritas! tamen, vel reclamantibus eis, vera emendatio est.

44. FULMINE SUSTULERIT CADUCO] Nemo ex omnibus scriptoribus, praeter Nostrum in hoc loco, fulmen vocavit caducum. Non indignus itaque nodus erat, in quo interpretum cura & industria se exerceret. Nihil tamen hic proferunt praeter unicum locum ex Carm. II, 13.

Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.

Quasi vero nihil discrepet, utrum lignum praesensio & carie sponte sua ruinosum, an fulmen magna manu Tonantis missum & contortum, caducum appelletur. Nos verbum & sententiam ipsam considerabimus diligentius. Cadere & decidere fulmen passim apud Auctores dicitur: neque exemplis in re manifesta est opus. Caducum tamen fulmen, ut jam dixi, nemo quisquam appellavit. Quid ita? nempe quia Caducus, est a cadendo ductum sit, notioni tamen cadendi semper super-

addat infirmitatem, debilitatem, fragilitatem: adeo ut non quaecumque quoque modo cadant, caduca recte dicantur: sed ea sola, quae sponte & suapte imbecillitate ad casum & ruinam tendant. Ita lignum caducum apud Nostrum, quia prae vetustate diutius stare non potuit; ita alii, folia caduca, glandes, frondes, flores, guttas, rivus, lacrimas, spes, res caducas, & similia, dixerunt. Quid? anne hoc sensu fulmen in Gigantas actum caducum vocitandum est? Haud vidi magis. Sed praeterea vide modo hoc Senecae, de Fulgure sine fulmine, Nat. Quaest. II, 23. Credibile est, ait, & verisimile, ignem caducum excui, & cito interiturum, quia non ex solida materia oritur, nec in qua possit consistere. Differt igitur inane Fulgur a Fulmine, quia illud ignis caducus debilisque sit, & cito interiturus: hoc, aliud quid longe fortius & majus. Quid igitur? an bonus ille Juppiter, tum cum maxime caelo suo & imperio metuebat, tam caduco igne & debili fulmine contra Titanas usus erat? Porro autem tralatitium est, Jovis telum a poetis nuncupari fulmen: ut, praeter alios, Ovidio in Ibide,

Aut Jovis infesti telo feriare trisulco:
& Amor. II, 5.

Excute irato tela trisulca Jovi,
atqui telum caducum est debile & cassum, nullo impetu, & invalido brachio tortum; ut ostendet tibi Propertius Horatii nostri & Maecenatis Sodalibus, IV, 2.

Vidi ego labentes acies, & tela caduca,
Atque hostes turpi terga dedisse fugae.

Ergo lassus, opinor, & viribus defectus Juppiter caducum telum & cassum fulmen in Enceladum & fratres jaculatus est. Quin potius centum Librariis fides abroganda est, quam ut Horatium credamus hujus culpa affinem esse potuisse. Credi-derim equidem, si res ipsa sineret, ex Aeschilo hoc expressisse Nostrum, qui κέρωνος ΚΑΤΑΙΒΑΤΗΝ dixit, in Prometheus v. 358. ubi Typhoea, ut hic Horatius, a Jove fulminatam narrat,

Αλλ' ἤλθεν ἀπὸ τῆς Ζηνὸς ἀγρυπνοῦ βέλος,
Καταβάτης κέρωνος, ἐκπνίαν φλόγα.

quippe καταβάτης venit a καταβαίνειν, descendere, demittere: quod a Cadendo non procul abest. Verum obstat, ut dixi, auctoritas & sermonis Latini

- 45 Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum; & umbras regnaque tristia,
Divosque, mortalisque turbas
Imperio regit unus aequo.
50 Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juvenus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion inposuisse Olympo.
Sed quid Typhoeus & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
55 Quid Rhoetus evolsisque truncis
Enceladus jaculator audax,

V. 46. ET URBS. 55. Vulg. RHOECUS.

Con-

fini ratio, quae nihil quicquam *caducum* dicit, nisi quod infirmum & debile est. Quod si acrius contendat quispiam, potuisse Flaccum nove dicere *caducum fulmen* pro *cadente* sive *καταβάρη*; idem tamen fateatur necesse est, & incautum, & infelicem hic fuisse Nostrum: cum & ridicule plane in Ambiguum inciderit, & neminem post se habuerit, qui sequi & imitari vellet. Sed non ita est: neque dubitare possum, quin levi mutatione sic locus sit refingendus, qualis a poëtae manu primum profectus est;

*scimus ut impios**Titanas immanemque turmam**Fulmine sustulerit CORUSCO:*

tam apto & forti & usitato hoc epitheto, quam illo altero inepto, debili, & inaudito. Ipse alibi Carm. I, 34.

*namque Diaspiter**Igni corusco nubila dividens.*

Virgil. Aen. VIII, 391.

*Non secus atque olim tonitru cum rupta corusco
Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.*

& Georg. I, 328.

*Ipse pater media nimborum in nocte corusca
Fulgmina molitur dextra.*

Ovid. Fast. VI.

*Signa dedit genitor, tum cum caput igne corusco
Contigit.*

Lucret. VI, 236. de Fulmine,

usque adeo pollens fervore corusco.

Valerius Flaccus I, 622.

*Cum picei fulsere poli, pavidamque coruscae
Ante ratem cecidere faces.*

& VI, 55.

*Nec primus radios, miles Romane, corusci
Fulminis, & rutilas scutis diffunderis alas.*

Statius Theb. I, 216.

taedet saevire corusco

Fulmine.

Silius Italicus VI.

*quater inde coruscum**Contorsit dextra fulmen.*

Idem lib. VIII.

*Axe super medio, Libyes a parte, coruscae
In Latium venire faces.*

Et lib. XV.

*bis terque coruscum**Addidit augurio fulmen pater.*

& iterum.

*Ut torrens, ut tempestas, ut flamma corusci
Fulminis.*

Severus in Aetna, de Jove & Gigantibus;

*Juppiter e coelo metuit, dextramque corusca
Armatus flamma removet caligine mundum.*

Auctor de Morte Drusi.

*Hoc fuit Evadne, tunc cum feriendâ coruscis
Fulminibus Capaneus impavida ora dedit.*

Petronius de Mutat. Reipubl.

*Vix dum finierat, cum fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosque abscidit ignes.*

Seneca

Contra sonantem Palladis aegida
Possent ruentes? hinc avidus stetit

Volcanus, hinc matrona Juno, &

60 Numquam humeris positurus arcum,

Qui rore puro Castaliae lavit

Crinis solutos, qui Lyciae tenet

Dumeta, natalemque silvam,

Delius & Patareus Apollo.

65 Vis consilii expers mole ruit sua:

Vim temperatam Di quoque provehunt

In majus: idem odere vires

Omne nefas animo moventis.

Testis

Seneca Oedip. 1029.

*Non si ipse mundum concitans Divum sator
Corusca saeva tela jaculetur manu.*

Aufonius Epist. XXI.

Flammis corusci fulminis vibrator,

Cicero Tuscul. II, 9.

tuque caelestum sator,

Face, obsecro, in me vim coruscam fulminis:

Sed jam nimii sumus: i nunc, & si potes, *caducum* potius *fulmen* ab invalida Jovis dextra, quam a terribili brachio *coruscum* in Gigantas tortum crede.

46. ET URBS, REGNAQUE TRISTIA, DIVOSQUE MORTALESQUE TURBAS] Editio Veneta omnium princeps *TURMAS*, & sic major pars Codicum: at Lofcherus *Turbas*, cum Batteliano nostro & Petrensi. Recte. Nam jam praecesserat, *Immanemque Turmam*; neque ea vox bis inculcari debet. Verum ibi quoque codices aliquot, *Immanemque Turbam*, non *Turmam*. Nimirum hoc certum est, aut ibi esse legendum *immanemque turbam*, & hic *mortalesque turmas*; aut ibi *turmam* & hic *turbas* poni oportere. Neque huiusmodi fere interest. Sed jam totum locum videamus, ne inani forte verborum strepitu pulset potius aures, quam sensu animum tangat:

Qui terram inertem, qui mare temperat

Ventosum & urbes, regnaque tristia:

Divosque mortalesque turbas

Imperio regit unus aequo.

Jam dic, obsecro quid sibi velit, *urbes & mortales turbas*? Enimvero hoc ineptum est, & Tautologia mera. Nisi forte *urbes*, non hominum coetus, sed lapidum & lignorum congeriem stulte hic interpretari velis. Corrige vero mecum, & distingue cum veteri Scholiaste:

*Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum; & UMBRAS regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.*

Unus regit omnes, Deos, homines, inferosque. *Umbras & regna tristia*; ut Seneca Medea V, 10.

noctis aeternae chaos,

*Aversa superis regna, manesque impios,
Dominumque regni tristis.*

Idem Oedipo, 869.

tuque tenebrarum potens,

In Tartara ima, rector umbrarum, rape.

Et Hercule Oetaeo, v. 1478.

hic tibi, emenso freta

Terrasque & umbras, finis extremus datur.

Virgil. Aen. V, 735.

non me impia namque

Tartara habent, tristefque umbrae.

& alii passim.

64. DELIUS ET PATAREUS APOLLO] Codex Noster Vigornienfis, *DELIOS*; ut utrobique Graeca enunciatio sit, *Delios & Patareus*, *Δήλιος καὶ Παταρεύς*; non, ut Latini, *Delius & Patarensis*.

- Testis mearum centimanus Gyges
 70 Sententiarum, notus & integrae
 Tentator Orion Dianae,
 Virginea domitus sagitta.
 Injecta monstris Terra dolet suis:
 Maeretque partus fulmine luridum
 75 Missos ad Orcum: nec peredit
 Inpositam celer ignis Aetnam:
 Incontinentis nec Tityi jecur
 Relinquit ales, nequitiae additus
 Custos: amatorem trecentae
 80 Pirithoum cohibent catenae.

v. 69. GIGAS vel GYAS.

V.

69. CENTIMANUS GYGES] Gygesne an Gyas hic dicendus sit, jam supra differuimus ad Carm. II, 17. ut & de Rhoeto versu hic 55, diximus ad Carm. II, 19. Ceterum male hic in omnibus hoc & superiore saeculo editionibus distinguitur, *Testis mearum centimanus Gyges Sententiarum notus*: tu vero interpunge:

*Testis mearum Centimanus Gyges
 Sententiarum, notus & integrae
 Tentator Orion Dianae.*

Sic Carm. I, 37. *Fortis & asperas Tractare serpentes*: ubi pari modo a pleisque peccatum erat. In vulgata distinctione, & sententiae vis perit, & collocationis gratia. Nam si *notus* adeo *testis*, quid opus ut hic citetur? *notus* vero *tentator Orion*, quippe quem Mythologi & Poetae passim commemorant. Porro eodem, quo nos, modo interpungunt Editiones Principes Veneta & Loscheri; tum MSti Graevianus, Reginensis, Battelianus, Petrensis, alique, cum Porphyrione Scholiaista.

8. CONSENSUIT SOCERORUM IN ARMIS] Ita omnes, credo, qui nunc extant, codices, ARMIS. Non placet. Quomodo enim in *Socerorum armis*, si sub *rege Medo* erant? Certe non *soceri*, sed *rex*

ipse militibus arma ministrabat. Deinde non queritur, Crassi milites captivos contra patriam tulisse arma; quod & falsum & inauditum: sed illud indignatur, quod verum erat, vivos captos in servitute apud Parthos consensuisse, quin & uxores ibi duxisse, Romani nominis oblitos. Quare diu est, cum legendum vidi, *arvis*, non *armis*, ut & Tanaquil Faber:

Consensuit socerorum in ARVIS: quod & postea sagacissimum Heinsium sensisse didici, cujus haec notula in exemplaris sui margine, *Forte Arvis*. Rectissime: sic enim Seneca Epist. XLVII. in re simili. *Variana clade, quam multos splendidissime natos fortuna depressit: alium ex illis pastorem, alium custodem caesae fecit*. Ergo ut post cladem Quintilii Vari, multi Romanorum per Germaniam; ita post cladem Crassi, per Mediam in *arvis* consensuerunt, hi pastores facti, illi casarum custodes. Id autem sollemne fere apud veteres, ut captivi ad *arva* colenda adhiberentur: ut Euripides in *Rheso* v. 74.

Οἱ δ' ἐν βροχαιοῖσι δεσμοῖσι λεηλομένοι
 Φουγῶν ἀρούρας ἐκμάθωσι γηποεῖν.
 & *mox* v. 175.

V.

CAELO tonantem credidimus Jovem
 Regnare: praesens Divos habebitur
 Augustus, adjectis Britannis
 Imperio, gravibusque Persis.
 5 Milesne Crassi conjuge barbara
 Turpis maritus vixit? & hostium
 (Proh curia, inverfque mores!)
 Confenuit focerorum in arvis
 Sub rege Medo Marfus & Appulus,
 10 Anciliorum & nominis & togae
 Oblitus, aeternaeque Vestae,
 Incolumi Jove & urbe Roma?
 Hoc caverat mens provida Reguli
 Dissidentis conditionibus
 15 Foedis, & exemplo trahenti
 Perniciem veniens in aevum,

v. 8. Vulg. ARMIS. 10. Anciliorum, nominis.

Si

Οὐ μὴν τὸν Οἰνῶς παῖδά μ' ἔξαιτεῖς λαβεῖν.

Κακαὶ γεωργεῖν χεῖρες εὐ τετραμμέναι.

Noſter Epist. I, 16. v. 69.

Vendere cum possis captivum occidere noli:

Serviet utiliter: sine pascat durus aretque.

Quin & olim ARVIS legerunt veteres Scholia-
 stae: quorum hic interpretatur, *Oblitos Romanae*
virtutis apud Parthos RESEDISSE; alter, *Velut*
propriis in SEDIBUS omnem jam aetatem agerent.
 Quae certe verba non cum *Armis*, sed *Arvis* con-
 veniunt.

10. ANCILIORUM, NOMINIS, ET TOGAE] Ita co-
 dices aliquot scripti, & jam pleraeque editiones.
 Sed conjunctionem ET inferunt Lofcherus &
 Veneta,

Anciliorum, & nominis, & togae:

& sic nostrae Membranae, Graevianae, Reginen-
 ses, cum pluribus aliis, quin & sic legitur apud
 Charisium pag. 46. Cledonium pag. 1898. & Ser-
 vium ad Virgilio Aen. VII, 188. Recte: ut vite-
 tur ambiguum, ne *nomen anciliorum*, non *nomen*

Romanum forte intelligas. Imitatus est hunc lo-
 cum Florus, IV, 9. de Antonio: *Sed patriae, no-*
minis, togae, fascium oblitus, totus in monstrum
illud desciverat: Quod & ante nos vidit optimus
 & doctissimus Torrentius.

15. ET EXEMPLO TRAHENTI] Ita primus ex con-
 jectura reposuit vir eruditus Gulielmus Canterus,
 in Novarum Lectionum VII, 30. ex quo tempo-
 re plerique in ipsum Versum receperunt: cum in
 vetustis editionibus, & codicibus, credo, qui
 nunc extant, omnibus habeatur *trahentis*, hunc
 in modum:

Hoc caverat mens provida Reguli

Dissidentis conditionibus

Foedis, & exemplo trahentis

Perniciem veniens in aevum.

Quae ineptam plane sententiam efficiunt, & poë-
 tae menti proflus contrariam. Enimvero, stante
 hac lectione, sic locus refingendus esset,

Foedis, NEC exemplo trahentis:

hoc est, repudiantis foedas condiciones, neque

Si non periret immiserabilis

Captiva pubes. SIGNA ego Punicis

Adfixa delubris, & arma

20 Militibus sine caede, dixit,

Derepta vidi: vidi ego civium

Retorta tergo brachia libero,

Portasque non clausas, & arva

Marte coli populata nostro.

25 Auro repensus scilicet acrior

Miles redibit; flagitio additis

Damnum: neque amissos colores

Lana refert medicata fuco;

Nec

malo suo exemplo trahentis perniciem in posteros. Sed melius omnino Canterus, qui literula una femota clarum sensum reddidit, ita ut *conditiones illae foedae sint exemplum trahentis perniciem*. Livius II, 43. *Injussu signa referunt, maestique redeunt in castra: nec huic tam pestilenti exemplo remedia ulla ab imperatore quaesita sunt*. Minime itaque sua laude fraudandus est Canterus. Sed, cum mirum mihi visum esset omnes ubique codices *Trahentis* exhibere; neque quicquam in Canteriana Lectione difficultatis appareret, quod Librarios posset offendere, si eam in suis codicibus unquam reperissent: subiit animum latuisse forte hic olim elegantis aliquid & reconditae constructionis, quod non intellectum in fraudem eos injecerit. Et e vestigio suspicionem nostram res ipsa confirmavit; sic enim scripserat Horatius,

Dissentientis conditionibus

Foedis, & EXEMPLI TRAHENTIS

Perniciem veniens in aevum:

hoc est, *Conditionibus, quae foedae erant & perniciosi exempli*. Ita solebant hanc vocem genitivo casu proferre: quam structuram cum ignorarent boni Librarii, locum contaminarunt. Suetonius Aug. 32. *Pleraque pessimi exempli correxit, quae in perniciem publicam extiterant*. Idem Vitell. 10. *Quicquid cohortium praetorianarum fuit, ut pessimi exempli, uno exauctoravit edicto*. Plin. Nat. Hist. VII, 16. *In feminis ea res inauspicati fuit exempli*. Quintilianus Declam. VI. *illa exempli mulier, illa saeculi decus, virum redimi noluit*. Livius I, 28. *Primum ultimumque illud supplicium exempli parum*

memoris legum humanarum fuit. II, 55. *Sub hac pessimi exempli victoria delectus edicatur*. III, 44. *Vir exempli recti domi militiaeque*. IV, 48. *De seditione, quam Maecilius Metiliusque largitione pessimi exempli concirent*.

17. SI NON PERIRET] Glareanus vir sua aetate doctus, ex conjectura olim reposuit,

Si non perirent immiserabilis

Captiva pubes:

ut Virgilius, *Pars in frustra secant; & similia passim*. Quippe, ait, in caesura hac semper longam syllabam adhibet Horatius. De qua re dixi ad Carm. III, 2, v. 1. Tamen versiculus hic ex memoria exciderat, cum ea typographo traderem. Hic autem, si Glareani sententiae quis accesserit, corrigendus insuper erit locus hunc in modum,

Si non perirent immiserabiles

Captiva pubes.

33. QUI PERFIDIS SE CREDIDIT HOSTIBUS] Nemo usquam sic locutus est, *credidit se hostibus*. Scribe aut TRADIDIT, aut DEDIDIT; utrum velis, nihil interest: sed hoc aliquanto propius accedit ad lectionem receptam. Silius Italicus lib. X.

Succinctique dolis fugerent ceu Punica castra,

Dediderant dextras.

Cicero de Officiis III, 29. *Quod ni ita esset, numquam claros viros Senatus vincitos hostibus dedidisset*. & paulo post, *Qua rogatione accepta, est hostibus deditus*. Pomponius, Digest. lib. 50. Tit. 7. Leg. 17. *Itaque eum, qui legatum pulsasset, Quintus Mucius dedi hostibus, quorum erant legati, solutus*

- Nec vera virtus, cum semel excidit,
 30 Curat reponi deterioribus.
 Si pugnat extricata densis
 Cerva plagis, erit ille fortis,
 Qui perfidis se dedit hostibus:
 Et Marte Poenos proteret altero,
 35 Qui lora restrictis lacertis
 Sensit iners; timuitque mortem
 Hinc, unde vitam sumeret aptius;
 Pacem & duello miscuit: ô pudor!
 O magna Carthago, probrosis
 40 Altior Italiae ruinis!

v. 33. Vulg. CREDIDIT. 37. HIC—INSCIUS.

Fer-

litus est respondero. Cicero de Invent. II. Imperatore Samnitibus dedito, quidam in Senatu eum quoque dicit, qui porcam tenuerit, dedi oportere. & mox, Dedendus ne sit hostibus, nec ne. Quintilianus Instit. III, 10. Ut cum illis Opiterginis damus consilium, Ne se hostibus dedant. Livius XXII, 60. Nunc autem cum prope gloriati sint, quod se hostibus dederint. Ita ille & Caesar passim: ut Bello Gallico VII, 26. Ne se & communes liberos hostibus ad supplicium dederent. VII, 71. Ne se in cruciatum hostibus dedant. Corrigendus Quintilianus Declam. 339. ubi hunc Horatii locum respexisse videatur: Ille vero, qui se inter virtutem hosti dedit (lege, qui se in servitutem hosti dedit) qui abjectis armis parata (lege, paratas) in vincula praebuit manus, quam tandem nobis spem in posterum facit? Multa ad hunc locum profert Lambinus, ut ostendat credere idem interdum esse quod committere: quid tum? committere se hostibus dicitur, qui in medios hostes ardore pugnandi armatus irruit. Atque de hoc non agitur. Nihil sane ad rem attulit praeter hoc Ciceronis Epist. Fam. IV, 7. Aut enim renovare bellum conati sunt, hique se in Africam contulerunt; aut, quemadmodum nos, victori sese crediderunt. Sed cum omnes fere Codices ibi esse habeant, non sese; victores esse crediderunt: vel, se victos esse crediderunt: apparet, postquam semel mendose scriberetur esse, tum postea interpolatum esse crediderunt, ut cum rō esse conveniret. Lego itaque etiam illic, Aut, quemadmodum nos, victori sese dederunt, vel, tradiderunt. Ipse Cicero de officiis I, 31. Num enim alia in causa M. Cato fuit, alia ceteri, qui se in A-

frica Caesari tradiderunt? Idem pro Sextio, 20: Navem se oppressuros minitarentur, nisi me unum sibi dedissent: si id vectores negarent, & mecum simul interire, quam me tradere hostibus mallerent, &c. Valerius Max. V, 5. Non erat dubium, quin Falisci tradituri se nostro imperatori essent. Caesar B. Gall. VII, 77. Vitam toleraverunt, neque se hosti tradiderunt.

37. HIC UNDE VITAM SUMERET INSCIUS] *Inscius*, quia primas editiones Venetam & Loscheri possederat, postea in omnes propagatum est; neque quicquam de Lectionis varietate monent Lambinus, Cruquius, Torrentius, Pulmannus. Primus adeo Henricus Stephanus se fando audivisse narrat, *aptius* legi non *inscius* in vetusto libro Antonii Contii. Post hunc Bersmannus ex tribus quos inspexit codicibus unum habere *aptius* memorat. At sancte testari possum, ex Nostris Graevianum, Reginensem, Regiae Societatis, Petrensem, Bodleianum clare & sine litura *APTIUS* exhibere: neque aliter a prima manu Magdalenensem; & pro varia lectione Battelianum & Colbertinum. Quid ergo? an credibile est, ceteros Interpretes in nullis libris lectionem hanc reperisse; cum constet plane ex nostris, qui e variis regionibus huc in Angliam allati sunt, dimidiam fere librorum partem ei patrocinari. Sed sollemne est iis hominibus, quod non probent aut non intelligant, dissimulare ac suppressere. Nos totum locum, qui sane impeditissimus est, evolvere & emendare conabimur.

Et Marte Poenos proteret altero.,

Qui

Fertur pudicae conjugis osculum,
 Parvosque natos, ut capitis minor,
 Ab se removisse, & virilem
 Torvus humi posuisse voltum:
 45 Donec labantis consilio Patres
 Firmaret auctor numquam alias dato;
 Interque maerentis amicos
 Egregius properaret exsul.
 Atqui sciebat, quae sibi barbarus
 50 Tortor pararet: non aliter tamen
 Dimovit obstantis propinquos,
 Et populum reditus morantem;

v. 43. A se.

Quam

*Qui lora restrictis lacertis**Sensit iners, timuitque mortem.**Hic, unde vitam sumeret inscius,
 Pacem duello miscuit. O pudor!*

in quo illud, *timuitque mortem*, jure opinor redarguemus. Quid enim? minor certe culpa est *timere mortem*, quam, ea quae praecesserant, abjecisse arma, dedidisse se hostibus, & paratas ad lora manus praebuisse. *Timet* quidem *mortem* etiam fortissimus quisque: atque ita ipsa natura comparati omnes sumus. Is demum vir est, non qui omnino mortem non timet, sed qui minus, quam turpem vitam & salutem flagitio quaesitam. Noster alibi Carm. IV, 9.

*Pejusque leto flagitium timet,
 Non ille pro caris amicis,
 Aut patria timidus perire.*

Ergo praeter decorum minuit vim orationis, cum post caetera pudenda illud addit ut gravissimum, *Timuitque mortem*. Deinde quid sibi vult, *HIC*? *Hic unde vitam sumeret inscius*. Respondebunt, opinor, *Hic miles*. Atqui hoc coactum est plane, & Horatio indignum. Non enim de uno milite, sed de multis agitur, ut supra. *Et arma militibus sine caede, dixit, Derepta vidi*. Postea vero, cum in orationis cursu ait, *erit ille fortis, qui perfidis se dedit hostibus*: si de illo homine vocabulum *hic* intelligi velis, dicendum utique fuerit,

Ille, unde vitam sumeret inscius.

Atque hanc, opinor, ob causam non jam pro-

nomen esse, *Hic*, sed adverbium, etsi quantumvis inepte, credidit Scholiastes Acron. *HIC*, ait, *id est, in bello*. Quid multa? levi mutatione sententiae subveniet, qui sic legerit, & distinxerit,

*Qui lora restrictis lacertis**Sensit iners, timuitque mortem**HINC, unde vitam sumeret APTIUS;
 Pacem ET duello miscuit.*

Hinc timuit mortem, unde aptius vitam sumeret. Ut alibi Carm. III, 11.

*Surge, ne longus tibi somnus, unde
 Non times, detur.*

hinc, id est, a pugna, ferro, manu: unde viri fortes aptius vitam quaerunt, quam deditioe aut fuga. Homerus Iliad. O, 741.

Τῶ ἐν χερσὶ Θέως, ἔ μείλιχ' ἢ πολέμοιο.

Salust. Jugurth. 39. *Ante omnes infesti ac maxime, qui bello saepe praeclari fuerunt; quod armatus, de decore potius, quam manu, salutem quaesierit*. Paterculus I, 2. *Quis enim (Codrum) non miretur, qui iis artibus mortem quaesierit, quibus ab ignavis vita quaeri solet*. Deinde addidimus *ET: pacem & duello*: facile enim a Librariis id omissum, ubi sine versus dispendio fieri potuit; ut supra in hoc ipso carmine,

*Anciliorum, nominis, & togae:
 pro & nominis.*

38. *O pudor*] Notandum illud, *O pudor*; hinc enim defendi debet recepta lectio apud Ovidium Epist. Deianirae vers. 111. de Hercule, cum a-
 pud

55 Quam si clientum longa negotia
 Dijudicata lite relinqueret,
 Tendens Venafranos in agros,
 Aut Lacedaemonium Tarentum.

VI.

AD ROMANOS.

DELICTA majorum inmeritus lues,
 Romane, donec templa refeceris
 Aedesque labentis Deorum, &
 Foeda nigro simulacra fumo.
 5 Dîs te minorem quod geris, imperas:
 Hinc omne principium, huc refer exitum.
 Dî multa neglecti dederunt
 Hesperiae mala luctuosae.

Jam

pud Omphalam desideret, & leonina pelle illam indueret:

O pudor! hirsuti costis exuta leonis,
 Aspera texerunt vellera molle latus.

ubi perperam praestantissimus Heinsius ex pauculis codicibus reposuit *Pro pudor!* deinde multo infelicitius *costas* edidit ex unico libro: *eleganti*, ut ait, *Graecismo*. Dolet virum insignem alibi hic mentem habuisse. Certe cum Virgilius dixit Aen. IV, 517.

Unum exuta pedem vinclis,
 exuta pedem *suum* subintelligimus; atque ita in omnibus ubicumque Graecismi hujus exemplis. Potesne igitur dicere, *vellera exuta costas* suas; an vellera costas habent? Sed hoc obiter. Valerius Flaccus VIII, 269.

nobis,
 O pudor, & muros & stantia tecta reliquit.

Ita edidit & ipse Heinsius: neque variant codices.

43. A SE REMOVISSE.] *A se* habent recentiores & codices & editiones. At Veneta princeps, &

membranae meliores, Graevianae, Leidensis, Reginensis, Zulichemianae, Battelianae cum aliis nostris; crede & multis aliorum; AB SE. Recte.

51. DIMOVIT OBSTANTES PROPINQUOS] Loscherus edidit, *obstantes amicos*; & sic sane libri nostri Graevianus, Reginensis, cum quatuor talibus. Atqui hoc versu abhinc quarto praecesserat, *Interque maerentes amicos*. Recte *propinquos*, ut editio Veneta cum bona parte membranarum. Cicero de Officiis I, 13. quem locum Horatius ante oculos videtur habuisse. *Primum, ut venit* (Regulus) *captivos reddendos non esse in Senatu censuit: deinde, cum retineretur ab amicis & propinquis, ad supplicium redire maluit, quam fidem hosti datam fallere*. Idem de Amicitia c. 12. *Hunc etiam* (T. Gracchum) *post mortem secuti amici & propinqui, quid in P. Scipionem effecerunt, sine lacrimis non queo dicere*. Quintilianus Decl. VI. *Pessime de tua feritate sentirem, si in quacumque filii curatione non adhiberes propinquos, non interrogares amicos*. Ita alibi haud semel ea verba sic junguntur.

- Jam bis Moneſes, & Paçori manus
 10 Non auſpicatos contudit impetus
 Noſtros, & adjeciſſe prædam
 Torquibus exiguis renidet.
 Paene occupatam ſeditionibus
 Delevit Urbem Dacus & Aethiops;
 15 Hic claſſe formidatus, ille
 Miſſilibus melior ſagittis.

Fecun-

10. NON AUSPICATOS CONTUDIT IMPETUS NO-
 STROS] Scabrum profecto hoc eſt, *inauſpicatos im-
 petus noſtros*, & pedestri orationi, quam carmini,
 ſimilius. Vix crediderim ab Horatio profectum
 eſſe. In Priſciano p. 891. ubi hunc verſiculum ad-
 ducit, ſic hodie legitur,

*Inauſpicatos contudit impetus
 Noſtris.*

Sed in duobus, quos verſavi, codicibus ibi quo-
 que *Noſtros* habetur: in tertio tamen, eoque ve-
 tuſtiſſimo & optimo, *Noſtris*, & ſupra emenda-
 tum *Noſtros*. Imo vero rectiſſime habet *Noſtris*,
 caſu dativo, ut Serm. II, 7.

poſtquam illi juſta cheragra

Contudit articulos.

Noſtris autem, hoc eſt, *Romanis*; ut paſſim Hiſto-
 rici Latini, ubi de Suis loquuntur. Hirtius Bello
 Gallico VIII, 10. *Quae res eſt mediocri detrimento*
Noſtris afferebat. & 12. *Noſtri, explorato hoſtium*
conſilio, ad proeliandum animo atque armis parati.
 Poteris etiam legere *noſtrorum*; idque fortaiſſe
 melius:

Non auſpicatos contudit impetus

Noſtrorum, & adjeciſſe prædam.

Impetus noſtrorum; ut iſdem verbis Caſar Bello
 Civili II, 25. *Neque vero primum impetum noſtro-
 rum Numidae ferre potuerunt: & ibidem 41. Nu-
 midae integri celeritate impetum noſtrorum effugie-
 bant.* Et III, 51. *Neque vero conſpectum aut impetu-
 m noſtrorum tulerunt.* Sic & alibi ipſe alique.
 Certe hac correptione & verbis & ſententiae no-
 vus nitor accedit.

20. IN PATRIAM POPULUMQUE FLUXIT] Ita qui-
 dem codices ad unum omnes: numquam tamen
 a me impetrabunt, ut huic lectioni calculum ap-
 ponam. Quid enim? Ex adulteriis, inquit, tam-
 quam ex fonte, derivata clades in patriam popu-
 lumque fluxit. Quid vero aliud eſt patria, quam
 populus? niſi forte in patriam terram & ſolum per-
 diſſimi illi mores fluxerint. Non adeo jejunus

rerum, aut judiciis vacuus erat Noſter, ut otioſum
 illud Synonymum, quaſi diverſum quid, ingere-
 ret. Vix dubito, quin ſic ſcripſerit Horatius,

Hoc fonte derivata clades

INQUE PATRES POPULUMQUE FLUXIT:

in *patres & populum*, hoc eſt, in univerſos cives
 Romanos, tam patricios & Senatores, quam ple-
 bem. Ea ſollemnis formula eſt apud omne genus
 Scriptorum, quos hic pleno modio accumulabi-
 mus, ut audaciam hujus conjecturae numero ipſo
 denſique phalangibus ſuſtentemus. Virgil. Aen.
 IV, 682.

Extinxi me teque, ſoror, populumque patresque
Sidonios, urbemque tuam.

IX, 192.

Aenean acciri omnes, populusque patresque,
Expoſcunt.

Georg. II, 509.

hunc plauſus hiantem

Per cuneos (geminatus enim) plebisque patrumque
Corripuit.

Aen. VIII, 679.

Hinc Auguſtus agens Italos in proelia Caſar

Cum patribus populoque, penatibus & magnis diis.
 Ovidius Metam. XV.

Extinctum Latiaeque nurus, populusque patres-
que,

Deſevere Numam.

Martialis VII, 5.

Si deſiderium, Caſar, populi que patrumque

Reſpicias, & Latiae gaudia vera togae.

VIII, 50.

Veſcitur omnis equus tecum populusque patresque,
 IX, 49.

At tu continuo populumque patresque vocaſti.

XII, 3.

Ille dabit populo patribusque equisque legendum,

Statiſ Silv. I, 4.

Quis mihi tot coetus inter populi que patrumque
Sit curae votique locus?

II,

Fecunda culpae saecula nuptias
Primum inquinavere, & genus, & domos:

Hoc fonte derivata clades

20

Inque patres populumque fluxit.

V. 20. Vulg. IN PATRIAM POP.

Motus

II, 5.

quod te maesti populisque patresque

Ingenuere mori.

Theb. II, 443.

pudefit heu plebisque patrumque.

Silius Italicus lib. X.

Quod vero reduci tum se populisque patresque
Offerrent.

& XI.

Et senior manus & juxta populisque patresque.

Aufonius in Mosella, 409.

Quique caput rerum Romam, populumque pa-
tresque

Tantum non primo rexit sub nomine.

Prudentius contra Symmachum II, 310.

cum scita patrum populique frequenter

In tabulis placiti sententia flexa novavit.

Lucilius apud Lactantium Div. Instit. V, 9.

Totus item pariterque dies, populisque patresque

Factare indu foro se omnes, decedere nusquam.

Cicero de Divinat. I, 12. ex II. lib. de suo Consulatu,

si solis ad ortum

Conversa, inde patrum sedes populique videret.

& mox ibidem,

Vocibus Allobrogum patribus populoque patebat.

Sidonius Apollinaris Epist. IX, 16.

Qui patrum ac plebis simul unus olim

Jura gubernat.

Claudian. Stilich. II, 116.

quos praeficit ipse regendis

Rebus, ad arbitrium plebis patrumque reducit.

idem IV. Conf. Honor. 332.

Acrior interea visendi principis ardor

Accendit cum plebe patres.

idem Bello Gildonico, 46.

Armato quondam populo patriisque vigebam

Consiliiis.

Ita edidit vir longe acutissimus Nicolaus Heinsius, cui Claudianus nitorem suum restitutum debet. Sed quid hic, obsecro, est patriis consiliis? Sunt verba deae Romae, ex profopoeia. Jam autem patriis consiliis est patris mei consiliis; neque alio sensu ea verba umquam accipi queunt. Ergo hic inepta & aliena sunt: neque enim Roma patre quoquam nata est. Figurata quidem urbis parens Romulus dicitur: sed non hic Romuli consilia

aut casam intelligit, cum dicit verbis proxime sequentibus,

domui terras, urbesque revinxit

Legibus, ad solem victrix utrumque cucurri.

Ipso Heinsio teste, longe plures codices, nempe ex triginta omnibus septem & viginti, patrum habent non patriis; & omnes, uno excepto, armatis populis non armato populo; porro & duo optimi, conciliis, non consiliis: Lego igitur, unica duntaxat litera seposita,

Armatis quondam populi patrumque vigebam

Conciliis:

certissima emendatione; armatis conciliis populi patrumque; ut mox versu 53. bellatoremque Senatum, & 97. Ille diu miles populus. Valerius Flaccus VIII, 281.

patriae veniam da quaeso senectae:

Quin omnes alti pariter populique patresque

Mecum adsunt.

ubi idem Heinsius ex conjectura alto i. e. mari.

Ego vero sic legerim:

Quin omnes alii, pariter populisque patresque.

hoc est, excusa modo patris absentiam; alii omnes mecum adsunt. Cicero de Legibus III, 4. Cum populo patribusque agendi jus esto Consuli. Tacitus Annal. IV, 2. Apud patres & populum celebraret. XIII, 17. Fovendum patribus populoque principem. Livius I, 26. Atrox visum id facinus patribus plebique. I, 40. Apud patres plebemque longe maximo in honore Servius Tullius erat. Sed jam satis superque exemplorum est: quare finem hic faciemus, ne omnia cum ipso pulvisculo corradere videamur. Id vero ingenuitatis est nostrae, ut locum unum & item alterum non praetereamus, quae receptae apud Nostrum lectioni prima fronte patrocinantur. Prior apud Ovidium est Metam. XV, 572. ubi Cypus loquitur civis Romanus;

Quicquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,

Seu laetum est, patriae laetum populoque Quirini;

Sive minax, mihi sit.

Quid nunc fiet? nonne magno conatu nihil egimus? Ecce enim tibi, plane ut apud Nostrum; patriae populoque. Ego vero & hic corrigendum esse contendo,

Seu laetum est, patribus laetum populoque Quirini,

Y 2

hoc

Motus doceri gaudet Ionicos

Matura virgo, & fingitur artibus:

Jam

hoc est, ut in Monumentis veteribus sollempne habetur, *Id felix faustumque sit Senatui Populoque Romano.* Quod & ipse Cypus mox firmat, versu 59°.

Dixit, & extemplo populumque gravemque senatum

Convocat:

& Ovidius alibi totidem verbis, *Fast.* I, 69.

Dexter ades, patribusque tuis populoque Quirini. Jam hoc telum feliciter evitavimus: posterior locus extat apud Juvenalem XIV, 71.

Gratum est quod patriae civem populoque dedisti:

Si facis ut patriae sis idoneus, utilis agris,

Utilis & bellorum & pacis rebus agendis.

Vah, quam inficeta & inconcinna repetitio est, *patriae, patriae.* Quin & hic etiam, tot testibus & auctoribus freti, fidenter reponimus,

Gratum est, quod patribus civem populoque dedisti:

Si facis ut patriae sis idoneus.

Quod si demus in Ovidio & Juvenale recte se habere *Patriae*: nihilo minus in hoc Horatii loco vitiosum fuerit. Quippe *Patria* nomen reciprocum est, retroque semper ad praecedens verbum respicit, & ubique pronomen aliquod *mea, tua, sua* &c. extrinsecus subaudiendum habet. Hoc verissimum esse, qui Latine sciunt, agnoscent. Ergo *clades fluxit in patriam suam*, sive *ipsum cladis patriam*: quo nihil absurdius fingi potest. Sed nondum tamen rem totam confecimus: ecce enim vir summus Jo: Frid: Gronovius ad Livium XXV, 6. & in Indice, rem ante nobis inauditam docet; nempe *Patriam* significare *Magistratum & Senatum*: ut ipsi Senatores *Patres* vocantur. Quod si verum & certum probaverit, frustra sane nos hunc Flacci locum sollicitamus; quippe hoc pacto

In patriam populumque fluxit,
perinde erit, ac si dixisset, *In senatum populumque*: quod ipsum illud est, quo nos emendatione nostra pervenire conamur. Sed videamus locum Livii: ubi milites, Cannensis cladis reliquiae, in Siciliam senatusconsulto relegati, Marcellum Conf. alloquuntur; *Nisi hoc, aiunt, sperassemus, in provinciam nos morte regum turbatam ad grave bellum adversus Siculos simul Poenosque mitti, & sanguine nostro vulneribusque nos patriae satisfacturos esse.* Ubi *patriae* Gronovius interpretatur *Senatum*; (de quo mox dicemus) & testimonio citat alterum Livii: locum, V, 4. ex oratione Appii Claudii: *Inventus in hac parte orationis, Quirites, moror: sic*

enim agere debent, qui mercenario milite utuntur: at nos tamquam cum civibus agere volumus; agique tamquam cum patria nobiscum aequum censemus. Cum *patria*, hoc est, cum *senatu*. Sed, quod viri acutissimi pace dictum sit, nihil tale ex his verbis excudi potest. Nam primo, non in Senatu, sed in concione ad plebem haec loquitur Appius: deinde opponit *mercenarium* sive extraneum militem domestico militi & *civi*, qui pro *patria* sua & Republica ad bellum mittitur. Ergo *Patria* tam hic, quam alibi, est *civitas, sedes natali*. Pergit vir sagacissimus & Tacitum allegat *Annal.* IV, 8. *Erepto Druso preces ad vos converto, diisque & patria coram obtestor, Augusti pronepotes suscipite, regite.* Etiam hic *coram patria* vult esse *coram Senatu*. Frustra: nam Tiberii verba sunt in Senatu, & ad Senatum, & idcirco, si *patria* hic est *senatus*, perinde foret ac si diceret, *Obtestor vos coram vobis.* Quod cum ineptum insulsumque sit, etiam hic, ut ubique alias, *patria* est *Respublica & civitas*. Sed revertamur jam ad priorem Livii locum XXV, 6. *Nisi sperassemus, sanguine nostro vulneribusque nos patriae satisfacturos esse.* Ubi verba illa nos *patriae* sola Gronovii conjectura nituntur, utcumque in contextum temere recepta. Nam ipso testante, Codices Manuscripti pro *nos patriae* habent *nostratum*. Ergo omnes Gronovii copiae, quibus efficere voluit *patriam* esse *senatum*, jam ad nihilum redactae sunt. Quin si conjecturam suam viro in hisce rebus felici concedimus; nihil tamen cogit, ut *patria* ibi notet *senatum*. Quidni enim *patriae satisfacturos* sit idem ac *reipublicae*? Ut Cicero alicubi in Philippicis: *C. Pansa aut morte sua aut victoria se satisfacturum reipublicae spondit.* Quid, quod Gronovius Filius aliam emendationis viam tentat; neque *nos patriae*, sed *nos reatui satisfacturos* pro solita sua *esse* vere, ut ait, *restituit*. Haud vidi magis. Quintilian. *Instit.* VIII, 3. *Nam & quae vetera verba nunc sunt, fuerunt olim nova: & quaedam in usu perquam recentia; ut Messalla primus reatum, munerarium Augustus primus dixerunt.* Messalla iste & Livius eodem anno nati sunt, ut in Chronico Hieronymus. Ut proinde merito dubitandum sit, an verbum illud procuderit Messalla, priusquam haec scripserit Livius. Sed esto: ut prius procuderit. Illud non dubitandum, recentium & musteo, dubiaeque adhuc auctoritatis vocabulo non usitatum fuisse in Historiis Livium. Sed quid, obsecro, est *Reatus*? an *culpam, crimen, commissum*

Jam nunc & incestos amores

De tenero meditatatur ungui.

Mox

voluit Messalla, ut Jacobus hic interpretatur? minime gentium. *Reatus*, ut eruditiorum, erat status & conditio reorum & sordidatorum, dum iudicium in longum procedit; ut *caelibatus*, conditio caelibis & similia. *Reatus* pro crimine, peccato, est barbarorum. Enimvero, etsi satis arideat Gronovii Patris conjectura, sed alio, quam is voluit, sensu; levior tamen manu sanari potest locus hunc in modum: *Nisi sperassemus, sanguine nostro vulneribusque nos senatui satisfacturos esse*. Quippe senatusconsulto, non plebis scito in Siciliam relegati erant. Dixerant ii milites paulo ante, *Quum primum de nobis, etsi non iniquum, certe triste Senatus consultum factum est*. Ex compendio scriptionis pro *Nos senatui factum est Noster strati*. Sed jam manum de tabula: quippe & nos, nisi fallimur, emendationi huic nostrae cumulate satisfacimus.

22. FINGITUR ARTIBUS] Mire variant hic codices scripti; alii enim *Fingitur artibus*, alii *frangitur artibus* habent. Quae omnes lectiones prima fronte satis speciosae sunt, suorumque patros singulae sunt natae: ut subtilis iudicii sit, quae melior veriorque sit, & ab Horatii manu fluxerit, dignoscere.

Motus doceri gaudet Ionicos,

Matura virgo & FINGITUR ARTIBUS;

Hoc secuti sunt Scholiae, editiones veteres, & codicum pars major, mei certe quam plurimi; & defendi posse videtur aliorum Scriptorum exemplis. *Fingere artus*, ut *ingere corpora, membra, ora*, &c. Virgil. Aen. VIII, 634.

Mulcere alternos, & corpora fingere lingua.

Claudian. Rufin. I, 97.

linguisque trisulcis

Mollia lambentes finxerunt ora cerastae:

sive ut alii ibi codices, *Membra*. Sed illud obstat (ut animadvertit quoque Lambinus) quod hoc sensu *fingitur artus* Graeca constructio dicendum foret, non *fingitur artibus*. Nam ablativus hic casus non potest materiam notare, sed instrumentum. Ut in locis Virgilii & Claudiani jam allatis, *fingere linguam*; & Persii Sat. III, 24.

nunc, nunc properandus, & acris

Fingendus sine fine rota.

Ut ergo aliud est, *fingitur lingua*, lambendo scilicet & tergendis; aliud *fingitur linguam*, nempe ad loquelam & orationis cultum: ita *fingitur artus* quid sibi velit intelligo, *fingitur artibus* tamquam instrumento, ne Oedipus, quid sit, de-

prehenderit. Itaque melius fortasse legeris *FRANGITUR ARTIBUS*, cum uno Torrentii codice, Pulmanni altero, & pluribus Lambini. Sane hanc lectionem solam tuctur & probat magnus Heinsius ad Claudian. Eutrop. I, 262. miraturque verbi huius elegantiam interpretibus non intellectam: *frangitur artibus*; ut Petronius, *fracti gressus*; Prudentius, *fracta membra*. Addidisse potuit & Ciceronis illud de Finibus, V, 12. *Flexi fractique motus, quales protervorum hominum aut mollium esse solent*. & Sidonii Epist. IX, 13.

Juvat & vago rotatu

Dare fracta membra ludo,

Simulare vel trementes

Pede, veste, voce, Bacchas:

& plura loca similia. Sed & haec lectio eodem, quo prior illa, vitio laborat. Quippe *frangitur artus*, non *artibus*, dictum oportuit; ut Noster alibi Serm. I, 1.

Miles ait, multo jam fractus membra labore: nam ablativus, ut ibi *in labore*, causam & instrumentum designaret. Restat igitur, ut *FINGITUR ARTIBUS*, quod duo Codices Cruquii, Pulmanni tres, Lambini aliquot, & duo ex nostris subministrant, quo se pretio commendat videamus. Et meo quidem iudicio nihil melius, elegantius, venustius dici potuit;

Motus doceri gaudet Ionicos

Matura virgo, & fingitur artibus:

artibus fingitur ad saltationem, gestum, motum, cultumque corporis, ut adulteris placere possit. *Artibus*, ut Noster Carm. IV, 13. de meretrice.

Felix post Cinaram, notaque & artium

Gratarum facies.

ubi eleganter Scholiae Blandini Codicis apud Petrum Nannium Miscellan. III, 17. *Quae motu oculorum, superciliorum, cervicis placet*. Ovid. Amor. II, 10.

Utraque formosa est: operosae cultibus ambae:

Artibus in dubio est haec sit, an illa, prior.

& ibid. II, 4.

Illam placet gestu, numerosaque brachia ducit,

Et tenerum molli torquet ab arte latus.

Propertius I, 4.

Sunt majora, quibus, Basse, perire juvat:

Ingenuus color, & multis decus artibus.

Seneca Epist. XC. Itaque hinc *textorum*, hinc *fabrorum officinae*, hinc *odores coquentium*, hinc *mollis corporis motus DOCENTIUM*, mollesque *cantus & infractos*. Ita Noster hic, *Doceri motus Ionicos*, quod

- 25 Mox juniores quaerit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
Cui donet inpermissa raptim
Gaudia luminibus remotis:
Sed jussa coram non sine conscio
30 Surgit marito; seu vocat institor,
Seu navis Hispanae magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
Non his juvenus orta parentibus
Infecit aequor sanguine Punico;
35 Pyrrhumque, & ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemque dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, & severae
40 Matris ad arbitrium recisos

Portare

quod artis est. Recte vero *fingitur* artibus; ut Gratius V, 512.

sed tamen illi

Est animus, fingitque meas se jussus in artes.
Servius ad Virg. Aen. VIII, 534. *Fingere significat, formare aliquid, & ad integram faciem arte perducere.* Seneca Controvers. I, 2. *Excipitur metreticum osculis: docetur blanditiis, & in omnem motum corporis confingitur.* Ita codd. Palatini apud Gruterum: male nunc circumfertur, *Confringitur.* Ovid. Remed. Amor. 341.

Proderit & subito, cum se non finxerit ulli.

Ad dominam celeres mane tulisse gradus.

& Metam. IV, 319.

*Quam se composuit, quam circumspexit amictus,
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.*

Virgil. Aen. VI, 81.

tanto magis ille fatigat

Os rabidum, fera corda domans, fingitque premendo.

Varius apud Macrobius Saturn. VI, 2.

*Quem non ille finis lentas moderator habenae
Qua velit ire; sed angusto prius ore coercens,
Insultare docet campis, fingitque morando.*

ubi pro ore certissime legendum *orbe*: de equo loquitur, quem ad gressus instituit magister.

23. JAM NUNC ET INCESTOS] Mala distinctio hic obtinuit in plerisque editionibus;

fingitur artibus

Jam nunc; & incestos amores

De tenero meditatur ungui.

Imo vero, *Jam nunc de tenero ungui*: ut Noster Epist. II, 1. v. 127.

Os tenerum pueri balbumque poeta figurat,

Torquet ab obscaenis jam nunc sermonibus aurem.

Sed cum de praeterito tempore, ut hic, loquuntur; usitatus dicunt *Jam tunc.* Cicero Epist. Fam. III, 12. *Nisi jam tunc omnia negotia confecissem.* Virgil. Georg. IV, 137.

ille comam mollis jam tum rondebat acanthi.

Aen. VII, 737.

late jam tum ditione premebat

Sarrastis populos.

Sed hic reclamant MSti.

27. CUI DONET IMPERMISSA] Pulmanni codex & Galeanus noster, INTERMISSA; alter Pulmanni, & Achillis Statii liber, IMPROVISA. Sed recte habet praecarum editionum & plurium codicum

Portare fustis; sol ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

45 Damnosa quid non inminuit dies?
Aetas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiore.

VII.

AD ASTERIEN.

QUID fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constantis juvenem fide

Gygen?

cum lectio, *impermissa gaudia*; et si nemo veterum, quod meminerim, hanc vocem usurpaverit. *Impermissa*, hoc est, *inconcessa, interdicta*. Virgil. Aen. I, 651.

Pergama cum peteret, inconcessosque Hymenaeos, Ovid. Metam. X, 154. *inconcessisque puellas Ignibus aeternitas meruisse libidinis paenam*.

IX, 637. *Jamque palam est demens, inconcessamque faterur Spem Veneris*.

& Amor. III, 4. *Indignere licet: juvat inconcessa voluptas*. Noster Serm. III, 4.

Ne sequerer moechas, concessa cum Venere uti Possent.

& I, 2. *Si interdicta petes, vallo circumdata*. Ovid. Metam. X, 336.

Spes interdictae discedite: dignus amari ille, sed ut pater est.

36. HANNIBALEMQUE DIRUM] Torrentii quidam, & Pulmanni codices, & ex nostris Vigornienfis, DURUM, neque aliter Loscherus edidit, ut Carm. II, 12. *Nec durum Hannibalem*; ubi similiter co-

dicēs aliquot, & Editiones pleraeque *Dirum*. Nos ut eo loco *durum* cum majore membranarum parte probavimus: ita hic magis arridet *dirum*, quod codices plurimi repraesentant. Quintilianus Instit. VIII, 2. *At illud jam non mediocriter probandum, quod hoc etiam laudari modo solet, ut proprie dictum id sit, quo nihil inveniri possit significantius: ut Cato dixit, C. Caesarem ad evertendam Remp. sobrium accessisse; ut Virgilius, Deductum carmen: & Horatius, Acrem tibiam, Hannibalemque dirum*.

4. CONSTANTIS JUVENEM FIDE] Editiones principes, Veneta & Loscheri,

Constanti juvenem fide. at membranarum omnes ubicumque, *Constantis*; & plurimae *fidei*; nostrae certe omnes; nisi quod Zulichemianae *fidi*. Recte vero Lambini aliquot, & Cruquii unus *fide*, casu genitivo, more illius aevi. De quo vide A. Gellium IX, 14. Priscianum sine libri VII, Vossium de Analogia p. 770. Non placet hic ablativus, *constanti fide*; tum quod omnes codices refragentur, tum quod *constante* Noster, non *constanti*, dicere voluisset; ut supra ostendi ad Carm. I, 25. v. 17.

5 Gygen? ille noris actus ad Oricum
 Post insana Caprae sidera, frigidas
 Noctes non sine multis
 Insomnis lacrimis agit.
 Atqui sollicitae nuntius hospitae,
 10 Suspirare Chloen, & miseram tuis
 Dicens ignibus uri,
 Tentat mille vafer modis.
 Ut Proetum mulier perfida credulum
 Falsis inpulerit criminibus, nimis
 15 Casto Bellerophonti
 Maturare necem, refert.
 Narrat paene datum Pelea Tartaro,
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
 Et peccare docentis
 20 Fallax historias movet;
 Frustra: nam scopulis surdior Icari
 Voces audit, adhuc integer. at tibi
 Ne vicinus Enipeus
 Plus justo placeat, cave.

v. 20. Forte, PELLAX. 20. Vulg. MONET.

Quam-

20. FALLAX HISTORIAS MONET] Codices tres apud Torrentium, & ex nostris Bodleianus, MOVET, non monet. Utrumque recte. Ovidius Art. III, 651.

Quid juvat ambages praeceptaque parva monere? Illud tamen magis placet, ut figuratius & ποιητικώτερον, Historias movere; ut Virgilius bis,

Pandite nunc Helicon, deae, cantusque movete;
 Et Aen. I, 261.

Hic tibi (saber enim, quando haec te cura remordet,
 Longius & volvens fatorum arcana movebo)
 Ovid. Metam. XV. 20.

At tu, sive aliquid regni est in carmine, carmen
 Ore move sacro.

& Fast. III, 11.

Via vestalis (quid enim vetat inde moveri)
 Sacra lavaturas mane petebat aquas:

inde moveri, id est, inde initium narrationis sumi. Ita Livius, Mentionem movere, mentionem agitare. Cicero in Oratore c. 12. Primisque ab his (Herodoto & Thucydide) ut ait Theophrastus, historia commota est, ut aunderet uberius, quam superiores, & ornatus dicere.

Porro illud FALLAX non levis mihi suspicio est ex interpretatione in verum irrepsisse, pro PELLAX; quod altero non paullo aptius & significantius est. Virgil. Aen. II, 90.

invidia postquam pellacis Ulixei:
 ubi Servius: Pellacis, per blanditias decipientis: Pellicere enim est per blanditias illicere. Multi tamen codices apud Pierium. Fallacis ibi habent. Hieronymus Praefat. in VI. comment. Ezech. Qui nostra simulantes generitricis antiquae & pellacis Ulixei venena non deserunt, Lucretius.

Subdola

- 25 Quamvis non alius flectere equum sciens
 Aequae conspicitur gramine Martio,
 Nec quisquam citus aequae
 Tusco denatat alveo:
 Prima nocte domum claude, neque in vias
 30 Sub cantu querulae despice tibiae:
 Et te saepe vocanti
 Duram, difficilis mane.

VIII.

AD MAECENATEM.

MARTIIS caelebs quid agam Calendis,
 Quid velint flores & acerra turis
 Plena, miraris, positusque carbo in
 Cespite vivo,
 5 Docte sermones utriusque linguae.
 Voveram dulcis epulas, & album
 Libero caprum, prope funeratus,
 Arboris ictu.

Hic

Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.
 Virgil. Georg. IV, 443.

Verum ubi nulla fugam reperit pellacia:
 ubi plures ex Scriptis fallacia: adeo proclive erat
 Librariis vocabulum illud corrumpere. Glossae
 Graecolatinae: *Επαισιωγική, pellax, illex.* Martianus
 Capella lib. IV. *Circulatrix* pellacissima, & *meta-*
rum Marscarum incolae. Arnobius lib. II. *Homo,*
qui sit aut unde sit anceps, varius, mobilis, pellax,
multiplex, multiformis. Et lib. V. *Quid pro cynis*
& Satyris, quid pro aureis imbribus, in quos idem se
pellax (Juppiter) fraude induit perfida, formarum
varietatibus ludens.

5. DOCTE SERMONES UTRIUSQUE LINGVAE]
 Tam veteres editiones, quam omnes fere codices,
 & mei & aliorum, habent

Docte sermonis utriusque linguae.
 atque ita Acron Manuscriptus in Bibliotheca Re-

giae Societatis: *Ordo est, Docte Sermonis utriusque,*
id est, Graecae & Latinae. Sane in caesura, etiam
syllaba brevis produci potest, ut Carm. I, 3.

Perrupit Acheronta Hercules labor.
 & III, 16.

Quam si quicquid arat impiger Appulus.
Doctus autem Sermonis, casu genitivo, ut Statius
Theb. II, 692.

ille haec praeviderat omnia, doctus
Aëris, & nulla deceptus in alite Maeon.
 & Noster ipse in Arte Poët. V, 380.

Indoctusque pilae, discivo, trochive quiescit.
 Sed eo minus placet haec lectio, quod vox alter-
 tra, aut *sermonis*, aut *linguae*, redundans plane
 & otiosa foret; cum satis sit dicere, vel *docte ser-*
monis utriusque, vel *Docte linguae utriusque.* Sue-
 tonius Claudio c. 42. *Cuidam barbaro Graecae & La-*
tine differenti, Cum utroque, inquit, sermone no-
 Z sire

- Hic dies, anno redeunte, festis
 10 Corticem adstrictum pice dimovebit
 Amphorae, fumum bibere institutae
 Consule Tullo.
 Sume, Maecenas, cyathos amici
 Sospitis centum; & vigiles lucernas
 15 Perfer in lucem: procul omnis esto
 Clamor & ira.

Mitte

stro sis paratus. Idem Illust. Gram. cap. 1. lidem & Poetae & Oratores semigraeci erant: Livium & Ennium dico, quos utraque lingua domi forisque docuisse adnotum est. Plinius Hist. XII, 1. Et platanus una insignis utriusque linguae monumentis. Plinius alter Epist. VII, 25. Quam Graeca? quam Latina? nam tantum in utraque lingua valet. Martialis X, 76.

Fucundus, probus, innocens, amicus, Lingua doctus utraque. Apuleius Floridis, 18. Et vox mea utraque lingua jam vestris auribus probe cognita. Non sum nescius, extare alibi apud Nostrum Serm. I, 10.

at sermo lingua concinnus utraque. Suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est. Unde suspicetur quis, eo exemplo posse dici sermo linguae utriusque. Sed aliud est. Certe sermo utraque lingua concinnus, sive compositus & commixtus tamquam cinnus ambarum, ut cum Cicerone loquar, recte dicitur. Poterit etiam dixisse, sermo utroque sermone concinnus: sed non ideo quisquam dixerit, sermo sermonis utriusque, neque itidem, sermo linguae. Quamobrem, si retinere libet sermonis, vide annon sic potius rescribendum fuerit,

Docte sermonis utriusque, CILNI:
 ut C. Cilnium Maecenatem intelligamus. Mirum enim, & propemodum insolens videtur, ut sic aliquem compellet, Docte sermonis utriusque linguae, neque tamen quis ille demum sit, nisi octavo post versu certiores nos faciat,

Sume, Maecenas, cyathos amici.
 Atque hoc pacto primum, Cilni, Nominis scilicet eum appellaverit; deinde Cognomine, Maecenas: plane ut in Carm. IV, 2. ad Iulum Antonium, primo sic inquit,

*Pindarum quisquis studet aemulari,
 Iule, ceratis ope Daedalea:*
 & postea versu 26.

*Multa Dircaeum levat aura cyenum
 Tendit, Antoni, quoties in altos.*
 Sed missis conjecturis, tutius fatiusque est lectio-

nem alteram sequi, quam duo Lambiniani, & Regiae Societatis codex subministrant,

Docte sermones utriusque linguae:
 ut Carm. III, 9.

Dulces docta modos, & citharae sciens.
 Atque hanc confirmat Donatus ad Terentii Eunuchum III, 2.

*quae liberum
 Scire aequum est adolescentem, sollertem dabo.*

utrum haec sollertem, ut Horatius, Docte sermones utriusque linguae: an assumendum est HIS extrinsecus? Equidem in vetere Donati editione anno 1503. & nescio an in aliis, etiam hic reperias Sermonis. Sed inepte, & contra ipsius Donati propositum; qui ideo hoc citat, ut ostendat sollertem cum accusativo quae vel haec quae posse jungi, ut apud Horatium Doctus eundem casum recipit. Accedit huic & Consentius vetus Grammaticus, p. 2035. Accusativum trahunt, sed figurate, doctus sermonem, exosus bella, praescius futura. Neque enim dubites, quin ad hunc Nostrum locum respexerit; pariter ut ad Virgilii illum Aen. XII, 517.

Et juvenem exosum nequicquam bella Menoeten.
 Esto igitur vera lectio, Docte sermones: nunc de ipsa sententia videamus; quae, si omnes interpretes audis, nihil aliud erit quam hoc: Tu, qui bene Graece Latineque loqueris, miraris, cur ego, cum caelebs sim, Martius Calendis rem divinam faciam. Ubi libenter doceri velim, quid ad Martias Calendas attineat, aut quomodo admirationem Maecenatis aut minuat aut augeat, quod utramque eum linguam bene callere dicit? Quod si nihil ad rem illam occasionemve pertineant ea verba, non video quin putide profus & ἀπὸ τοῦ τοῦ hic ingerantur. Neque enim eximia quaedam Maecenatis laus erat Graece Latineque scire, cum Romae ea tempestate quivis Senatoris Equitisve filius, imo & de plebe innumeri, libertini etiam & servi, Graece loquerentur. Enimvero aliud quid & majus hic significant Sermones, nempe Libros.

Mitte civilis super Urbe curas.

Occidit Daci Cotifonis agmen:

Medus infestis sibi luctuosus

20

Diffidet armis:

Servit Hispanae vetus hostis orae

Cantaber, sera domitus catena:

Jam Scythae laxo meditantur arcu

Cedere campis.

XI

V. 19. VULG. INFESTUS SIBI LUCTUOSIS.

Ne-

bros, Tractatus, Historias, ut apud Graecos ΛΟΓΟΙ, Xenophontis Οικονομικός λόγος &c. inde Oratores, Philosophi, Historici, Λογογράφοι appellati. Ita Horatius Satiras suas Sermones sive Λογμς inscripsit; & Carm. III, 21.

Non ille, quamquam Socraticis madet Sermonibus, te negliget horridus: id est, Σωκρατικούς λόγους. Ergo hoc vult Horatius,

Docte sermones utriusque linguae, miraris Martius caelebs quid agam Calendis.

h. e. tu qui & Latinorum & Graecorum libros accurate legisti, qui utriusque gentis historias, ritus, sacra probe intelligis, jure miraris, cur ego caelebs Calendis Martius sacra faciam; cum nihil aut in Graiorum aut in patriis monumentis sit, quod festum illud ad caelibes quicquam pertinere, sed ad matronas duntaxat & maritos, significet. Scias itaque, me non publico instituto hodie, sed privatim rem divinam facere, quod hoc quondam die ab interitu ex ruina arboris deorum beneficio conservatus fuerim.

14. VIGILES LUCERNAS PERFER IN LUCEM] Perfer habent editiones veteres & pleraque ex recentioribus. Nicolaus Heinſius in ora codicis sui, Forte Profer: & sic Georg. Fabricius, i. e. ut volunt, protrahere, produc; ut Noſter Carm. III, 21.

Te Liber & si laeta aderit Venus, Vivaque producent lucernae, Dum rediens fugat astra Phoebus:

hoc est, producent, protrahent, extendent in lucem usque. Sane codices nostri Reginensis & Magdalenensis clare habent, PROFER; ceteri cum aliorum codicibus Perfer. Utrovis modo legeris; me lubente, facies. Tamen consulto potius voce Perfer hic usus videtur Horatius; ut ambigui culpam evitaret, quia notissimo loquendi genere proferre in lucem idem est ac palam facere, in medium, in apertum proferre: ut Noſter ipse Epist. II, 2.

Obscurata diu populo bonus eruet, atque Proferet in lucem speciosa vocabula rerum.

Cicero pro Archia c. 6. Ut nihil possint ex his, neque ad communem afferre fructum, neque in adspetum lucemque proferre. Ita alibi bis vel ter locutus est, & alii non semel. Quare melius, credo, cum multo majore parte Codicum legemus hic Perfer. Porro pro sospitis versu praecedente, Graevianus noſter & Colbertinus, Hospitis. Sed nihil mutandum. Sospitis, quia cadentis arboris ictum evaserat. Centum, inquit, cyathos sume, & totidem annos amico sospiti precare; ut Ovidius Fast. III, 531.

Sole tamen vinoque calent: annosque precantur, Quot sumant cyathos, ad numerumque bibunt. Invenies illic, qui Nestoris ebibat annos, Quae sit per calices facta Sibylla suos.

18. OCCIDIT DACI COTISONIS AGMEN] Torrentius memorat multo plures & meliores ex suis habere Cotifontis: quod vix credibile est, cum mei ad unum omnes, & quantum intelligere datur, aliorum etiam, COTISONIS prae se ferant. Atque ita Suetonius in Augusto. c. 63 Primum eum Antonio filio suo despondisse Juliam, deinde Cotifoni Getarum regi. Neque ibi in terminatione variant Membranae. Lucius Florus IV, 12. Daci montibus inhaerent, Cotifonis regis imperio. Frontinus Strateg. I, X, 4. Scorylo dux Dacorum, cum sciret dissociatum armis civilibus populum Romanum &c. ubi pro Scorylo reponendum fortasse Cotiso. Utcumque sit; ex eo quod Scorylo dixerit non Scorylon casu recto, satis apparet in obliquis non ontis more Graeco, sed onis inflectendum esse. Neque vero ulla causa erat Romanis, cur Dacum nomen enunciatione Graeca efferrent. Eruditissimus tamen Broukhusius ad Propert. IV, 10. Cotifontis hic male videtur.

19. MEDUS INFESTUS] Elegans est Nic. Heinſii conjectura, quam in margine exemplaris sui adnotaverat;

25 Neglegens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere:
Dona praesentis cape laetus horae, &
Linque severa.

V. 27. RAPE.

IX.

Medus INFESTIS sibi LUCTUOSUS

Dissidet armis:

Atque ita clare & sine ulla litura codex noster Galeanus; cui aliquatenus accedunt Regiae Societatis membranae, a prima manu *luctuosus* exhibentes. Propertius IV, 1.

Nec rudis infestis miles radiabat in armis.

Ovid. Epist. Oenones.

Tyndaris infestis fugitiva reposeitur armis.

Seneca Phoenissis, 560.

Quin tuae causae nocet

Ipsam hoc, quod armis variis infestis solum.

Livius I, 25. *Datur signum, infestisque armis concurrunt. Medus autem luctuosus, ut Carm. III, 6.*

Di multa neglecti dederunt

Hesperiae mala luctuosae.

Neque tamen ex toto damnari potest recepta lectio, quam & editiones, & praeter Galeanum codices omnes repraesentant,

Medus INFESTUS sibi LUCTUOSUS

Dissidet armis.

Nam *luctuosa arma* recte dicuntur, ut Vegetius IV, 12. *Mutuo utrinque periculo, sed majore oppugnantium sanguine, exercentur luctuosa certamina.* Ita Tacitus, *Luctuosum facinus, Cicero luctuosum diem, perluctuosum funus.* Tum autem *infestus sibi*, erit sibi adversus, sibi inimicus, ob discordiam nempe civilem. Sed in altera lectione & verborum collocatio venustior est, & sonus syllabarum dulcior; ac non potest non iis placere, qui raras & eruditae aures habent.

26. PARCE PRIVATUS] Nullus est omnium interpretum, quin ad hunc locum, veluti ad scopulum, naufragium fecerit. Praefectus Urbis tum erat Maecenas, cum Horatius haec scriberet; unde illud supra v. 17.

Mitte civiles super urbe curas,

& III, 29.

*Tu civitatem quis deceat status
Curas, & urbi sollicitus times.*

Ergo hic litigant & turbas concitant, quo sensu idem & *Praefectus Urbis* fuerit, & potuerit dici *Privatus*; siquidem ista inter se opponuntur. In *fortuna*, ait Cicero, *quaeritur, servus sit an liber, pecuniosus an tenuis, privatus an cum potestate.* Torrentius, hoc pacto se expedire conatus, quod, ut ait, Praefectura Urbis duntaxat Officium erat, non Magistratus, jamdudum vapulavit. Rutgerius, T. Faber, Dacieriusque hic subintelligunt, *tamquam, quasi: Ita parce nimium cavere, tamquam si privatus fores.* Quod quam coactum, durum, & sine exemplo sit, nemo non videt: & merito Rutgerius in repetita Editione notulam hanc spongia delevit. Sed emendatione rem conficere vult Daniel Heinsius, pro *Parce* substituens *Parte*; quod & diu ante eum fecerat Matthaeus Bonfinis, homo ineptissimus:

Negligens, ne qua populus laboret

Parte privatus, nimium cavere.

Sane PARTE habet codex noster Battelianus, & pro varia lectione Colbertinus: ut ordo sit, *ne qua parte laboret*: plane ut Noster alibi Serm. I, 2.

Audire est operae pretium, procedere recte

Qui moechos non vultis, ut omni parte laborent. & favet Acron, qui sic locum enarrat, *Quia non timeret, ne qua Respublica parte laboraret.* Sed quid tandem illud erit, *Populus privatus?* sunt *οἱ πολλοί*, inquit Heinsius. Vellem exemplum ejus locutionis vel unum addidisset. Sed nullum erat: imo vero *privatus* plane opponitur *populo*: tantum adest, ut ita conjungi possit. Cicero in Verrinis: *Quod privatus a populo petit, aut populus a privato, Senatus ex aliqua civitate, qui iudicet, datur.* Sed esto, ut *populus privatus* sint *οἱ πολλοί*; tamen non procedit oratio; neque sententiae quicquam est, quod palato non fatuo placere possit. Nos totum locum aperire, & ex tenebris his in apertam lucem proferre, paucis conabimur. Invitaverat Maecenatem Noster, ut Martii Calendis secum biberet. Hortatur autem, ut animo veniat

IX.

AD LYDIAM.

DONEC gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici juvenis dabat;
Perfarum vigui rege beatior.

LYD.

veniat hilari, & a curis publicis privatisque expedito: *Mitte*, inquit, *civiles super Urbe curas*: quid enim? nihil est, cur sollicitus sis: victi praellio sunt *Daci*, *Medi* bellis civilibus occupati, subacti *Cantabri*, *Scythae* repressi, tuta sunt omnia. Quocircâ,

Neglegens, ne qua populus laboret.

Parce privatus nimium cavere:

hoc est, Cum jam *neglegens* sis, *securus* (ut bene *Acron*) *non timens* (ut *Glossae* codicis *Petrensis*) ne qua *populus* laboret; cum, rebus tam prosperis, non sollicitus sis ne res publica detrimenti quid capiat; parce *privatus* cavere nimium, noli de privatis tuis & domesticis negotiis nimium providere, noli de re familiari nimium attentus atque anxius esse. Proinde animo puro & defaectato ad me veni; & tam *civiles* quam *domesticas* curas vel domi relinque, vel abjice. Haec sine dubio loci hujus sententia est; neque verba ipsa difficultatis quicquam jam habent, si modo filii *Horatiani* genium agnoveris. *Neglegens*, pro *securus*, *non timens*, nove & eleganter ponitur, ut supra *Carm.* I, 28.

Neglegis immeritis nocituram

Postmodo te natis fraudem committere? fors &

Debita jura vicesque superbae

Te maneant ipsum.

in quo similiter, ut hic, lapsi sunt *Interpretes*. *Neglegis committere?* hoc est, *non times* committere? *securus* audes committere hanc fraudem; quia non tibi, sed posteris duntaxat tuis nocitura est? at fortasse tu ipse commissum hoc magno tuo exitio lues. Neque vero in voce *Privatus* jam quicquam haerebit amplius. Quippe rem suam familiarem *privatus* curat etiam *Magistratus*, etiam si non *Praefectus* modo *Urbis*, sed *Orbis Princeps* fuerit.

27. DONA PRAESENTIS RAPE LAETUS HORAE]
Cape habent Editiones principes Veneta & Lo-

scheri: atque ita multo major pars *Codicum*. Tamen aliquot habent *Rape*, ut ex *Nostri* *Graevianus*, *Battelianus*, *Bodleianus*, & pro variatione *Colbertinus*. Atque hoc post *Lambinum* avidè rapuerunt *Interpretes*; & ex eo alius post alium ad nauseam usque ingerunt *Ciceronis* illud ex *Ennio*, *De Oratore* III, 40.

vive, Ulixes; dum licet,

Oculis postremum lumen radiatum rape:

Non dixit cape, non pete: haberet enim moram sperans diutius esse sese victurum: sed rape. Hoc verbum est ad id aptatum. Quid tum? esto, ut ibi *Ennius* efficacius dixerit *rape*, quam *cape*: an ideo ubicumque in aliis auctoribus *cape* occurrit, substituemus illico *rape*? Quin potius ex loci cujusque indole & orationis filo statuimus, hoc an illud magis aptum conveniensque sit. Quemadmodum in his verbis,

Dona praesentis cape laetus horae,

ex adjuncto illo *dona* perspicue, si quid sapimus, videmus retinendum hic esse *cape*; neque audientes esse codices, qui *rape* supponunt. Quid enim opus est, obsecro vos, ut ea quae *donata* sunt, rapere velimus? Rapiamus, si fas est, negata aut fugientia: quae oblata praesto sunt, capiamus & sumamus. Nam ut *noster* ait *Epist.* I, 17.

Distat sumaspe pudenter,

An rapias.

hoc est, multum interest, capiasne donatum, an non donatum rapias. *Cicero* de *Legibus* III, 4. *Donum ne capiunto, neve danto.* *Virgil.* *Aen.* III, 489.

cape dona extrema tuorum.

Corippus Africanus lib. I.

Rumpe moras, cape dona dei:

Caeterum a fine hujus versiculi in omnibus meis *Codicibus* abest conjunctio *ET* vel *AC*; itaque a prioris fine, unde itidem abest in *Reginensi* nostro & editionibus, huc eam reduximus.

5 LYD. Donec non aliam magis
 Arstisti, neque erat Lydia post Chloën;
 Multi Lydia nominis
 Romana vigui clarior Ilia.

10 HOR. Me nunc Thressa Chloë regit,
 Dulcis docta modos, & citharae sciens:
 Pro qua non metuum mori,
 Si parcent animae fata superstiti.

LYD. Me torret face mutua
 Thurini Calais filius Ornyti:

15 Pro quo bis patiar mori,
 Si parcent puero fata superstiti.

HOR. Quid si prisca redit Venus:
 Diductosque jugo cogit aëneo?

V. 5. ALIA. 14. VULG. ORNITH.

Si

5. DONEC NON ALIA MAGIS] *Alia* editiones priscae, & plerique codices: sed ex nostris Leidensis, Regimensis, Galei, Bodleiani duo, ALIAM, ut Virgilius,

Fermosum pastor Corydon ardebat Alexin.
 Et Gellius VII, 8: *Sed pueros forma liberali, naviculis forte aut in vadis litorum inspectos, miros & humanis modis arserunt delphini.* Tamen alibi Horatius, *Arst virgine, Arstisse Bathyllo.* Non hilum interest. Sed, quandoquidem ex duobus non nisi alterutrum a poetæ manu esse potest, verisimilius est vulgarem hanc, quam figuratam illam constructionem, Librariis deberi: & facilius erat litteram M in illis codicibus a sequente absorberi, quam in his addi.

10. ET CITHARAE SCIENS] A Prisciano p. II 77. sic citatur hic versus:

Me nunc Thressa Chloë regit

Dulces docta modos, & citharam sciens.
 ubi *citharam* ineptum est; quippe esset, Sciens quid *cithara* sit. Potuit esse *citharâ*; ut Terentius dixit *Scire fidibus.* Sed cum addit Priscianus simile exemplum ex Homero, Πολίμων εὖ εἰδώς, quod ex Iliad. Δ. 310.

Ως ὁ γέρον ἄτρυνε πάλαι πολέμων εὖ εἰδώς
 apparet apud ipsum Priscianum scriptum fuisse CITHARAE: ut Noster alibi I, 15. *Sthenelus sciens pugnae.* Ceterum Petrensis codex & Torrentiani

duo cum editione Loscheri CRESSA: quod Fabricius ideo amplectitur, quia *Cretenses Musicae periti*: potuisset addere quia *Chloë* nomen Graecum est, non Thracium. Sed haec parvi momenti sunt; nam Libertinae, qualis haec Chloë, & nova nomina, dum ancillae erant, indebantur, & in Musicis aliisque artibus herili sumtu instituebantur. Certe *Cressa Chloë*, ob asperitatem consonantium durissime exit; & omnino, si nos legitimum sonum aure callemus, inverfo potius ordine posuisset Noster,

Me nunc Cressa regit Chloë,

Dulces docta modos,

Quod cum nulli usquam codices exhibeant; melius est, ut *Thressa Chloë* sine controversia recipiamus. Pro *Thressa* autem Librarii veteres *Tressa* soliti sunt scribere, ut praeter Torrentianos aliquot Graevianus noster hic habet: unde facilis lapsus erat ad *Cressa*. Porro mira lectio est, quam veterimi libri Leidensis, Colbectinus, & a prima manu Graevianus praeferunt,

Me nunc Thressa Chloë riget,

non *regit*: quam & sic enarrat Glossator Graevianus, *Riget, indurat me, ne te amem*: quo nihil absurdius fingi potest.

14. FILIUS ORNITHI] Miror, unde malis avibus se in omnes fere editiones intulerit hic *Ornithus*; cui si nomen ἀπό τοῦ ὀρνίθου impositum sit (ut

Si flava excutitur Chloë,

20

Rejectaeque patet janua Lydiae

COE

LYD. Quamquam sidere pulchrior

Ille est; tu levior cortice, & inprobo

Iracundior Hadria:

Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

X.

AD LYCEN.

EXTREMUM Tanain si biberes, Lyce,

Saevo nupta viro; me tamen asperas

Projectum ante fores objicere incolis

Plorares Aquilonibus.

v. 3. PORRECTUM.

Audis

(ut certe volebat ille, qui primus introduxit) tum syllabam mediam produci oportuit. Tu vero cum libris meis omnibus & Editione Veneta lege ORNYTI vel rectius ORNYTI, ut Graecis Ὀρνυτός nomen est notissimum. Apollonius in Argon. II, 65.

Τῷ δ' ἄδ' Ὀρνυτός τε καὶ Ὀρνυτός, οὐδέ τι ἕδεν.

Virgil. Aen. XI, 677.

procul Ornytus armis

Ignoris, & equo venator Iapyge fertur.

Val. Flaccus III, 173.

Nec tibi Thessalicos jam profuit, Ornyte, reges.

Stattius Theb. XII, 143.

Squalidus ecce genas, & hianti vulnere pallens

Ornytus.

Silius Italicus XIV.

Innatat ecce super transiris fumantibus asper

Ornytos.

Calpurnius Eclog. I. bis, ter.

Ornyte, jam dudum velut ipso numine plenus.

1. EXTREMUM TANAIN] Pro Tanaim, quod editiones omnes occupavit, repono ex vetustissimis meis Leidenfi, Graeviano, Reginensi, & aliis TANAIN, enunciatione Graeca.

3. PORRECTUM ANTE FORES] Nescio quo malo fato evenit, ut omnes, quotquot extant, Horatii codices tribus quatuorve locis PORRECTUM habeant pro PROJECTUM: quod si in aliis auditoribus idem accidisset, jam diu est, cum vox Projectum extra Linguae Latinae pomoeria projiceretur. Tu vero hic repono, reclamantibus quantum queant & scriptis & editis,

me tamen asperas

PROJECTUM ante fores objicere incolis

Plorares Aquilonibus:

Ovidius Amor. II, 19. de eadem re; & iisdem pene verbis,

Et sine me ante tuos projectum in limine postes

Longa pruinoso frigora nocto pati.

Silius Ital. lib. I.

noctemque vigil ducebat in armis,

Interdum projectus humi.

& lib. VII.

Qua super instratos projectus gramine campis

Presserat ante toros.

& lib. XV.

Straxine projectus duro patiere sub astris

Insomnes noctes, frigusque famemque domabis.

Virgil. Aen. XI, 87.

Sternitur & toto projectus corpore terrae.

Stattius Theb. I, 387.

hic artus imbri ventoque rigentes

Projicit, ignotaque acclinis postibus aulae

Invitat tenues ad dura cubilia somnos.

& iterum V, 587.

viridi nam cespite terrae

Projectum temere, & parulo caelum ore trahentem.

Vide quae dicemus ad Epod. X, v. 22.

6. INTER:

5 Audis quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra fatum tecta remugiat?

v. 6. SITUM.

6. INTER PULCHRA SITUM TECTA] *Situm* habent Editiones principes Veneta & Loscheri: unde in sequentibus locum semel possessum tenuit. Memorant quidem Interpretes se in nonnullis codicibus *SATUM*, non *situm* reperisse, sed ea vox, ut variae lectiones pro vario captu hominum sua fata sortiuntur, spreta & rejecta est. Ex nostris Leidensis veterrimus, Galei, Colbertinus, & a manu secunda Graevianus agnoscunt *Satum*. Atque ita Acron editus & manuscriptus, *inter tecta Satum nemus viridarium dicit*. Porro hanc lectionem probat praestantissimus Nic. Heinsius in ora sui exemplaris, ubi mittit nos ad Annotata sua in Propert. IV, 4. vers. 3. & in Silium Ital. X. 534. quae utinam, ut jam pollicitus est, maturaret in lucem edere vir celeberrimus Petrus Burmannus. Interea vicem Heinsii optime supplet disertissimus Broukhufius ad dictum Propertii locum,

Lucus erat felix hederoso confitus antro:
& ad I, 14. vers. 5.

Et *nemus* omne *satas* intendat vertice silvas:
ubi & *Satum* hic in Horatio defendit, & (post Torrentium & Marcellium) verba Senecae adducit ex Epist. 122. *Non vivunt contra naturam, qui pomaria in summis turribus serunt, quorum silvae in tectis domorum ac fastigiis nutant, inde ortis radicibus, quo improbe cacumina egissent?* Porro versus Sili, quo mittit nos Heinsius, sic habet:

At ferale decus, mactas ad busta cupressos.
ubi nescio an codices MSti inter alias variationes *Satas* exhibeant. Verum id, cum prodibunt Heinsianae notae, videbimus. Interim non desunt aliunde, quae ad evincendam hanc lectionem sola sufficiant. Varro de Re Rust: III, 5. *Extra eas columnas est silva manu fata, grandibus arboribus tecta, ut infima perluceat, tota septa maceris albis.* Alfensius in Digest. VIII, 5, 17. *Cum in demo Gaii Seii locus quidam aedibus Annii ita serviret, ut in eo loco positum habere jus Selo non esset, & Seius in eo silvam texisset.* Plinius Hist. XV. Sect. 20. *Colitur ficus arbor in foro ipso: illic arescit, rursusque cura sacerdotum seritur: — eadem fortuito fatu vivit in medio foro: — aequae fortuito eodem loco est visis atque olea, umbrae gratia sedulitate plebeia fatae.* & ibid. Sect. 36. *Haud scio an prima omnium myrtus in locis publicis Romae fata, fatidico quidem & memorabili augurio.* & Sect. 40. *Et quia manu satarum receptarumque in domos, laurus fulmine sola non igitur.* Ex his clare constat, silvas, arbores,

inter tecta & in domos vel loca urbis publica recepta, non *stras* duntaxat, quod omnibus silvis locisque convenit, sed *SATAS* fuisse; & proinde hic legendum esse,

quo nemus

Inter pulchra fatum tecta remugiat.

7. VENTIS ET POSITAS] Videamus totum locum:

Audis, quo strepitu janua, quo nemus

Inter pulchra fatum tecta remugiat

Ventis? & positas ut glaciēt nives

Puro numine Juppiter?

ubi primo risum jocumque movet Tanquillus Faber, vir caetera ingeniosus & doctus; qui velut somno repente excitus clamat, *Mendum turpe, turpe*, quo ventis. *Isthucine vidisse neminem? lego*, Quis ventis. Sed bene est, quod errantem socerum in viam reduxit doctissimus Dacierius: nam *strepitu* hic bis accipiendum esse, quo *strepitu janua*, quo *strepitu nemus remugiat ventis*, ante Fabrum natum omnes, puerique patresque, viderunt. Illud & mihi, sed meliore omine, mirari liceat, *vidisse neminem* absurdum illud & ἀνακόλυστον, quod in hac sententia non latet, sed plane extat. Tu mecum ad calculus verba redige: *Audis*, quo strepitu janua & nemus remugiat? & *Audis*, ut Juppiter glaciēt nives? Quid audio? an gelu & frigus auditu percipiuntur? Nemo quicumquam mihi persuaserit, aut Horatium haec scripturum fuisse, aut amicos quos recitabat, tam facile condonatos. Certe non adeo digna haec erant, quae *Jovis auribus servarentur*. Sed notior, opinor, est Horatii indoles, quam ut ipsum, & non Librarios potius, culpa hujus infimulemus. Quippe levissima mutatione, nempe unius literulae, quae & ipsa plerumque omittebatur, melius, nisi fallor, procedet oratio, in hunc modum.

Audis, quo strepitu janua, quo nemus

Inter pulchra fatum tecta remugiat?

SENTIS & positas ut glaciēt nives

Puro numine Juppiter.

Sentis, ut ipse alibi in te non absimili Carm. III, 28.

Inclinare meridiem

Sentis & veluti stet volucris dies,

Parcis deripere horreo

Cessantem Bibuli consulis amphoram.

Remugiat autem absolute, sine dativo *ventis*: ut Virgil. Aen. IX, 504.

Sequitur clamor, caelumque remugit.

XII,

Sentis & positas ut glaciēt nives
Duro numine Juppiter?

v. 7. Remugiat VENTIS. 8. PURO.

In-

XII, 928.

*Consurgunt gemitu Rutuli, totusque remugit
Mons circum.*

Claudianus Eutrop. II, 162.

respondat Athos, Haemusque remugit.

idem Rapt. Proserp. I, 10.

Auditur fremitus terris, templumque remugit.

Prudentius Apotheos. 286.

Quicquid in aere cavo reboans tuba curva remugit.
Neque vero opus erat, ut *ventis* hic inculcarent
Noster; cum jam paulo ante *Aquilones* nominal-
set. Quid hoc necesse est, stante hac lectione,
ablativo casu ferri *ventis*; non ut vulgo creditum
est, dativo: ut in illis Virgil. Aen. XII, 722.

gemitu nemus omne remugit;

Statii Theb. XII, 612.

alio si forte remugit

> Bellatore *nemus*:

Martiani Cap. lib. 5.

raucusque per aethram

Cantus, & ignoto caelum clangore remugit.

Jam autem quam inconcinne & pene infulse ge-
minetur hic ablativus, *remugiat ventis strepitu*, ne-
mo est qui non videat. Equidem duo loca, ne-
que plura, memini, ubi dubites, dativusne sit
casus, an ablativus; ut Virgilii illud de Sibylla,
Aen. VI, 99.

Horrendas canis ambages, antroque remugit:
& Statii Theb. XII, 271. de Cerere & Encelado:

Illius insanis ululatus ipse remugit

Enceladus, raptoque vias illuminat igni.

ubi esto, si ita vis, dativus; adeo ut *remugire* hic
sit *contra mugire*: tamen vides, opinor, multum
interesse; & tam apte & ex vero dativum hic po-
ni, quam apud Horatium stulte & inepte. Quip-
pe *Sibylla* & *Enceladus* clamorem ex se edere, &
contra mugire possunt: *nemus* autem atque *janua*
nullum suapte vi faciunt strepitum; sed totum,
quantus quantus est, *ventis* acceptum referunt.
Quod si, his spretis obstinate adhuc quisquam re-
tinere velit *ventis*; is aliam viam insistere possit, &
pro ET legere EN: atque idem, cum vetusto co-
dice Fabricii, commodius tum leget, *Audi*:

AUDI, quo strepitu janua, quo nemus

Inter pulcra fatum tecta remugiat

Ventis! EN, positas ut glaciēt nives

Puro numine Juppiter!

8. PURO NUMINE JUPPITER.] Nondum ex sale-
broso hoc loco evasimus: quid enim sibi vult,
puro numine?

positas ut glaciēt nives

Puro numine Juppiter.

qua in lectione codices nostri omnes consentiunt.
Et laborant quidem Interpretes, inque omnes par-
tes se vertunt; nulla tamen certior est explicatio,
quam quae olim a Porphyrione profecta est, *puro*
numine, hoc est fudo & sereno caelo: *nam*, ut
ait, *post nivem positam in Aquilone vento serena tum*
esse solent, praesertim in Italia frequenter. Atqui non
una de causa non placet haec enarratio. Etenim
primo, *numen Jovis* five aeris hic ponitur, tam-
quam *causa* gelationis: ergo tale epitheton addi
debeuit, quale *causam* illam intenderet & promo-
veret, ut *frigidum, vehemens, acre, acutum*: jam
autem *purum* otiose hic ingeritur; neque enim
puritas aeris, etsi gelu plerumque comitetur aut
sequatur, ulla ex parte gelationem efficit. Dein-
de *purum* illud non parum officit sententiae, &
consilio poetae. Tetra enim & pruinosā illa nox
verbis exaggeranda erat, ut Lyce citius misere-
sccret amatoris sub dio ante limen morantis. At
puro & fudo caelo ad fores excubare non adeo
miserum erat, quam foedo & fordido. Male ora-
vit igitur causam suam, si *puro* hic praeter sen-
tentiam addidit. Equidem, ut haec incommoda
evitentur, sic potius ab Horatio scriptum esse
crediderim;

Sentis & positas ut glaciēt nives

Duro numine Juppiter.

D in P propter similitudinem facile mutabatur;
praesertim, ut saepe dixi, in initio versus. Ideo
autem *duro numine*, quia *nives gelu* glaciaret &
duraret, de quo vide nos ad Carm. III, 24. v. 39.
Sic alibi I, 23.

Quod latus mundi nebulae, malusque

Juppiter urget.

& I, 1.

manet sub Jove frigido Venator.

Claudian. Conf. Olybr. vers. 36.

Audii & gelido siquem Maeotia pascit

sub Jove.

Silius Italicus XII.

Quis gelidas suetum noctes thoraco gravatis

sub Jove non aequo trahere.

Ergo, ad haec exempla, *duro numine Juppiter*
nives glaciavit; & sane olim in libris *duro* exti-
tisse non leve est argumentum, quod in codice
quodam alia lectio reperta est, memorantibus
Cantero & Turnebo;

- Ingratam Veneri pone superbiam;
 10 Ne currente rota funis eat retro.
 Non te Penelopen difficilem procis
 Tyrrenus genuit parens.
 O, quamvis neque te munera, nec preces,
 Nec tinctus viola pallor amantium,
 15 Nec vir Pieria pellice saucius
 Curvat; supplicibus tuis
 Parcas, nec rigida mollior aesculo,
 Nec Mauris animum mitior anguibus.
 Non hoc semper erit liminis aut aquae
 20 Caelestis patiens latus.

V. IO. NE C. RETRO F. C. ROTA.

XI.

¶ *positas ut glaciēt nives*

Puro limine Juppiter:

in quo frustra sunt, qui pro *limine* reponunt *lumine*, atque id pro genuina hujus loci scriptura venditant: nihil enim illo *lumine* ineptius, cum propter alia, tum quod noctu haec, non interdiu, agerentur. Imo vero, quicumque lectionis illius *limine* primus fuit auctor, sic locum hunc concipiebat,

Duro limine Juppiter:

nives *positas duro limine*, ubi tunc Horatius *ante fores propositas* excubabat: sic Epod. XI.

Limina dura, quibus

Lumbos & infregi latus.

Ovid. Remed. Amor. 508.

Nec dic blanditias, nec fac convitia posti:

Nec latus in duro limine pone tuum.

IO. NE CURRENTE RETRO FUNIS EAT ROTA] Alius, &, nisi fallor, melior est verborum ordo in Pettenfi nostro & Galei:

Ne currente rota funis eat retro.

ut in Arte Poët. *currente rota cur urceus exit?* Et *retro*, cum priorem syllabam corripit, suavius ponitur in fine versus, atque ita semper Noster, ut l. 35.

At vulgus infidum & meretrix retro.

II, II.

Postentis aevi pauca: fugis retro.

III, 4.

Non me Philippis versa acies retro.

adde, quod in recepto ordine ambiguum foret; utrum *currente retro rota*, an *funis retro eat*, construendum sit.

18. NEC MAURIS ANIMO MITIOR ANGUIBUS] Editiones primae Veneta & Loscheri, ANIMO; postea nescio quis ANIMUM primus introduxit. Ab eo tempore in hunc usque diem, ut cuique eruditorum visum est, nunc hoc, nunc illud locum obtinuit. Lambinus, Cruquius, Torrentius de suis codicibus tacent. Ex quinque Pulmanni tres *animo*; duo reliqui *animum*, ut etiam ex tribus Bersmanni unus. Certe ex omnibus nostris unicus Graevianus agnoscit *animum*, idque manu recentiore mutatum est in *animo*. Rectum tamen illud, elegante & familiari Poëtis Graecisimo. Statius Silv. IV, 6. de Hercule,

Sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens

Hortetur mensas.

ubi *vultus* non rectus singularis est, sed accusativus pluralis; ut Claudian. Stil. II, 135.

Blanda quidem vultus.

9. QUAE

XI.

AD MERCURIUM.

MERCURI, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)

Tuque Testudo resonare septem

Callida nervis,

5 Nec loquax olim neque grata, nunc &

Divitum mensis & amica templis;

Dic modos, Lyde quibus obstinatas

Adplicet auris:

Quae, velut latis equa trima campis,

10 Ludit exultim metuitque tangi,

Nuptiarum expers & adhuc protervo

Cruda marito.

Tu

9. QUAE VELUT LATIS] Anacreon:

Πᾶσι Ἑλλησίν, τί δὴ με

ἠηλεῖς φεύγεις. —

Νῦν δὲ λειμῶνας τε βόσκουσι,

Κούφα τε σκιρτῶσα παίξεις.

Noſter:

Quae velut latis equa trima campis

Ludit exultim, metuitque tangi.

Atque haec ex illis expreſſa eſſe, poſt Henricum Stephanum, multi annotarunt. Sed animadvertit ceteris acutior celeberrimus Dacierius, Anacreontis illud λειμῶνας prata non ad amuſſim reſponde-
re latis campis: & idcirco, ut propius inter ſe conveniant, contra omnes codices reponendum eſſe contendit, laetis campis: ita Carm. II, 5.

Circa virentes eſt animus tuae Campos juvencae. Addidiſſe potuit Carm. III, 18.

Ludit herboſo pecus omne campo.

& IV, 4.

Qualemve laetis caprea paſcuis;

ut Ovidii illud Faſt. IV, 476.

Sacrorumque Melan paſcua laeta boum.

Jam ut concedamus Noſtrum Anacreonta illa ante oculos habuiſſe, quamquam hoc quidem incertum eſt; novimus tamen eum non multum ama-

re fidus illos interpretes, & ſerviles imitatores, qui verbum verbo exprimendum curant. Equidem id de plano auſim affirmare, multo aptius loco huic & ſententiae convenire Latis, quam Laetis. Quippe cum addit, metuitque tangi, bene certe poſuit latus campos, ubi nimirum fugae erat locus & ſpatium, ne tangi & prehendi poſſet. Quid quod de more latus campos dixit, perpetuo apud Poetas epitheto. Virgil. Aen. VI, 888.

Aeris in campis latis, atque omnia luſtrant.
& XI, 465.

latis diffundite campis.

& III, 537.

Quattuor hic, primum omen, equos in gramine vidi,

Tondentes campum late, candore nivali.
VII, 486.

cui regia parent

Armenta, & lati custodia credita campi.
Stat. Silv. IV, 7.

Jam diu lato ſpatiata campo.
Silius Ital. VIII.

jam latis obvia, credo,

Stat campis acies.
& XVII.

Tu potes tigris comitesque filvas
 Ducere, & rivos celeris morari.
 15 Cessit inmanis tibi blandienti
 Janitor aulae
 Cerberus; quamvis furiale centum
 Muniant angues caput ejus, atque
 Spiritus teter, saniesque manet
 20 Ore trilingui.
 Quin & Ixion, Tityosque voltu
 Risit invito: stetit urna paullum
 Sicca, dum grato Danai puellas
 Carmine mulces.

v. 18. Forte, Caput, EXEATQUE.

Au-

Ne si miscebit latis fera praelia campis.
 Sic lata arva Ovid. Fast. I, 546.

*Dumque huic hospitium domus est Tegeaea; vagantur
 Incustoditae lata per arva boves:*

ubi dolet praestantissimum Heinsum, pari quo
 hic Dacierius errore, *lata arva* ex pauculis codi-
 cibus subituisse; cum & major librorum pars &
 ipsa res alterum efflagitet. *Lata* enim sine dubio,
 quia dixerat *vagantur*. Ipse Ovidius Fast. II, 210.

*Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
 Invadunt sparsos lata per arva greges.*
 ubi recte *lata*, quia *sparsos*: neque variant codices.
 Idem Amor. I, 7.

Stravit deprensos lata per arva greges.
 18. CAPUT EJUS ATQUE SPIRITUS.] Nihil ve-
 rius, quam quod Dacierius libere & candide hic
 adnotavit; *Totum*, inquit, *hoc Carmen dehonestat*
vocula EJUS, qua utinam Horatius non usus fuisset.
 Equidem jamdudum male oderam illud *ejus*, &
 hanc viri insignis censuram magna cum voluptate
 postea legi:

*Cerberus, quamvis furiale centum
 Muniant angues caput ejus, atque
 Spiritus teter saniesque manet
 Ore trilingui.*

Aufer enim hinc *ejus*, & integer tamen sensus
 manebit. Quippe cum *Cerberum* jam nominasset,
 fatis erat dixisse *furiale caput*: neque opus erat
ejus, ut cujus sit caput certo scire possemus. In
 Sermonibus quidem, qui ad pedestrem orationem
 proxime accedunt, venia danda est Nostro, cum
 II, 1. & II, 6. ait.

Scilicet uni aequus virtuti atque ejus amicis:

Et quae sit natura boni, summumque quid ejus:
 & Lucretio, cum in poemate Philosophico passim
 hanc voculam adhibet,

Quin etiam repetunt a caelo atque ignibus ejus.

Nec refert quibus adstas regionibus ejus.
 Neque vero peccavit Noster in Carm. IV, 8.

Ejus, qui domita nomen ab Africa

Lucretus rediit, clarius indicant Laudes:

Tolli enim hic non potest *eo ejus*, nisi cum totius
 sententiae dispendio: ut neque apud Propertium
 IV, 2. vers. 35.

*Est etiam aurigae species Vertumnus, & ejus
 Trajicit alterno qui leve pondus equo.*

Sed Poetae Epici, magno sane cum judicio, vo-
 cabulum hoc perpetuo mulctarunt exilio; ne He-
 roici carminis majestatem humi serpere cogeret;
 utpote singulis fere periodis recursum, ni stilo
 poetico subintelligeretur extrinsecus, neque prae-
 sentia sua versus inquinaret. Inde est, quod in
 toto Virgilio ne semel quidem occurrit *Ejus*. Bis
 duntaxat in Ovidio, ut Trist. III, 4.

Non foret Eumedes orbis, si filius ejus

Stultus Achilleos non adamasset equos.

ubi sublato *ejus*, nihil deest sententiae: posito
 autem, in prosam orationem versus degenerat:
 plane ut hic apud Nostrom. Eo tamen pejus No-
 ster, & quod in Carmine Lyrico longe supra O-
 vidii Elegos surgere debuerit; & quod statim sub-
 junxerit *atque*, Caput *ejus atque*: adeo ut bis tan-
 to carminis sublimitatem magis deprefferit. Quin
 in verbis sequentibus, est quod excusari fortasse
 possit.

- 15 Audiat Lyde scelus atque notas
 Virginum poenas, & inane lymphae
 Dolium fundo pereuntis imo,
 Seraque fata,
 Quae manent culpas etiam sub Orco.
 30 Impiae, (nam quid potuere majus?)
 Impiae sponfos potuere duro
 Perdere ferro.
 Una de multis, face nuptiali
 Digna, perjurum fuit in parentem
 35 Splendide mendax, & in omne virgo
 Nobilis aevum:

SUR-

possit, probari certe & laudari minime mereatur:

Spiritus teter saniesque manet:
 hoc est, *spiritus manet, & sanies manet.* Atqui
spiritum live halitum manare nemo usquam dixit.
Sanies quidem manat, atque omne genus humo-
 rum & liquorum, lacrimae, sanguis, sudor, mel,
 aqua, pix & similia: spiritus nequaquam, si ac-
 curate loquimur. Nam cum Lucretius sonitum &
frigus manare dixit, illud nimirum vult, per poros
 & priva foramina corporum permeare; non ut hic
 Noster de *spiritu*, cum aperta via per fauces pro-
 deat. Quid igitur fiet? an Horatium hic captum &
 damnatum sub cultro relinquemus? an potius,

O Tite, siquid ego adjuro curamque levasso,
 Ecquid erit pretium?

Vide igitur, annon in Librarios potius culpam
 transferamus, & levi mutatione ab utroque No-
 strum crimine una opera liberemus. Sic ergo re-
 pone,

*Cerberus: quamvis furiale centum
 Muniant angues caput, EXEATQUE
 Spiritus teter, saniesque manet
 Ore trilingui.*

Ovidius Metam. III, 75. de Dracone loquens:

*plenis tumuerunt guttura venis:
 Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus:
 Terraque rassa sonat squamis; quique halitus exit
 Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.*

ubi paria vides omnia: spuma circumfluit, plane
 ut sanies manet: halitus autem niger exit, ita ut hic
 exeat spiritus teter: & utrobique quidem ex ore tri-
 lingui; nam & serpenti illi, versu ibi. 34.

*Tres vibrant linguae, triplici stant ordine dentes.
 Iterum Ovidius Trist. V, 6.*

*Spiritus hic Scythica quem non bene ducimus auras,
 Quod cupio, membris exeant ante meis.*
 & ibid. IV, 3.

*Spiritus hic per te patrias exisset in auras.
 & Art. Amat. III, 745.*

*Exit, & incanto paullatim pectore lapsus
 Excipitur miseri spiritus ore viri.*

Verum hic notandum est, quod in his locis *Spiri-
 tus exit* de iis duntaxat dicatur, qui moribundi
 animam expirant: Quare ad evitandum Ambi-
 guum, utinam Noster scripsisset potius, *Exeatque
 Halitus teter.*

30. IMPIAE, NAM QUID POTUERE MAJUS] Nam
 quid, & membranac & editiones. Solus codex
 Magdalenensis a manu secunda,

Impiae, NUMQUID potuere majus?
 Non male. Nihil tamen mutaverim, nisi a prima
 manu codex aliquis *numquid* exhibuerit.

35. ET IN OMNE VIRGO NOBILIS AEVUM] No-
 bilis habent omnes, quod sciam, & Editi & Scri-
 pti. Bartius tamen ad Claudianum suum p. 1225.
Legendum, inquit, *NUBILIS* ex vetustissimis Mem-
 branis, non *Nobilis* ut vulgo. Dicere enim vult in-
 geniosissimus poeta, aeternae gloriae velut nuptui da-
 tam eam virginem, qui torum genialem noluit novi
 mariti sanguine conscelerare, quod tot ipsius sorores
 fecerant. Vide quanti sit sapere. Sibi certe bellus
 homo visus est, cum insulsum hoc & refutatione
 indignum protulit. Verum nimirum erat, quod
 ex puteo suo Democritus hausit, τῆν πολυμαθίαν

SURGE, quae dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur: focerum & scelestas

40

Falle sorores;
Quae, velut nactae vitulos leaenae,
Singulos (eheu) lacerant: ego illis
Mollior nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.

45

Me pater saevis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.

v. 43. Vulg. NEC intra.

I,

voiv ov didiavov, multifariam lectionem nemini conferre mentem & iudicium; quippe quae Dei & Naturae dona sunt, non nostrae operae & laboris.

43. NEC TE FERIAM NEC INTRA] Ita recentiores Editiones: at antiqua Veneta & Lofcheriana NEC te feriam, NEQUE intra. Quis primus mutaverit nescio, neque scire quicquam interest; certe non est secutus meliores pluresve codices. Ex tribus Bersmanni, duo habuerunt NEQUE: & sic ex nostris Leidensis, Graevianus, Reginensis, Zulichemianus, optimi & vetustissimi quique, cum aliquot aliis. Ceteri interpretes tacent: quasi credo nihil referret, nec an neque scripseris, ubicumque versus ratio utrumvis admittere potest. Equidem, ut in his minutis nec linguae Latinae neque Flacci salutem sitam esse confiteor, ita semel suscepto hoc labore, mei jam muneris penique esse existimo, ne levissima quidem praeterire. Quamobrem illud animadverto, varietatis hic gratiam quaesivisse Nostrum, &, quoties liber erat a metri necessitate, Nec, neque, vel Neque, nec: non bis eandem particulam nec, nec, aut neque, neque posuisse. ut Carm. I, 6.

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem.

II, 16.

Grosche non gemmis, neque purpura venale, nec auro.

Ergo & hic ex MStis legendum; nec te feriam, neque intra. Et similiter in toto opere decies opinor vel amplius ex melioribus membranis revocavimus: de quibus semel hic dixisse sufficiat.

I. MISERARUM EST] Quales sint in hoc Carmine versus, & quomodo digerendi, non modo inter Interpretes, sed inter vetustos Grammaticos magna controversia est: quam si aliquando tandem dirimere, & rem extra dubium collocare possumus; & gratiam, nisi fallimur, inibimus a Lectore φιλομαθῶς; & eo pacto insigne flagitium, quod per ducentos jam annos carmen hoc faedissime luxavit, in posterum cohibebimus. Principio, scriptor vitae Horatii a Jacobo Cruquio editus, hanc Oden *tricolon tetrastraphon* esse vult, hoc est, ex quatuor versibus constare, quorum tres diversa habeant metra: duos autem priores esse *Sapphicos trimetros acatalectos*, tertium *Anacreonticum dimetrum* (lege, trimetrum) *catalecticum*, quartum *Adonium*. Ergo ex huius hominis sententia sic digerendi fuerint versus;

Miserarum est nec amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere, aut ex-
Animari metuentes patriae
Verbera linguae.

Atque hanc formam secutus est in editione sua Cruquius, quam & in tribus vetustis codicibus se reperisse narrat. Sane & in nostris, Graeviano, Reginensi, Batteliano, dispositio fere eadem est; praeterquam quod vocabula in fine versus non in duas partes fecant, more Cruquiano,

Studium aufert, Neobula, Liparac-
i nitor Hebri,

Celer alto lacitantem frutice-
to excipere aprum:

sed integra continuant hoc modo,

50 I, pedes quo te rapiunt & aerae,
Dum favet nox & Venus: i secundo
Omne; & nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

XII.

AD NEOBULEN.

MISERARUM est, nec amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere; aut exanimari metuentis
Patruae verbera linguae.

v. i. Vulg. NEQUE.

Tibi

*Studium aufert Neobule, Liparaci
Nitor Hebri.
Celer alto latitantem fruticeto
Excipere aprum.*

Quin & eandem normam tenuisse codices Cru-
quii nullus dubito; atque id ipsum est, quod eos
dicit nonnihil sua ope adjutos fuisse in pedibus ordi-
nandis. Jam autem quam inepta, prava, distorta,
deformia haec sint, quid attinet dicere? Satis
profecto superque id constabit ex iis quae dicturi
jam sumus de vero metiendi modo. Pes metricus
ex quatuor syllabis constans, quorum priores duae
breves, posteriores longae sunt, ut *Diomedes, me-
tuentes, Cythereae*, Graecis Ἰωνικὸς ἀπὸ ἑλάσσονος,
Latinis *Ionicus minor* appellatur. Hoc unico pede
totum Carmen ab initio ad finem usque decurrit:
quale unum ab Alcmane olim compositum esse
narrat Hephæstion p. 37. cujus hoc initium:

Ἐκατὸν μὲν Διὸς ἕπον τάδε μῦσαι κροκόπειπλοι:

& a Sappho alterum, quod sic incepit,

Τί με Πανδίωνις ἀράνα χειλιδᾶν;

ab Alcaeo vero πολλὰ multa conscripta esse idem
testatur. Praeterea & duo genera fuisse ait (pag.
66) horum carminum Ionicorum: unum (id est
ὁμοίον vocat) quod nullo certo pedum numero
claudabatur; sed ubicumque auctori visum est,
vel pedem sistebat, vel pari tenore ultra procede-
bat: quale crediderim Alcmanis illud & Sapphus
fuisse, solis Ionicis constans, caetera legibus solu-
tum. Atque hujus generis unum exhibet Teren-
tianus Maurus, summe an forte Septimii Sereni
equidem nescio: pag. 2428.

*Diomedem modo magnum dea fecit, dea belli
Dominatrix, Phrygas omnes ut in armis superaret;*

Patulis agmina campis jacuerunt data leto:

*Pavidi tergaque dantes petierunt trepidae moenia
Trojae.*

ubi vides pedum numerum non esse definitum sed
carmen per synaphiam, ut vocant, quousque ve-
lit, progredi. Quod & antea nos docuerat p.
2416.

Non versibus istud, numero aut pedum, coar-
ctant:

*Sed continuo carmine, quia pedes gemelli
Urgent brevibus tot numero jugando longas:
Idcirco vocari voluerunt οὐνάθειον.*

Alterum Ionicorum genus, quod κατὰ σχῆσιν vo-
cat Hephæstion, certo eorundem pedum nume-
ro incedebat; quo simul ventum erat, claudeba-
tur sententia: atque inde rursus exordiens pari ite-
rum numero decurrebat: quae *redditio & revolu-
tio* (ἀνταπόδοσις καὶ ἀνακύκλισις) toties iterabatur,
quoties voluit auctor carminis: ea lege, ut neque
pauciores neque plures pedes habuerit in clausulis
sequentibus, quam in prima habuit. Tale, inquit,
erat Alcaei carmen, cujus hoc initium;

Ἐμὲ δειλὸν, ἐμὲ πασῶν κακοτάτων πόδ' ἔχουσαν.

qui locus obiter corrigendus est: MSti, quos vi-
di, παῖδ' habent, non πόδ' solemniter errore ai
pro ε, quia eodem sono efferebantur: lege igitur,

Ἐμὲ δειλὸν, ἐμὲ πασῶν κακοτάτων πεδέχοισαν.

*Me miseram, me omnium calamitatum expertam,
pedέχοισαν Acolensium dialecto pro μετέχουσαν.
Addit Hephæstion: Ἀπειρος μὲν ἂν τις φησὶεν ἂν
αὐτὸ Ἐξ ὁμοίων εἶναι, ἐξ Ἰωνικῆς ἀπὸ ἑλάσσονος συζυ-
γίας καταμετρήμενον ἡμῖς δὲ, ἐπεὶ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑ
ὀράμεν αὐτὸ συζυγίας γεγραμμένον, Κατὰ σχῆσιν αὐ-*

Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
 5 Operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
 Liparei nitor Hebri;

τὸ γεγονῶσθαι φαίεν. Hoc est, Imperitus quidem aliquis hoc carmen Alcaei solutum legibus esse crediderit: nos vero, cum DECEM ubique pedibus decurrere videamus, lege id conscriptum esse pronuntiare possumus. Ubi in primis observandum, omnes ejus carminis clausulas fuisse DECEM PEDUM. Inde enim luce ipsa clarius constabit, ad Alcaei exemplar hanc, de qua agimus, Odam ab Horatio compositam esse. Quippe haec similiter decem pedibus Ionicis decurrit: inde rursus initio capto stadium idem metitur; & quattuor ejusmodi decapodiis tota finitur. Porro & illud ex verbis Hephaestionis discimus, nullum versiculi finem aut divisionem esse, donec ad decimum pedem devenit: fit: & proinde nihil referre, utrum tribus, an duabus, aut unicâ, si fieri posset, lineâ decapodia quaeque scribatur: cum nulla pausa aut incisio sit ante decimum pedem. Sed quandoquidem chartae paginaeque spatium tam longam lineam admittere & continere non posset; & proinde necesse esset, ut decempedalis versus in partes divideretur: inde dubium ortum est, quibusnam in locis commodissime fieri posset incisio. Ubi ridiculum plane & insulsum se praebuit Scriptor Cruquianus, qui in medio pede Ionico caesuram posuit, & praeterea sexies in tam brevi carmine versus exire fecit in dimidiatum verbum. At plerisque placuit, ut in tria membra discerperetur, quorum duo priora trimetra Ionica essent, tertium tetrametrum; quo modo omnes hodie Editiones praeter Cruquianam exhibent,

Miserarum est nec amori dare ludum,
 Neque dulci mala vino lavere aut ex-
 animari metuentes patruae verbera linguae.

Ita dividunt Marius Victorinus. p. 2618. Diomedes p. 510, & 524; Atilius Fortunatianus 2704; Plotius 2660; & Scholiafles Acron. Verum in ea divisione illud incommodi accidit, quod in medio verbo ter fiat incisio, inconcinne prorsus & odiose;

Neque dulci mala vino lavere aut ex-
 Simul unctos Tiberinis humeros la-
 Vi in undis eques ipso melior Bel-
 quae deformitas nebuloni cuidam ansam porrexit, ut immane facinus aggredere, de quo mox plura dicemus. Nos potius in his Graecum Hephaestionem secuti sumus, qui, ut jam vidimus, primam in Alcaeo caesuram fecit τετραμέτρον,
 Ἐμὲ δειλὸν, ἐμὲ πᾶσιν κακοτάτων πειθέχοισιν.

Simul

Cui accedit Marius Victorinus pag. 2538, 2507, & 2496, ubi exemplum Ionici ἀπ' ἐλάττονος tetrametri acatalecti hoc adducit;

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci. Quorum exemplo priores duos in hac nostra editione scripsimus tetrametros, tertium autem dimetrum, hoc modo:

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
 Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno,
 Neque segni pede victus.

Atque hoc pacto, ut in libro ipso videre est, nulla linea dimidiato vocabulo clauditur: neque aliter ab Horatii manu profectum esse quovis pignore contendere. Illud tamen semper meminere, utcumque scriptionis commodo versus dividatur, unicum tamen revera esse, & continuato cursu properare usque ad decimum pedem.

Caeterum ineptus est Scholiafles Acron, cum metrum hoc Sotadicum dici tradit; unde deceptus vir cetera pereruditus mirum somnium habet de scopo & proposito Poetae; quasi Hebrus ille, quem tantopere laudare videtur Noster, turpis & vetulus moechus esset, & Sotadico hoc Satyricoque rhythmo ironice sugillaretur. Quippe numquam hoc versu usus esse traditur maledicus ille Sotades: Ionico quidem pede scripsit, unde lapsus est Acron; sed Ionico ἀπὸ μείζονος, sive majore, qui contrarius plane est hujus Carminis pedi, nempe Ionico minori. Hic post duas breves totidem longas habet syllabas: ut *Fruticeto*: ille vice versa a duabus longis exit totidem breves, ut *Contentere*. Sotadicorum haec exempla notissima sunt (praeter eos Terentiani Mauri hic obiter citatos)

Σείων μιλίην Πηλιάδα δεξιὸν κατ' ἄμους.
 Εἰς ἄχ' ὄσιν τετυυαλιὰν τὸ κέντρον ὀδύεις.

ubi vides non lambeum ab Heroico magis dissonum esse, quam Sotadicum ab hoc Horatii. Neque levius falluntur ii, qui hanc Oden *pede parum elaborato* procedere dicunt, adeo ut bene factum sit, quod semel duntaxat Noster hoc metrum adhibuerit. Imo vero & in primis dulce est metrum, & longe omnium operosissimum. Geminas enim breves & geminas longas, repetita identidem vice, paucissima verba suppeditabunt; ut agnoscat, si quis Musarum cliens in hoc metro periculum sui fecerit. Unde magis credibile est, difficultate operis offensum Horatium non amplius semel hoc conatum esse. Nam magister ejus Alcaeus πολλὰ, ut jam vidimus, multa carmina hoc metro detexit.

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis
 Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
 Neque segni pede victus:

Catus

xuit, & profecto, si ad lyram canatur, ut omnia haec chordis focianda erant, mirum quendam leporem habet Ionicus minor κατὰ ὀρχήσιν iteratus & revolutus: ut jure de hac Oda dixerit Terentianus Maurus p. 2428.

*Simili lege sonantes numeros ad Neobulen
 Dedit uno modulatus lepide carmine Flaccus.*

6. LIPARAEI NITOR HEBRI, EQVES IP SO] In editionibus praeis, Veneta & Loscheriana, hac forma & ordine versus hi conspiciuntur:

Studium aufert, Neobule, Liparaei nitor Hebri:

*Simul unctos Tiberinis humeros la-
 vit in undis, eques ipso melior Bel-*

lerophonte, neque pugno, neque segni pede victus. Et sic omnia scripta exemplaria, tam mea, quam aliorum, nisi quod verba non dividant in fine versus. Exortus tamen est ante annos ducentos sceleratus nescio quis, qui os sublevit Aldo Manutio, mentitus antiquum quendam codicem Vienna apud Stanislavum Zaur sic versus hos exhibere, nova specie dispositos;

Studium aufert, Neobule, Liparaei nitor Hebri,

Eques ipso melior Bellerophonte,

Neque pugno, neque segni pede victus,

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis.

Quo mendacio inductus Aldus, neque sibi tum viso eo codice nec cuiquam postea, versus hos ad eam formam in Editionibus suis expreflit; & ex eo tempore, quod indignandum magis an dolendum sit nescio, omnes omnium editiones praeter unam Cruquianam flagitium hoc commaculavit. Sed audiamus, quibus rationibus inductus hoc primum commentus est ille nebulo. Primo, *ut servarentur integrae dictiones*; neque tam deformiter in binos versus divellerentur. Atqui ego, antiquo verborum ordine servato, mutatis tantummodo caesurae locis, id melius praefiti. Deinde, ait, *ne claudicet versus in dictione BELLEROPHONTE*, quam corripere ultimam putat, quia genitivum facit *Bellerophontis*. Plumbeum sane pugionem, & facile retundendum! Quippe casus huic rectus ut *Bellerophontes*, ut Graeci Βελλεροφόντης: Seneca Epist. 115. *Dabit in illa fabula poenas Bellerophontes*. Hyginus Fab. 273. *Ludis Acaesti, Zethus dolichodromo vicit, Calais diaulo, Bellerophontes equo*. Jam autem notissimum est Graeca ejusmodi nomina ablativos E. longo saepe producere; ut Juvenalis XIII, 98.

si non eget Anticyra nec

Archigene: quid enim.

quamquam casu genitivo *Archigenis* recte dixeris terminatione Latina. Quod si concedamus *Bellerophonte* esse ultima brevi: nihil tamen ei syllabae consuluit homo imperitus, cum in versus extremum eam trajecit. Quippe, ut jam ante ostendi, versus unus & non interruptus decurrit usque ad decimum pedem: neque ulla hic syllabae communis, qualis in Hexametrorum aliorumve sine licentia est, nisi forte in decimo quoque pede. Pari modo, ac in Anapaestis nulla syllaba communis est, priusquam ad ultimam clausulam sive versusum Paroemiicum devenerint, ut primus olim docui in Dissertatione ad Joannem Antiochenum Malelam, & postea multo fufius in Scripto Anglico de Epistolis Phalaridis. Caeterum quis risum tenere potest, cum inter interpretes tot turbas concitaverit novus ordo a terrae filio inductus,

Liparaei nitor Hebri,

Eques ipso melior Bellerophonte.

Quomodo enim *nitor Hebri* est *eques*? *Nitor Hebri*, inquam, est περιφραστικὸς ipse Hebrus, ut βίη Ἡρακλεῖν, sententia Catonis, sapientia Laeli, hoc est, Hercules, Cato, Laelius. Hoc plerisque obstruebat os: & eo ipso nomine pulchra dictio videbatur, quia Horatius sic loqui voluit. At non obtusa adeo gestabant pectora sagacissimi viri Torrentius & Tan. Faber, quin libere & fidenter clamitabant, *sine exemplo & vitioso locutum esse Horatium, pessimam esse hanc & corruptissimam cacozeliam: nitor Hebri equitis*, non *eques* dictum oportuisse. Recte illi & vere: nisi quod pro illo tenebrione poeta vapulavit. Neque tamen hi ipsi obprolatam libere sententiam sic impune abierunt. Ecce enim, qui eos in jus vocet, & salvo pudore dejerare possit, hoc loco Equitis vitiosum fore. Ain' vero, vir doctissime? Vide, quanta opinionis vis est! Dum ab Horatii partibus stare se credit, ea laudat & defendit, quae alioqui pro summa sua eruditione cum primis damnavisset. *Nitor Hebri equitis vitiosum hic foret?* Quid, illud ergo, Carm. I, 19.

Urit me Glycerae nitor

Splendentis Pario marmore purius?

An vitiose ibi locutus est Noster, quia *splendentis* dixit, non *splendens*? Quin potius is locus argu-

Bb

mento

10 Catus idem per apertum fugientis agitato
Grege cervos jaculari, & celer arto latitantem
Fruticeto excipere aprum.

XIII.

AD FONTEM BANDUSIAM.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis haedo;
Cui frons turgida cornibus

V. II. ALTO. De Carmine XII. vide Notas. I. VULG. BANDUSIAE.

Pri-

mento est, luxatos esse versus; quippe equitis hic dixisset Horatius, ut ibi *splendens*. Sed praeterea vide, ut ex uno absurdo aliud sequatur. Hoc enim dicit larvatus Horatius; Hebrum *equo, pugno, pede*, five campestribus exercitiis, *invictum esse*.

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis: id est, *postea quam lavit*. Atqui hoc plane est *ἀναπναιμα*. Nam primum exercebant se in Campo Martio, & tum postea in Tiberi lavabantur: ut praeter alios Vegetius narrat, I, 3. *Sudorem cursu & campestri exercitio collectum nando juvenus abluibat in Tiberi:* & ibidem 10. *Romani veteres Campum Martium vicinum Tiberi delegerunt; in quo juvenus post exercitium armorum sudorem pulveremque dilueret, ac lassitudinem cursus natandi labore deponeret.* Quanto igitur melius verus Horatius, qui Neobulen perculsam esse dicit *Hebri nitore*, simul ac ille equitatione, pugilatu, & cursu lassus in Tiberi se abluit, & inde domum rediens se ab exercitio rubentem & roseum puellis visendum praebuit. Quare, aut valde fallor, aut genuinus demum versus ordo, quem libri omnes uno consensu tuentur, editoribus Flacci in posterum placebit.

10. CATUS IDEM PER APERTUM] *Catus* hoc loco habent codices universi: sed tu totam clausulam contemplare,

*Catus idem per apertum fugientes agitato
Grege cervos jaculari, & celer arto latitantem
Fruticeto excipere aprum.*

Catus, inquit, *jaculari*, & *celer excipere*. At amicus quidam meus, vir insigni doctrina, potius vice versa Nostrum scripsisse autumat,

Celer idem per apertum — Catus arto latitantem.

Nam *celeritatis* est, inquit, *fugientes cervos jaculo consequi: catus* hominis est excipere aprum latitantem. Atque hoc quidem valde speciosum esse fateor, & prima fronte mire adblandiri. Sed videamus quid sit excipere aprum. Curtius VIII, 2. *Cum leo magnitudinis rarae ipsum invasurus incurreret, feram non excepit modo, sed etiam uno vulnere occidit.* Quintilianus Instit. IV, 2. *Pastorem, quod is aprum, quem ipsi muneri obrulerat, exceptum esse a se venabulo confessus esset, in cruce[m] sustulit.* Seneca de Ira I, 2. *Atqui & venientes feras excipit venator, & fugientes persequitur.* Spartianus in Caracallo: *Exceptit apros frequenter; contra leonem etiam stetit.* Iterum Seneca, de Providentia cap. 2. *Si adolescens constantis animi irruentem feram venabulo excepit; si leonis incursum interritus pertulit.* Vides jam opinor *celeritate* & *viribus* ei opus esse, qui vel *venientem aprum excepit*. Is vero *ταχυχειρία* insigni esse debet, & ut Achilles Homericus, *πυρρὴν χεῖρα ἰσχυρὰν*, *celeritatem* manus quasi igneam habere, qui aprum in fruticeto adhuc *latentem* venabulo occupare poterit, neque incurrendi & irruendi moram illi concedere. Quare placet, quod in Codicibus habetur, *Celer excipere*: neque minus aridet alterum, *Catus jaculari*, non *celer*. Quippe jam antea proximis verbis a *celeritate* satis Hebrum commendaverat, *Neque segni pede victus*. Ergo novam hic laudem memorat, *Catus jaculari fugientes*, quod & virtutem & artem notat. Qui enim *fugientes cervos jaculo consequitur*, & valido lacerto torquere illud debet, & docta manu ad scopum dirigere.

II. CELER ALTO LATITANTEM] *Alto* habet editio Veneta: at Lofcheriana *ακρο*: quod inven-

5 Primis & Venerem & proelia destinat,
 Frustra: nam gelidos inficiet tibi
 Rubro sanguine rivos,
 Lascivi suboles gregis.
 Te flagrantis atrox hora Caniculae
 10 Nescit tangere: tu frigus amabile
 Fessis vomere tauris
 Praebes, & pecori vago.

Fies

ventum in codicibus suis secutus est Lambinus: caeteri fere omnes *alto* retinuerunt. Utrumvis sat bene habet, & bonis auctoribus defendi potest. *Alto fruticeto* i. e. profundo, ut saepe Homerus

ΒΑΘΕΙΗΣ ὕλης, & in re simili Iliad. A. 415.

Ὦς δ' ὅτε κάπριον ἀμφοὶ κύνες θαλεροὶ τ' αἰζήκοι
 Στυόνται. ὁ δὲ τ' εἶσι βαθεῖης ἐκ ξυλόχοιο.

Lucret. V, 42.

Per nemora, ac montes magnos, silvasque profundas.

Virgil. Aen. VII, 515.

Contremuit nemus, & silvae intonuere profundae.
 Georg. II, 390.

Complentur vallesque carvae, saltusque profundi. Sed, ut vides, potius *profundus* hoc sensu dixerunt Latini, quam *altus*; ad evitandum credo ambiguum, cum de *silvis* loquantur. Quamobrem omnino verior est lectio altera, quam meliores codices subministrant, ut ex Nostris Bodleiani duo, Galei, Graevianus, & pro varia lectione Battelianus. Seneca Oedip. 277.

Frondifera sanctae nemora Castaliae petens
 Calcavit artis obstum dumis iter.

Ita recte magnus Gronovius edidit ex omnium veterissimo Mediceo: caeteri libri pari, ut hic, errore *altis* habebant. Et sane proclivis est ad errorem lapsus, quia *Artus* non *Arctus* perpetuo scribunt codices antiqui. Silius Italicus lib. X, 82.

Ut canis occultos agitat cum Belgicus apros,
 Deprendit spissis arcana cubilia dumis.

Ovid. Metam. I, 123.

domus antra fuerunt,

Et densi frutices, & vinetae cortice virgae.

Sic Homerus, de hac ipsa re, Λοχίη πικρῆν, hoc est, verbum verbo, *Arto fruticeto*, Odyf. T. 439.

Ἐνθα δ' ἀρ' ἐν ΛΟΧΜῃ ΠΥΡΙΝΗ κατέκιστο μέγας ΕΥΣ.

I. O FONS BLANDUSTIAE] Editio utraque, Veneta & Lofcheri, *Blandustiae*: unde in caeteras propagatum est. Et sic codices aliquot, praeser-

tim recentiores. At multo potiores & vetustate & numero *BANDUSTIAE*; neque aliter Acron MStus in bibliotheca Regiae Societatis. Ita sane ex nostris Graevianus, Reginensis, cum tribus aliis. Quare rescribamus hic *Bandustiae*: cum enim nihil aliunde compertum sit de fontis hujus nomine, neque quisquam mentionem ejus fecerit; quae perveracitas est, ex iis codicibus quos solos hic auctores habemus, non vetustissimos atque optimos sequi? *Blandustiae* credo suppositerunt ingeniosi homines, quia fons bellus atque elegans *blando* nomine dignus videbatur.

6. NAM GELIDOS INFICIET TIBI] *Gelidos* habent omnia exemplaria: neque id loco nunc movendum est. Tamen cum de hoc ipso *Bandustiae* fonte sic narret alibi Noster Epist. I, 16.

Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec

Frigidior Thracam nec purior ambiat Hoberus; ubi vides eum non minus a *puritate*, quam a *frigore* commendari: demiror equidem, cur *gelidos rivos* hic maluerit, quam aliud Epitheton a *puritate* tractum. Ego vero, si pace tot Exemplarium fieri posset, sic libens reponerem:

Frustra: nam LIQUIDOS inficiet tibi

Rubro sanguine rivos

Lascivi suboles gregis.

Hic certe venusta antithesis est; *liquidus* rivos *rubro* sanguine inficiet; qui prius *liquidus* erant & *vitro splendidiores* rivi, nunc *rubro* colore inquinabuntur. *Liquidus* autem *rivos* Noster ipse Epist. I, 12. & *liquidus fontes* passim poëtae, ut Virgilius ter quaterque. Sic Ecloga I, 59.

floribus austrum

Perditus, & *liquidis immisi* fontibus apros; apros scilicet, qui fontes prius *liquidus* volutando turbarent, & polluerent. Poëte ibi *gelidis fontibus*, & omnem venerem, imo totam animam de sententia sustuleris. Atque eodem modo jacet & languet recepta Flacci lectio. Quorsum enim hic *gelidos*? quid *frigus* aut obstat aut proficit, aut quo

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis inpositam ilicem

15 Saxis, unde loquaces
Lymphae desiliunt tuae.

XIV.

DE REDITU AUGUSTI.

HERCULIS ritu modo dictus, ô plebs,
Morte venalem petiisse laurum
Caesar, Hispana repetit penatis
Victor ab ora.

Unico

quo modo pertinet ad *colorem rubrum*? Adde huc, quod in sequentibus abunde satis laudat ob frigus & umbram,

*Te flagrantis atrox hora Caniculae
Nescit tangere, tu frigus amabile &c.*

ut minime necesse fuerit, alieno loco hic *gelidos* inculcare.

15. UNDE LOQUACES LYMPHAE DESILIUNT TUAE] Princeps Veneta habet *Nymphae*, Lofcheriana autem *Lymphae*, quod posterius obtinuit in editionibus sequentibus. At non in Veneta tantum edita, sed & scriptis nonnullis reperitur ea lectio, quantumvis hic mustitent Interpretes: Certe ex meis Graevianus, Galei, Regiae Societatis, Bodleianus, & pro varia lectione Colbertinus, *NYMPHAE* clare exhibent: unde de aliorum membranarum conjectura fieri potest. Atque hanc unice probat vir summo ingenio Janus Broukhufius ad Propertium III, 14.

Et cadit in patulos Nympha Aniena lacus.

ubi pari atque hic inconstantia membranae aliquot praeferunt *Lympha*. Idem etiam Epod. XV. vers. 48. ubi nunc habetur,

montibus altis

Levis crepante lympha desiliit pede:

ex Codice Graeviano, quo nos τοῦ μακροῦτος beneficio nunc utimur, reponit *Nympha*. Certe sic ibi habuerunt quattuor Torrentiani, & Gifanii unus; & ex nostris, praeter Graevianus, pro varia lectione Petrensis. Plura etiam exempla fugerit Nic. Heinsius ad Ovid. Heroid. V, 31. Equidem ut non negaverim *Nympham* aliquoties pro *aqua* poni, ut Martial. VI, 43.

*Dum tibi felices indulgent, Castrice, Baiae;
Canaque sulfureis Nympha natatur aquis:*

& 47.

*Nympha, meo Stellae quae fonte domestica puro
Laberis, & domini gemmea testa subis:*

ita utrobique apud Horatium praetulerim *Lymphae*: nam longe figuratius est & ποινικώτερον *Lymphae* five *aquae* dare *pedes*, quos non habet; quam *Nymphae*, quos habet, concedere. Atque ita Lucretius bis. V, 273. VI, 638.

*Qua via secta semel liquido pede detulit undas.
& Virgilius Culice vers. 17.*

Castaliaeque sonans liquido pede labitur unda.

Porro, cave hic cum vulgo verba construas, unde *lymphae loquaces tuae desiliunt*, quod profam Orationem sapit; & in hac structura Poëta dixisset *tibi non tuae*: sed in hunc modum colloces, *Unde lymphae tuae desiliunt loquaces*, quod Horatiano stilo est pro loquaciter.

2. MORTE VENALEM PETIISSE LAURUM] Theodorus Marcilius: *In membranarum plerisque, MARTE venalem. Recte. i. e. pugna & contentione belli.* Ubi illud *plerisque* indictum erat melius; nullae enim ex Nostris, nec Interpretum aliorum, neque Editiones ullae agnoscunt *Marte*. Quare habeat secum Marcilius & ineptissimam lectionem, & nunquam, credo, nisi in somniis sibi repertam. Quanto melius Scholiastes Acron, *Mortis contemptu laus Victoris quaeritur & triumphus*: ut Virgilius, Aen. IX, 205.

Est hic, est animus lucis contemtor, & istum

Qui vita bene credat emi, quo tendis, honorem.

Nam perinde est, siue morte venalem, seu vita

vena-

5 Unico gaudens mulier marito
Prodeat, castis operata sacris;
Et soror clari ducis, & decorae
Supplice vitta

v.6. Vulg. JUSTIS operata DIVIS.

Vir-

venalem dixeris: eodem utrumque recidit. Ut & illud, quod addit Acron, Aen. V. 230.

Vitamque volunt pro laude pacisci, eodem plane sensu dicitur, quo Terentius Phorm. I, 3.

ut mihi liceat tam diu quod amo frui,

Jam deprecisci morte cupio.

Quintilianus Instit. IX, 3. Melius atque acrius, quod, cum figurâ jucundum est, etiam sensu valet: Emit morte immortalitatem.

6. JUSTIS OPERATA DIVIS] Divis Editio Veneta; at Lofcheriana SACRIS, ut & dimidia fere pars Codicum. Ex nostris certe Leidensis, Regnensis, Bodleianus, Colbertinus, Vigornienfis, & pro varia lectione Petrensis. Quid ab Horatii manu profectum hic fuerit, subtilis est judicii res & lubricae conjecturae. Operata divis, ut Curtius VIII, 33. Per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Tibullus II, 5.

Tunc operata deo pubes discumbet in herba.

Silius Ital. II.

Tartareo est operata Jovi, poenasque ministrat.

Justis autem Divis, non, ut Lambinus, patriis, & consuetudine atque usu receptis, sed cum Scholiasta, specialiter justis, quia victoriam & reditum Caesari merenti dederint. Ovidius in Epist. Hypsipylae:

Justus ades votis Juppiter ipse meis.

& Trist. IV, 2.

Donaque amicorum templis promissa deorum

Reddere victores Caesar uterque parent.

& mox,

Cumque bonis nuribus pro sospite Livia nato

Munera det meritis, saepe datura, deis.

ut contra Noster II, 4.

penates maeret iniquos.

& Silius Ital. XV.

quonam se sine minanti

Servitio eripiat, divosque evadat iniquos.

Recte itaque habet recepta nunc in Editis Lectio,

Prodeat JUSTIS operata DIVIS.

Neque tamen temere rejiciendum SACRIS, quod tot scripta exemplaria, & in eis vetustissima aliquot subministrant. Operari enim sacris purissimae Latinitatis dictio est, ut Virgil. in Ciri, 142.

violaverat inscia sedem,

Dum sacris operata deae lascivit.

Valerius Max. VI, 6. Amplissimi & integerrimi viri sanctitatem, Reipubl. usibus & sacris operatam. Livius I, 31. Ipsum regem (Tullum) tradunt volventem commentarios Numae, cum ibi quaedam occulta sollemnia sacrificia Jovi Elicio facta invenisset, operatum his sacris se abdidisse; sed non rite initium aut curatum id sacrum esse. Ubi obiter pro operatum rescribendum puto operaturum. Sed quid fodes erit justis sacris? an legitimis, & ut modo Livius, rite initiis & curatis? Non video, quid aliud denotare possit; & tamen friget admodum sententia. Nullum enim periculum erat, ne sacris, aut lege vetitis, aut contra caeremonias factis, operaretur Livia. Quamobrem, si retinendum erit illud sacris, sic potius levi mutatione locum constituerim,

Prodeat CASTIS operata SACRIS:

hoc est, prodeat jam Livia ad occursum Augusti ex Hispania in urbem revertentis, quae toto absentiae ejus tempore castis sacris operata est, & pudica vota fecit pro salvo mariti reditu. Non enim prodeat operata, ut Scholiastes vetus aliique perperam accipiunt, est prodeat ut nunc operetur: quippe eo sensu operatura dicendum fuerit; non operata, quod tempus jam praeteritum indicat. Castis autem sacris; quia Liviam pudicitiae gloria celebrem omnis historia tradit, unde hic de ea Noster,

Unico gaudens mulier marito.

Ovidius Amor. III, 13.

Casti sacerdotes Junoni festa parabant.

Stadius Achilleidos I, 370. de Virginibus;

Dehinc sociare choras, castisque accedere sacris

Hortantur; ceduntque locum, & contingere gaudent.

Hypsipyle Iasoni vers. 73.

Adde preces castas, immistaque vota timori:

Nunc quoque te salvo persolüenda mihi.

preces & vota pro Iasonis reditu: ut Liviae pro Augusti. Dejanira Herculi vers. 35.

Ipsa domo vidua, votis operata pudicis,

Torqueor; infesto ne vir ab hoste cadat.

7. ET SOROR CLARI DUCIS] Ea est Octavia. Sed veterimus noster Graevianus, CARI, non clari:

Virginum matres, juvenumque nuper
 10 Sospitum. vos o pueri, & puellae
 Jam virum expertae, male inominatis
 Parcite verbis.

V. II. Vulg. OMINATIS.

Hic

clari: ut de eodem Augusto Ovidius Fast. VI, 637.

*To quoque magnifica, Concordia, dedicat aede
 Livia, quam caro praestitit illa viro.*

Verum recte quidem *caro viro*, ut passim *carus genitor, cara nutrix, cari nepotes*, & cetera necessitudinum nomina: sed *carus dux* non minus inapte diceretur, quam Carm. I, 20. *Carus eques*. Vide autem, ut incerta & caeca fortuna in exemplaribus dominetur: unus ibi codex Regiae societatis *clare eques* recte habet, cum caeteri omnes *care*: unus hic Graevianus perperam *cari ducis*, cum alii ubique *clari*. Seneca Troad. 255.

Quid caede dira nobilem clari ducis

Aspergis umbram?

& Octav. 677.

Ubi Romani vis est populi,

Fregit claros quae saepe duces?

II. JAM VIRUM EXPERTAE] Non immerito miratur Torrentius, cur addat *jam virum expertae*; cum potius par erat, ut cum pueris *innuptae* puellae conjungerentur. Unde idem, quod rarissime facit, a conjectura opem petere voluit, & sic locum refingere:

vos o puerae & puellae

Jam virum expertae.

Infelicitur profecto: nam & *puerae* obsoletior vox est, quam ut Horatio sub calamum veniret: & ridiculum est, in eodem versu *pueras* dici, quae *innuptae* sint, *puellas* (quod alterius diminutivum est, atque adeo minori aetati convenit) quae *jam virum* sint expertae. Sed & aliam viam tentat vir doctissimus, non meliore successu,

Vos o pueri, & puellae, ET

Jam virum expertae:

nam postremum illud *jam virum expertae*, si a *puellae* disjungatur, etiam *virginum matres* comprehendet, quas antea compellaverat: & praeterea versus hoc pacto nimis asper scaberque & rubiginosus exhibit. Equidem, si per codices liceret, sic potius emendaverim,

Vos o pueri & puellae

NON virum expertae:

ut alibi Noster Epist. II, 1. vers. 132.

Castis cum pueris ignara puella mariti

Disceret unde preces, vatem nisi Musa dedisset?

& Carm. III, 1.

Virginibus puerisque canto.

I, 21.

Dianam tenerae dicite, virgines;

Intonsum pueri, dicite, Cynthium.

Carm. Saecul.

Virgines lectas, puerosque castos.

IV, 6.

Virginum primae, puerique claris Patribus orti.

Nam Virgines eas innuptas & non *virum expertas* fuisse, ostendit quod subsequitur,

Nupta jam dices, ego dis amicum

Reddidi carmen:

ergo eo tempore nondum nupta erat.

II. MALE OMINATIS PARCITE VERBIS] Editiones vetustae, Veneta & Lofcheri, NOMINATIS: at Codices in diversa distrahuntur: nam dimidia pars habent, *nominatis*, & totidem fere *ominatis*: adeo ut alteri alteris nec numero neque vetustate concedant. Diversa etiam secuti sunt Editores, pro suo quisque judicio nunc hoc nunc illud praeferebant. Interea hoc pro comperto jam habetur, melius facere ad sententiam *Ominatis*, nisi quod versus mensuram hiatu suo labefacere videatur. Cui tamen opitulari conati sunt Muretas & Schottus, interjecto D, ad hunc modum,

Jam virum expertae, maled ominatis.

In quo ridiculose sint magis, an odiosi, in dubio est; cum ruginem hanc nostro affricare studeant, quam in Ennio Naevioque & caeteris Opicorum carminibus vix aequis auribus accipimus. Itaque alii defendunt, *male ominatis*; ut neglecta hic Synaloepha vocalis E non elidatur; qualia multa occurrere putant in tersissimis etiam poetis. In qua sententia est sagacissimus Heinsius ad Claudian. Sec. Conf. Stilich. vers. 167. ubi fuisse hanc lectionem tuetur. Sed illud non animadvertit vit insignis, pleraque omnia, quae ibi profert, hiatuum exempla in Caesuram sive in primam pedis syllabam cadere: non, ut hic, in Dactyli tertiam, aut secundam. Atqui hoc multum interesse sciunt etiam extra caesuram saepe negligi Synaloepham, ut apud nostrum, Epod. V.

Et Esquilinae alites.

Et Scrm. I, 9.

Hic dies vere mihi festus atrox
 Eximet curas: ego nec tumultum,
 15 Nec mori per vim metuam, tenente
 Caesare terras.

I pete unguentum, puer, & coronas,
 Et cadum Marfi memorem duelli;
 20 Spartacum si qua potuit vagantem
 Fallere testa.

Dic

Si me amas, inquit, paullum hic ades.
 Sed imprimis notandum, non nisi in longis vocalibus hiatus illos admitti; cujus rei a Musica similiter petenda est ratio. Sic in illis Virgilianis;

*Credimus, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
 Et longum, formose, vale, vale, inquit, iola.
 Clamarent, ut litus Hyla, Hyla, omne sonaret.
 Te Corydon, o Alexi — Pelio Ossam.
 Insulae Ionio — Te amice, nequusvi.
 Glauco & Panopeae & Inoo Melicertae:
 Implerunt montes, sterunt Rodopeiae arces.
 Victor apud rapidum Simoenta sub Illo alto.*

vides longam esse vocalem, quae hiatus faciat; non brevem, ut hic *male ominatis*: male enim ante consonantem semper posteriorem corripit. Nulquam memini observasse, vocalem brevem extra caesuram hiatus facere, praeterquam in duobus locis, uno Catulli, Virgilii altero: quorum ille Epigr. III.

O factum male, o miselle Passer.

Verum is vermiculus in mendo cubat: omnes enim membranae ibi praefertunt,

Bonum factum male bonus ille passer:

ut testatur Achilles Staius, qui ex conjectura illud alteram reposuit. Nihil itaque ex tam dubio loco concludi poterit. Virgilii versus extat Aen. I, 405.

*Et vera incessu patuit dea, ille, ubi matrem
 Agnovit.*

Verum hic peculiaris hiatus ratio est; quae in Horatii versu locum non habet. Quippe post *dea* plena distinctio est, & tum nova incipit oratio: & quia in pronunciando pausa & morae spatium intercedit, *dea* & *ille* per Synalopham coalescere minime debuerunt. Vitiosum siquidem foret, si quis hunc in modum versum componeret;

Et veram incessu paruisse deam. Ille ubi matrem.

Atqui in Placcho longe aliter se res habet: & nisi fallor, sine exemplo est, ut vocalis brevis, extra caesurae locum, & in medio orationis tractu,

non elidatur. Quare haeret haec res; & aut sententia laborabit, si legeris *Nominatis*; aut versus, si *Ominatis*. Sed bono animo esse poteris; nam levissima mutatione utriusque vitio succurrere licet: neque dubites, quin sic profectum sit ab Horatii manu;

*Jam virum expertae, male INOMINATIS
 Parcite verbis.*

ut ipse alibi Epod. XVI.

Ineminata perprimat cubilia.

Gellius V, 17. *Ante diem quoque quartum Calendas, vel Nonas vel Idus, tamquam inominalem diem plerique vivunt.* Ubi codex MStus in bibliotheca Regia Parisiis, cuius excerpta habeo, *Nominalem* praefert: plane ut hic bona pars membranarum, *Nominatis*. Sed *inominalem* recte legitur etiam in Macrobio, qui Saturn. I, 16. celato, ut solet, auctoris nomine, haec ex Gellio sublegit. Ceterum, etsi *Male* non raro minuat & tollat significationem vocabuli adjuncti, ut *male sanus*, *male fidus*, perinde est ac *insanus*, *insidus*: interdum tamen auget eam atque intendit; praesertim apud Nostrum, ut Carm. I, 17. *male dispari*. Serm. I, 3. *male parvus*. I, 4. *male rauci*. I, 9. *male falsus*: ut proinde *male inominatis* eandem vel majorem vim habeat, quam *male ominatis*.

20. SI QUA FALLERE TESTA] Videamus contextum orationis:

Et cadum Marfi memorem duelli,

Spartacum siqua potuit vagantem

Fallere testa.

Ubi Torrentius *si qua testa* casu recto interpretatur, & posteriorem in *siqua* contra Grammaticorum regulas productam esse autumat; ut in illo Terentii Heautont. Prologo.

Signa laboriosa est, ad me curritur.

At in eo frustra est vir optimus: quippe ibi cum codice Faëni Bemino, longe omnium vetustissimo & optimo, legendum est, *Signae laboriosa est*. Unde anam arripit Philippus Pareus in Lexico

Cri-

Dic & argutae properet Neerae,
Murreum nodo cohibente crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.

25 Lenit albescens animos capillus
Litium & rixae cupidos protervae.
Non ego hoc ferrem calidus juvena,
Consule Planco.

XV.

AD CHLORIN.

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiae fige modum tuae,

V. 22. Vulg. COHIBERE.

Fa-

Critico voce *Siquae*, etiam hoc in loco similiter corrigendi. Sed uterque fallitur: etenim casu haec ablativo proferenda sunt,

Spartacum siquâ potuit vagantem Fallere testâ:
Siquâ testâ cadus fallere potuit, ut Phaedrus *amphora testâ*, III, 2.

Anus jacere vidit epotam amphoram,
Adhuc Falerna faece & testâ nobili
Odorem quae jucundum late spargeret.

22. MYRRHEUM NODO COHIBERE CRINEM] *Murreum*, non *myrrheum* veteres Blandinii apud Cruquium scribunt, & ita nostri, Graevianus, Leidensis, Reginensis, cum aliis. Sed quid illud sibi vult,

Dic & argutae properet Neerae
Murreum nodo cohibere crinem:

Properet, inquit, crinem nodo redimire: quid tum postea? an ut domi maneat? imo vero, *properet* ut ad nos veniat; ut una accubet, potest, festum diem celebret, & quae cetera sunt meretricis. Ergo *properet* absolute, i. e. *properet* venire: ut Carm. I, 30.

Fervidus tecum puer, & solutis
Gratiae zonis, properentque Nymphae:
& ipse alique passim. Quamobrem, vel invitis exemplaribus, corrigendum,

Dic & argutae properet Neerae,
Murreum modo COHIBENTE crinem:
ut alibi Carm. II, 12.

Lyden: eburna dic age cum lyra
Maturet, incomtam Lacaenae
More comam redimita nodo.

Seneca Herc. Oetaeo. 1543.

Et comas nullo cohibente nodo,
Femina exertos feriat lacertos.

Properet huc Neera, nodo duntaxat cohibente crinem, prae studio festinandi. Certissima haec emendatio est: facilis autem Librariorum lapsus a *Cohibente* ad *Cohibere*.

3. FAMOSISQUE LABORIBUS] *Forte, Caloribus*, inquit Daniel Heinsius: credo, quia meminerat illud Carm. IV, 9.

Spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

Sed frustra: ut fere omnia quae in Horatio conatus est vir cetera ingeniosus & doctus. *Labores*, ut hic omnes libri praeferunt, idem quod *amores*: ut Carm. I, 17.

Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.

& I, 27.

Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

9. EXPUGNAT JUVENUM DOMOS] Vigorniensis noster, *EXPUNGAT*: sed hic dormitantis exscriptoris est lapsus. Ceterum Lambinus, Torrentius, alique figurate haec accipiunt; non quasi revera

Famosisque laboribus:

Maturo propior desine funeri

5 Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.

Non, si quid Pholoen fatis,
Et te, Chlora, decet: filia rectius

Expugnat juvenum domos,

10 Pulso Thyias uti concita tympano.

Illam cogit amor Nothi
Lascivae similem ludere capreae:

Te lanae prope nobilem
Tonfae Luceriam, non citharae decent,

15 Nec flos purpureus rosae,
Nec poti vetulam faece tenus cadi.

v. 10. Vulg. THYAS.

XVI.

expugnet domos & fores effringat, ut vel invites juvenes diripiat: sed amore sui subvertat domos. Sed quorsum illud, quod statim sequitur?

Expugnat juvenum domos,

Pulso Thyias uti concita tympano.

Quid enim? an Bacchae instar furiosa meretrix magis illaqueat adolescentum animos, quam vestuta & callida & inescandi artifex? Quare recte Dacierius, qui proprie haec accipit, adeo ut Pholoë illa vestibibus expugnaverit aedes amatorum. Sed nullum profert auctorem, qui de feminis tale quid narret; quod potius adolescentum est facinus erga amicas suas. Ego vero dabo auctorem, & quidem majorem omni exceptione, Senecam nempe in Praefat. ad IV. Nat. Quaest. Crispus Passenus saepe dicebat, Adulationi nos opponere, non claudere, ostium: & quidem sic, quem admodum opponi amicae solet: quae, si impulit, grata est; gratior, si EFFREGIT. Cui adde Plautum in Mil. Glor. IV, 6. ubi meretrix loquitur:

Immo opperiamur, dum exeat aliquis. Durare nequeo, Quin eam intro. Oclusae sunt fores. Effringam.

Sana non es.

Si amavit umquam, aut si parem hic sapientiam habet ac formam:

Per amorem si quid fecero, clementi mi animo ignoscet.

Inde explicata Carm. III, 9.

Si flava excutitur Chloë,

Rejectaeque patet janua Lydiae.

hoc est, Si Chloë ejicitur, ut Terent. Eunuch. III, 2.

Homo quatietur certe cum dono foras;

& Lydia prius exclusa jam patente janua admittitur. De THYIAS diximus, II, 19, 9.

15. NEC FLOS PURPUREUS ROSAE] Reginensis noster, optima notae codex,

Nec flos PURPUREAE rosae: eadem constructione, qua illud Carm. II, 3.

Huc vina, & unguenta, & nimium breves Flores amaenae ferre jube rosae.

& IV, 10.

Nunc & qui color est puniceae flore prior rosae. Ubi vide & mirare variam librorum sortem. Qui solus hic habet *purpureae*, idem solus illic praefert *puniceo*: sed hoc posterius a manu secunda. Neutro in loco quicquam mutaverim.

16. NEC POTI VETULAM FAECÉ TENUS CADI] Editio Veneta, VETULAM; Lofcheri autem, VETULA: atque eadem varietas in Scriptis, qui ab utraque lectione stant aequae viribus. Vetusiores certe nostri, Leidensis, Graevianus, & a manu prima Reginensis, *vetula*. Utrumque probum est. *Vetula faece*, ut Catullus XXVII.

Minister vetuli puer Falerni:

& Martialis XI, 27.

Cc

Basia

XVI.

AD MAECENATEM.

INCLUSAM Danaën turris aënea,
Robustaeque fores, & vigilum canum

Tristes excubiae munierant satis

Nocturnis ab adulteris:

5 Si non Acrisium virginis abditae

Custodem pavidum Juppiter & Venus

Risissent: fore enim tutum iter & patens,

Converso in pretium Deo.

Aurum per medios ire satellites,

10 Et perrumpere amat saxa, potentius

IVX Ictu fulmineo. concidit auguris

Argivi domus, ob lucrum

Basia da nobis vetulo, puer, uda Falerno.
Columella X. in fine.

Brachia jactantes vetulo marcentia vino.
Rectius tamen *vetulam*: Decet te vetulam abstinere a conviviis adolescentium. Mutarunt Librarii, ut propiori verbo *face* conveniret: quae sollemnis est eorum hominum hallucinatio.

7. JUPPITER ET VENUS RISISSENT] Omnes quidem, quos viderim, scripti editique, RISISSENT. Tamen ex stili Horatiani indole scribendum est, RISISSET; ut multis exemplis docui ad Carm. I, 24. v. 8. Favet Lactantius ad Statii Theb. VII, ubi hunc locum citat: nam ibi, etsi alias mendose, editum est MISISSET. Ceterum locum hunc *Inclusam Danaën turris aënea*, expresserunt Ovidius & Hieronymus: hic Epist. ad Gaudentium. *Quod didicerunt secreto, docent*, inclusamque Danaën *vulgi sermonibus violant*: ille Amor. II, 19.

Si numquam Danaën habuisset aënea turris,
Non esset Danaë de Jove facta parens.

13. DEMERSA EXCIDIO] Et Veneta & Lofcheri EXITIO: neque aliter plures & potiores codices; ut ex nostris Graevianus, Leidensis, Battelianus cum aliis; atque ita laudat Priscianus p. 890. *Demersa exitio*; nec editus solum, sed & MStus sex-

centorum

centorum annorum in Bibliotheca publica huc Cantabrigiae. Nescio tamen quo fato plerasque editiones occupavit EXCIDIO, quod codices quidem nonnulli praeferunt, & inter alios Reginenfis noster paucis secundus. Sed omnino perperam. Quippe *Demersa* & *excidio* contrariam plane translationem habent, neque una conjungi possunt. *Excindere* enim est a stirpe & fundamentis *sursum* eruere: *demergere*, est in profundum *deorsum* trudere. Quamobrem, si retinendum foret *excidio*, non *Demersa* dicerem, sed parva mutatione *EVERSA*;

domus ob lucrum
Everfa excidio.

ut Virgil. Aen. X, 45.

per everfae, genitor, fumantia Trojae.

Excidia obtestor.

Ovid. Heroid. III.

Lesbides everfa corpora capta domo.

Juvenalis X.

Evertere domos rotas, optantibus ipsis,

Dii faciles.

atque alii non raro. Sed omnino vera lectio est,

Demersa exitio.

18. MAJORUMQUE FAMES] Offensi adeo sunt Librarii

De-

- Demersa exitio. diffidit urbium
 15 Portas vir Macedo, & subruit aemulos
 Reges muneribus. munera navium
 Saevos inlaqueant duces.
 Crescentem sequitur cura pecuniam,
 Majorumque fames. jure perhorru
 Late conspicuum tollere verticem,
 20 Maecenas, equitum decus.
 Quanto quisque sibi plura negaverit,
 Ab Dîs plura feret. nil cupientium
 Nudus castra peto; & transfuga divitum
 Partis linquere gestio:
 25 Contemtae dominus splendidior rei,
 Quam si quicquid arat inpiger Appulus
 Occultare meis dicerer horreis,
 Magnas inter opes inops.

v. 13. Vulg. EXCIDIO. 22. A DîS. 26. NON PIGER.

Purae

brarii vocabulo isto *majorum*, ut etiam versus dispendio mutare voluerint. Quippe codex Regiae Societatis sic praefert,

*Crescentem sequitur cura pecuniam,
 Majorque fames:*

& in veteri Graeviano duae literae erasae sunt, *major...que*, quae ex spatio *u, m* fuisse videntur. *Major fames*, plane ut Prudentius Hamartig. 257.

Auri namque fames parto sit major ab auro.

Verum hanc emendationem ipse versus aspernatur: at quid illud est, obsecro, *Majorum*? Notissimum est, pro libitu veteres dixisse *pecuniam*, vel *pecunias*. Quare aut hic legendum est,

Crescentes sequitur cura pecunias,

Majorumque fames:
 aut,

Crescentem sequitur cura pecuniam,

Majorisque fames.

Nam ut passim occurrunt *pecunia grandis, ingens, immanis, immensa, nimia, mediocris, tenuis, amplissima, magna, maxima*; quidni & *major pecunia* dicatur? Sic & Scholiastes vetus: *Majorum, pecuniarum scilicet*. Atqui sine ulla necessitate numerum mutare, neque vitio caret, nec Horatium ejus reum esse crediderim. Non incommode ta-

men tueri poteris *Majorum*, si genere neutro acciperis, τῶν μείζονων, τῶν πλεόνων: ut Theocrit. Idyll. XVI.

ἀνήριθμος δὲ οἱ εἶη

Ἄργυρος αἰεὶ δὲ πλεόνων ἔχει ἡμερος αὐτῶν.

ἢ immensum ei sit

Argentum: plurium vero cupido semper cum habeat.

22. A DîS PLURA FERET] Omnes fere Membranae cum editione Veneta AB DîS; sic alibi, *Ab se, ab Jove* ex iisdem revocavimus. Ita passim & alii scriptores, ad exemplaria vetera fideliter recensiti. Plinius XXXIV, 9. *Transiit aes* & ab diis ad hominum statuas.

25. CONTEMPTAE DOMINUS SPLENDIDIOR REI] Codex unus & alter Torrentii Pulmannique CONTEMPTAE; atque ita mala manus in Reginensi nostro fecerat, erasa veteri LECTIO CONTEMPTAE, quam & priscae Editiones, & Codices plerique omnes exhibent. Demiror equidem Canterum aliosque contentae hic matuisse, sive *mediocris*, quod ne Latinum quidem est, neque ullo exemplo fulciri potest. Imo vero recte habet recepta Lectio: quam tamen male explicant Torrentius Dacieriusque; *contemtae rei*, aiunt, quam possessor ipse haud magni facit, vulgus vero divitum

Purae rivus aquae, silvaque iugerum
 30 Paucorum, & segetis certa fides meae,
 Fulgente imperio fertilis Africae
 Fallit sorte beator.

Quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
 Nec Laestrygonia Bacchus in amphora
 35 Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
 Crescunt vellera pascuis;

V. 31. FULGENTEM.

In-

pro nihilo ducit; quasi *contemptae* esset *exiguae* & *contemnendae*. Enimvero aliud volunt ea verba, argutius multo & elegantius. Jam ante dixerat Noster,

Nil cupientium nudus castra peto:
 atque ea ratione, inquit, splendidior ero dominus rei *contemptae*, hoc est, non cupitae, quam si totam Apuliam possiderem, more divitum nostrorum utendi & fruendi nescius. Stoicorum scilicet effatum est, sapientem omnia possidere, omnium dominum esse, quamvis nihil habeat: quia nil cupit, neque ullius indiget. Ergo duplex hic paradoxon est: *Ego ero possessor rei non possessae: Ille inter magnas opes inops*. Quod posterius a multis postea expressum est; ut Seneca Epist. LXXIV. *Occurrent, quod genus egestatis gravissimum est, in divitiis inopes*. Idem Herc. Furente 168.

hic nullo sine beatas

*Componit opes, gazis inhians,
 Et congesto pauper in auro est.*
 Paullinus Natali, IX.

inter opes inopes, quasi Tantalus ille,

Inter aquas sitiunt, nec habent quod habere videntur.
 26. QUICQUID ARAT IMPIGER APPULUS] Editio Veneta, IMPIGER; Lofcheri autem NON PIGER, unde in sequentes ea lectio derivata est. At membranae omnes & meae & aliorum, *impiger*; quod omnino retinendum. *Arat* in caesura posteriorem producit, ut jam aliquoties vidimus, Carm. I, 13. v. 6. III, 8. v. 5.

31. FULGENTEM IMPERIO] *Fulgentem* exhibent omnes ubique codices magna constantia. Neque vero inficior, quin recte dicatur *fulgens imperio*, ut Tacitus Hist. IV, 42. *Septuagies fessertio saginatus, & sacerdotio fulgens*: Vopiscus in Probo. c. 2. *Cn. Pompeium tribus fulgentem triumphis*. Et Silius Italicus XIII.

Quam vellent numquam sceptris fulsisse superbis!
 Neque porro negaverim, *fallit* (*λανθάνει*, elegan-

te sane Graecismo) recte accusativum post se trahere; *fallit beator fulgentem*, ut Lucanus VI, 68.

Prima quidem surgens operum structura fefellit Pompeium: veluti mediae qui tutus in arvis Sicaniae, rapidum nescit latrare Pelorum: Aut vaga cum Teubys Rutupinaque litora fervent, Unda Caledonios fallit turbata Britannos.

ubi *fefellit surgens Pompeium*, & *fallit turbata Britannos*, eodem plane sensu & constructione ponuntur, ac apud Nostrium, *fallit sorte beator fulgentem*; Graece dixeris, *λίληθεν ἀνισαμένη τὸν Πομπήϊον, λανθάνει παραττομένη τοὺς Βρεταννοὺς. λανθάνει εὐδαίμονες ἴσα τὸν ἀρχόντα*. Itaque dictio hujus loci optime se habet, sed excutiamus sententiam ipsam:

*Purae rivus aquae, silvaque iugerum
 Paucorum, & segetis certa fides meae
 Fulgentem imperio fertilis Africae
 Fallit sorte beator.*

Ubi male rem gesserunt interpretes, cum *Regem* aliquem Afrum, Syphacem, credo, vel Bocchum aut Jubam intelligunt. Atqui nemo ex illis regibus *imperium Africae* habuit, sed partis ejus dumtaxat, Numidiae puta aut Mauritaniae. Quin magistratum Romanum voluit Noster, Proconsulem scilicet Africae, cui tota Africa provincia obtigerat. *Africam* autem eo nominat, quia ea amplissima, & omnium provinciarum arx habebatur, ut narrat Cicero. *Imperium praetorium, consulare, pro magistratu* passim occurrit apud Historicos: utique apud Poëtas. Neque perceperunt omnino, quid ibi notet *sorte*: alludit enim ad morem Romanum, quo Provinciae *sorte* ducebantur: Cicero ad Quintum Fratrem I, 1. *Quod si te fors Afris, aut Hispanis, aut Gallis praefecisset*. Pro Ligario, 8. *Si responderit Tubero, Africam quo Senatus eum forsque miserat, tibi patrem suum traditurum fuisse*. Suetonius Vespas. IV. *Exin sortitus Africam, integerrime, nec sine magna dignatione administravit.*

Tz-

Inportuna tamen pauperies abest:
 Nec, si plura velim, tu dare deneges.
 Contracto melius parva cupidine
 Vestigalia porrigam,
 40 Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
 Campis continuem. multa petentibus
 Desunt multa. bene est, cui Deus obtulit
 Parca quod satis est manu.

V. 41. Vulg. ALYATTICI.

XVII.

Tacitus Agricola, 42. *Aderat jam annus, quo Proconsulatum Asiae & Africae sortiretur.* Ita fors Asiae, fors Macedoniae, fors Provinciarum passim occurrunt. Quamobrem, his recte constitutis, ea demum surgit sententia, *Ager meus Sabinus paucorum jugerum fallit Proconsulem Africae sorte beator.* Quanto meliora sunt haec, quam quae Interpretes in tenebris caligantes hic temere effuderunt! Neque tamen ea de causa crediderim vel ab Horatii manu haec esse, vel digna quae sub ejus nomine ferantur. Vide enim, quid in hac sententia jure culpemus. Ager, inquit, *meus*, certa fides segetis *meae*, ignoratur ab Africae proconsule esse sorte beator: nescit ille me in valle Sabina degere se beatorem. Non places, Flacce. Unde enim tua seges, aut curtus ille agellus Proconsuli Africae notus sit, nedum regulo Afro (ut volunt interpretes) ultra Garamantas senescenti? Deinde, quid sibi vult *beator*? ubi nomen est, cum quo comparatio instituitur; an *beator sorte*? nihil enim aliud est. Sorte scilicet *Africae*, aut conditione *Proconsulis*. Atqui ea extrinsecus subaudiri nequeunt, sed pro Linguae Latinae indole disertis verbis exprimenda erant. Quid multa? vide, annon una litera vel uno potius apice semoto, sic melius legatur:

*Purae rivus aquae, silvaque jugerum
 Paucorum, & segetis certa fides meae
 Fulgente imperio fertilis Africae
 Fallit sorte beator.*

perspicua sententia, *Fallit*, inquit, *sorte* (sive plene, in sua sorte) *beator proconsulatu Africae*: revera felicior conditio est, quamvis id a plerisque ignoretur. *Fallit* absolute positum, ut *λαθεῖν* eodem sensu passim apud Graecos: sic ipse Epist. I, 18.

*An secretum iter, & fallentis semita vitae.
 Fulgente autem imperio, ut Silius Italicus XIII.
 Sed castam servate fidem: fulgentibus ostro
 Haec potior regnis.*

Seneca Troad. 272.

*Ego esse quicquam scepra, nisi vano putem
 Fulgore lectum nomen, & falso comam
 Vincolo decentem?*

Aut ego valde fallor, aut haec emendatio non fallit melior esse & elegantior recepta lectione.

41. REGNUM ALYATTICI] *Alyattici* habent Veneta & Lofcheriana, unde omnes omnium editiones tenuit. Quod si interrogas, quis sit iste *Alyatticus*; Croesum esse respondent, a patre Alyatte sic dictum *πατρωνυμικός*. Mira vero, quae his hominibus placeant. At non adeo obefae naris erat Tan. Faber: quin libere dicit errorem esse Horatii, si ita scripsit: *nam omnino dicendum Alyattii; hoc enim patronymicum esse, ut a Laërte Laërtius; Alyattici vero possessivum.* Non sine laude dimittendus est vir acutus; etsi geminum in tam paucis verbis errorem admiserit. Neque enim *Laërtius* est patronymicum, ut *Laërtiades*; sed possessivum, ut *Laërtia regna, Laërtius heros*. Sic *Priamides* & *Priameis* patronymica sunt, *Priameius* possessivum, ut *Priameia conjunx, Priameia virgo, Priameia scepra*: ita *Semeleius Thyoneus, Semeleia proles; Laomedontia pubes, Laomedontius heros*, & similia, quae numquam sola sine nomine substantivo ponuntur. Illud, opinor, moneri non necesse est; cum *Diogenes* dicitur *Laërtius*, non a Laërte patre *πατρωνυμικός* esse, sed a Laërte oppido *ἰδιώκων*. Numquam ergo *Alyattius*, nude & per se poni poterit. Neque porro *Alyattici* possessivum est, ut autumavit Faber. Quin nihil omnino est, nisi barbarum & exscriptore Monacho dignum. Ut enim ab Achilles *Ἀχιλλεύς* Achilleus, ab Orestes Oresteus, a Bellerophon Bellerophontheus ducitur, non Achillicus, Oresticus, Bellerophontheus: ita ab Alyattes Alyatticus possessivum fuerit, numquam Alyatticus. Satius tamen est conantem aliquid cum Fabro excidere, quam ignave adeo cum ceteris in insulsa lectione con-

XVII.

AD AELIUM LAMIAM.

AELI, vetusto nobilis ab Lamo,
 (Quando & priores hinc Lamias ferunt
 Denominatos; & nepotum
 Per memores genus omne fastos
 5 Auctore ab illo ducit originem,
 Qui Formiarum moenia dicitur
 Princeps, & innantem Maricae
 Litoribus tenuisse Lirim

v. 5. Vulg. Ducis.

Late

quiescere. Recte quidem rescribere poteris in hunc modum,

Quam si Mygdoniis regnum Alyattium:
 ut supra vidimus *Laërtia regna* Virgil. Aen. III, 272. Sed vide hic Interpretum diligentiam: altum apud eos silentium est de varietate lectionis: & tamen vix unum esse crediderim codicem paullo vetustiorum, qui *Alyattici* praeferat: Leidensis noster, cum alio *Alyathii*, Graevianus a prima manu, *Alyathii*, Regiae Societatis, *Haliati*, Bodleianus *Aliathii*. Quid multa; rescribe vero illico,

Quam si Mygdoniis regnum ALYATTEI
Campis continuem.

Alyattes Alyattei; ut Noster Epod. XVII.

Heu pervicacis ad pedes Achillei.

Laboriosi remiges Ulixei.

Regnum autem Alyattei, ut Carm. I, 12. *Pompili regnum.* I, 15. *Et regnum Priami vetus:* Serm. I, 6.

Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum.

Sine dubio aut *Alyattium*, aut *Alyattei* reponendum: utrumvis autem feceris, mihi quidem perinde est.

4. FASTOS] Jam inde a Prisciani temporibus variatum erat in Codicibus, quorum alii *Fastus* habebant, alii *Fastos*. p. 711. *Fastus, quando a Fastidio est verbo, quartae est: quando vero pro Annali accipitur, a Fastis & Nefastis diebus sic dictum, frequentius secundae est. Invenitur tamen & quartae. Lucanus in X.*

Nec meus Eudoxi vincetur fastibus annus:
 quod tamen errore Lucani prolatum, dicit Servius in Comment. III. lib. Virgil, cum antiquiores quoque simi-

liter idem protulisse inveniantur. Ovidius Factorum inscripsit libros. Nam apud Horatium duplicem invenio scripturam & Fastos & Fastus, in III. Carm.

Per memores genus omne fastos:
 & fastus in aliis codicibus. Haec Priscianus. Certe vetusti nostri Graevianus, & a prima manu Reginensis hic praeferebant FASTUS: ubi emendatum postea Fastos. At in Carm. IV, 14.

Per titulos memoresque fastos,
 Reginensis clare Fastos; & Graevianus a prima manu: sed correctum postea Fastus. Utrum ab Horatii calamo fuerit, scire hodie non possumus, neque flocci quidem interest. Vide, si libet, Nic. Heinsium ad Claudian. IV. Conf. Honor. vers. 155.

5. AUCTORE AB ILLO DUCIS ORIGINEM] Ducis habent omnes ubique libri, tam scripti quam editi. Ego vero jam olim praevideram corrigendum esse DUCIT, priusquam in Danielis Heinsii notulam incidissem. Certe is jam ab annis prope centum emendavit hunc locum; neque tamen ullus postea ex Editoribus aut secutus est ejus correctionem, aut omnino mentione dignatus est. Quid est, si haec non infelicitas est? In toto Horatio vix iterum tertiumve bene conjecit vir magnus quidem, sed iratis Musis hic operatus: & tamen una haec capitalis emendatio probatorem non invenit. Quod eo, opinor, accidit, quia (quod jure mireris) ne verbulo quidem rationem ullam castigationis suae reddidit. Nos ejus vicem illud, ut possumus, explicare conabimur. Vide itaque totum locum, ut libri eum nunc exhibent:

Aeli,

Late tyrannus) cras foliis nemus
 10 Multis, & alga litus inutili
 Demissa tempestas ab Euro
 Sternet; aquae nisi fallit augur
 Annosa cornix. dum potis, aridum
 Componere lignum: cras genium mero
 15 Curabis, & porco bimestri,
 Cum famulis operum solutis.

v. 13. Vulg. POTES.

XVIII.

*Aeli, vetusto nobilis ab Lamo,
 (Quando & priores hinc Lamias ferunt
 Denominatos. & nepotum
 Per memores genus omnes fastos)*

*Auctore ab illo ducis originem
 Qui Formiarum moenia dicitur
 Princeps, & innantem Maricae
 Litoribus tenuisse Lirin*

*Late tyrannus. Cras foliis nemus
 Multis — Dum potes, aridum
 Componere lignum; cras genium mero
 Curabis.*

Confidera nunc, fodes, oeconomiam carminis:
 Tu, Aeli Lamia, a vetusto Lamo denominata;
 tu, inquam, originem ducis a Lamo illo Formiarum
 rege: cras magna pluvia erit: ligna sicca, dum
 licet hodie, sub tecto reponere: cras enim domi
 bibes otiosus, quia ob pluviam foras exire non
 poteris. Nonne jam vides absurdum & ineptum
 esse, quod in medio inculcatur? Adeone directo
 & in os laudandus erat ob nobilitatem Lamia, ut
 rem leuiculam de lignis inferret? Oh! tu antiquis
 regibus oriundus es: cura, obsecro, ut ligna compo-
 nantur. Hoccine ut laudemus hodie, & tamquam
 pulchrum & decorum admiremur? Vah, quam
 indignaretur Horatius, si ad vivos redire posset.
 Quin tu Heinssii lectionem jam contemplare; ut
 nova lux exoriatur; ut novus color sententiae ac-
 cedat:

*Aeli vetusto nobilis ab Lamo,
 (Quando & priores hinc Lamias ferunt
 Denominatos; & nepotum
 Per memores genus omne fastos*

*Auctore ab illo ducit originem,
 Qui Formiarum moenia dicitur
 Princeps, & innantem Maricae
 Litoribus tenuisse Lirin*

Late tyrannus) cras foliis nemus &c.

Ubi genus omne est casu recto: & priores Lamiae,
 & genus omne nepotum per longam fastorum seriem,
 ducis originem a Lamo illo, qui primus Formiis regna-
 vit. Sic autem ordo & constructio est: Aeli, in-
 quit, Lamia, cras pluvia erit tempestas; cura, ut
 ligna habeas in parato, quia domi manendum. Non
 illa putida iam interveniunt: neque enim πονυρ-
 κείως, & ex professo, sed obiter & per parenthe-
 sin inferuntur, quae ad genus & nobilitatem La-
 miae spectant. Ceterum totam huius emenda-
 tionis laudem sibi servet Heinssius; mihi forte
 aliunde supererit, quo nomen pretiumque homi-
 nis de Horatio non male meriti nancisci & tueri
 possim.

7. ET INNANTEM MARICAE] Nescio quid velit
 Heinssius, qui in utraque sua editione MARICA
 rescribi jubet: nisi forte a Typographo mendum
 est, quod auctoris oculos effugerit. Certe praeter
 omnes Codices, ita habet & Servius ad Virgil.
 Aen. VII, 407. Ceterum LIRIM non Lirin edidi-
 mus, cum editiones veteres secuti, tum & codices
 scriptos. Nam in Italicis nominibus amant potius
 terminationem Latinam; ut Virgilius,

Qui Tiberim Fabarimque bibunt:

Qui Tuscum Tiberim, & Romana palatia servas.

13. DUM POTES] Tres veterrimi nostri, Lei-
 denfis, Gracvianus, & a prima manu Reginen-
 sis, POTES, non potes. Sine dubio ab Horatii
 in-

XVIII.

AD FAUNUM.

FAUNE, Nympharum fugientem amator,
Per meos finis & aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis:

5 Si tener pleno cadit haedus anno,
Larga nec defunt Veneris sodali
Vina craterae; vetus ara multo
Fumat odore.

Ludit herbofo pecus omne campo,
10 Cum tibi Nonae redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:

Inter

incude: unde enim bonis illis Librariis nummum tam rarae notae? *Dum potis*, εως ἔξῃ, εως δυνάτοιο ἔσῃ, Virgilius Aen. III, 670.

Verum ubi nulla datur dextram adfectare potestas, Nec potis Ionios fluctus aequare sequendo.

Arnobius saepe, ut lib. I. De quo (deo) nihil dici & exprimi mortalium potis est significatione verborum. & II. Quantum fieri potis est. — Neque enim contrarium insitum esse contrario potis est. & VI. Si quid fieri potis est injuriosius, contumeliosius, durius. Vide Interpretes ad Lucretium & Catullum.

12. CUM BOVE PAGUS] Pagus habet Editio Veneta, at Loscheriana *pardus*.

Festus in pratis vacat otioso
Cum bove *pardus*.

Inter audaces lupus errat agnos.

Et sane mirum est, ut per omnes fere Codices grassatus sit ille *pardus*. Ita Petrensis noster, Regiae Societatis, Magdalenenfis, Vigorniensis, Battelianus, a manu secunda Reginensis, & pro varia lectione Leidensis, Graevianus & Colbertinus. Vide autem, & ride Monachorum ingenium. Quia illud sequebatur de *Lupo inter agnos innocuo*,

faceti homines commutarunt *Pagus in Pardus*, ex Esaiiae capitulo XI, vers. 6. *Habitabit luvus cum agno, & pardus cum hoedo accubabit: vitulus & leo & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.* Nullus dubita, quin ex sacro hoc fonte derivata sit ea lectio; & miror equidem neminem ex Interpretibus hoc animadvertisse. Quamquam autem infulse admodum & pene impie huc translata sit ea scriptura; mirifice tamen placuit commentum, & ex quo primum excogitatum est, membranas fere omnes pervolitavit, ut jam vidisti. Eja vero: unde in Italia *Pardus*, qui extra Africam Asiamque non nascitur? quid porro est *pardus festus & vacans*, hoc est, feriatu & operum solutus? An *pardi* ad agros colendos & opus rusticum adhibentur? Recte vero *Festus pagus* cum antiquioribus codicibus, ut Ovidius *Fast.* I, 667.

Villice, da requiem terrae, semente peracta:

Da requiem, terram qui coluero, viris.

Pagus agat festum: pagum lustrate, coloni:

Et date paganis annua liba focis.

Porro illud non omissendum, male rem gerere hic Interpretes, cum per totum carmen si *ἀγὸς*

Inter audacis lupus errat agnos:
 Spargit agrestis tibi silva frondes:
 15 Gaudet invisam pepulisse fossor
 Ter pede terram.

XIX.

AD TELEPHUM.

QUANTUM distet ab Inacho
 Codrus, pro patria non timidus mori,
 Narras, & genus Aeaci,
 Et pugnata sacro bella sub Ilio:
 5 Quo Chium pretio cadum
 Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
 Quo praebente domum, & quota
 Pelignis caream frigoribus, taces.
 Da Lunae propere novae,
 10 Da noctis mediae, da, puer, auguris
 Murenæ: tribus aut novem
 Miscentor cyathis pocula commodis.

v. 12. Vulg. MISCENTUR.

Qui

αὐτὸς a communi singulis sententiis praeponunt: Propitius sis, O Faune; si haedus, & vinum, & ara rite tibi adsunt. Hactenus recte habet, sed pergunt & continuant; si pecus ludit, si festus pagus est, si lupus inter agnos, si silva spargit frondes, si fossor saltat. Quae omnia prava & inepta sunt. Vide enim:

Inter audaces lupus errat agnos:
 Lenis esto, O Faune, si pietate mea ita merui, si sacra tibi sollempnia feci, si lupus inter agnos errat innocuus. Quid? an hoc Horatii meritum erat? immo Fauni beneficium. Quamobrem, post verficulum octavum *Fumat odore*, pleno puncto, ut in nostra editione, distinctio facienda est: & quae deinceps sequuntur, sunt Fauni laudes; Tibi pecus ludit, Tu facis, ut lupus erret &c. Idem de Fauno praedicat Carm. I, 17.

7. QUO PRAEBENTE DOMUM ET QUOTA] Quota habent & scripti & editi: neque loco movendum

est. Quota hora ad cenam veniam? octava, an nona, vel quando? Juvenal. I, 49.

Exul ab octava Marius bibit, & fruitur diis Iratis.

Noster Epist. I, 7.

Post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge: Poterat tamen, si Manuscripti accederent, aequè commode legi QUOTUS, ut Epist. I, 5.

Tu quotus esse velis, rescribe.

& Martialis XIV, 215.

Dic, quotus & quanti cupias cenare; nec unum Addideris verbum: cena parata tibi est.

12. MISCENTUR CYATHIS] Recte hunc locum cepit Nic. Heinsius, qui in exemplaris sui marginè, *Lege*, inquit, MISCENTOR. Quod & ante eum fecerat vir ingeniosus Janus Rutgerfius in Lectionibus Venufinis cap. VII. Posteriores tamen glande vesci maluerunt, quam repertas hic fruges agnoscere. Vide vero integrum locum;

Dd

Da

Qui Musas amat inpares,
Ternos ter cyathos attonitus petet

15 Vates: tris prohibet supra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
Infanire juvat: cur Berecynthiae

Cessant

Da Lunae prope novae,
Da Noctis mediae, da puer, auguris
Murenae: tribus aut novem
Miscentur cyathis pocula commodis.

Omnia hic pro imperio jubet, Da, da, da, miscentur, quasi Magister, aut, ut Plautus ait, Strategus convivii. Quo etiam ducit nos glossa codicis Batteliani, Miscentur, propinentur. Certe jacet languetque illud miscentur: neque vero puer injussus tres vel novem cyathos miscere ausus fuerit. Illud quoque recte Rutgerfius, cyathis commodis, id est, plenis. Tribus autem cyathis cave intelligas tribus poculis, quod ineptam orationem efficeret. Cyathus quippe hic mensura est, non poculum, ut saepe apud Graecos Latinosque, praesertim medicos. Miscantur, inquit, pocula capientia vel tres vel novem cyathos, καρποῦντα ἢ σπῆτι, ἢ ἰνὴν κνάρδεσ, quae uno spiritu a potioribus exhauriantur. Neque enim cyatho novies hausto compotatio finita erat, ut male hic vulgo intelligunt, quippe Carm. III, 8. centum cyathi deplendi erant,

Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum;

imo trecenti & plures apud Ovidium in Fastis, loco ibi citato. Ceterum, non male codex Magdalenensis,

Murenae: aut tribus aut novem.

ut Carm. proximo,

Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Rapius ab Ida.

atque alibi passim. Saepissime prius Aut a Librariis omissum est; ubicumque scilicet versus ratio sinebat: ut suis locis indicabimus. Aut tres, inquit, aut novem cyathi uno haustu ebibantur; utrum vultis? Vos poëtae, Musarum clientes, novem, credo, petetis: alii potius tres ad numerum Gratiarum. Digna autem sunt, quae hic ponantur, verba Aufonii Praefat. ad Grapum. In expeditione, quod tempus, ut scis, licentiae militaris est, super mensam meam facta est invitatio; non illa de Rubrii convivio, ut Graeco more biberetur; sed illa de Flacci Ecloga, in qua propter mediam No-

ctem, & novam Lunam, & Murenae auguratum, Ternos ter cyathos attonitus petet vates.

17. NUDIS JUNCTA SORORIBUS] Juncta habent & Editiones, & Scripti, quod sciam, omnes. Theodorus tamen Marcilius, Melius, inquit, habent Membranae,

Nudis VINCTA sororibus:
vinculum enim sive nodus Gratiarum est, ut mox Carm. XXI.

Segnesque nodum solvere Gratiae.

Ubi vereor equidem, ne quod ipse cupit, id in membranis vidisse sibi visus sit. Sed esto, ut codex aliquis habuerit vincta; facilis enim est lapsus in tam obscuro discrimine: tamen & inepta lectio est, & plumbeum Marcilii argumentum. Nam & nodo & vinculo junctus dicitur, aequae ac vinculus. Plinius Hist. XI, 67. Cervix, ad circumspiculum, articulorum nodis jungitur. Plinius alter Epist. X, II. Rosianum Geminum, domine, arctissimo vinculo mecum tua in me beneficia junxerunt. Ita jungi & copulari, Cicero aliique. Quare recte habet juncta; ut Carm. I.

Junctaeque Nymphis Gratiae decentes.

24. ET VICINA SENI NON HABILIS LYCO] Codex Blandinius Cruquii omnium vetustissimus HABILIS; ceteri cum editionibus prisca, HABILIS. Illud habili placuit sagacissimo Rutgerfio; ut Lycus inhabilis dicatur uxori, senex nempe juvenulae. Neque vero negandum est, etiam habilis sit nomen relativum & quasi reciprocum, illud tamen ex duobus inhabile plerumque dici, cujus culpa vel vitio habitas mutua impeditur. Quandoquidem igitur per Lyci senectutem stetit, quo minus alter alteri habiles essent; non illa Lyco, sed Lycus illi non habilis dicendus fuit. Ita Virgil. Georg. III, 62.

Cetera nec feturae habilis, nec commoda Baccho: Martialis XIII, 19.

Non habilis cyathis, & inutilis uva Lyaco: suo scilicet vitio non habilis. Ovidius Amor. I, 8.

Forstean immundae, Tatio regnante, Sabinae
Noluerint habiles pluribus esse viris:

id

Cessant flamina tibiae?

20 Cur pendet tacita fistula cum lyra?

Parcentis ego dexteras

Odi: sparge rosas: audiat invidus

Dementem strepitum Lycus,

Et vicina, seni non habilis Lyco.

Spiffa

id est, sua illuvie non habiles. Valer. Flaccus VII, 231.

Fas mihi non habiles, fas & tibi linqere Colchos: nempe ob caeli inclementiam & incolarum barbariem nobis inhabiles. At quia praestantissimus Nic. Heinſius stabiles ibi legit, non habiles, cum ad Ovidii Pont. II, 9. tum ad ipsum Valerium; pretium operae erit locum integrum describere: ubi Circe, sive Venus sub Circes imagine, sic suadet Medae, ut Colchos relinquat.

Omnibus hunc potius communem animantibus orbem,

Communes & crede deos: patriam inde vocato, Qua redit itque dies: nec nos dis nata malignis

Luserit hoc crudo semper sub frigore messis:

Fas mihi non stabiles fas & tibi linqere Colchos. Ita praefertur in Heinſii editione posthuma: temerarie sane, & infelicit. Quid enim Messis ad Medeam & Circe? an agricolarum uxores erant? quid autem messis sub frigore? messis quidem & frigus plane contraria sunt,

Ante focum, si frigus erit; si messis, in umbra.

Tum illa, *Luserit, crudo, stabiles*, omnia nituntur solâ conjecturâ. Equidem ex variis Codicum scripturis, quas apud ipsum Heinſium videre est, sic locum restituerim;

nec nos, ô nata, malignus

Cluserit Arctoo semper sub frigore Phasis:

Fas mihi non habiles, fas & tibi linqere Colchos. Clarâ per se sententiâ: *O nata*, (ita Circe Medeam compellat, quippe soror Aetæ, Medeae patris: unde paullo post vers. 242. Medea eam Matrem vicissim vocat) *Omne*, inquit, *solum patriam voca: neque angustus invidusque hic Phasis sub gelida Arctoo semper nos cluserit; quin potius alias regiones petimus magis habiles, magis aptas nobis, & accommodas.* Nihil ingenio hic permisimus; nisi quod pro *hoc uno*, quod Scripti exhibent, *Arctoo* dedimus. *Sub Arctoo frigore*, ut Lucanus X, 250.

Frigore ab Arctoo medium revocata sub axem. & VIII, 363.

Omnis in Arctois populus quicumque pruinis

Nascitur.

Vel, si ita mavis, retinere licet *hoc uno*, & sic versum refingere:

Cluserit hoc uno semper sub cardine Phasis:

ut Ovid. Pont. II, 10.

Ipse quidem extremi cum sim sub cardine mundi. & Silius IV.

io, conjux, quocumque in cardine mundi

Bella moves.

Possis quoque *hoc mundi* pro *hoc uno*. Sed haec obiter. Nunc ut ad Nostrum revertamur: quamquam, ut vidisti, usitatius sit, ut ex duobus id quod vitio laborat, *inhabile* alteri dicatur; tamen in illa lectione,

Et vicina seni non habili Lyco,

id erit incommodi, quod *vicina* nullo tum modo *uxorem* significet: quod Rutgerſianae correctionis est unicum fundamentum. Ille quidem ex Juvenali id conatur, Sat. VI, 509. de mala uxore;

Nulla viri cura interea, nec mentio fiet

Damnorum, vivit tamquam vicina marito.

Sed tuam fidem, vir clarissime! an quia *tamquam vicina* vivit rei familiaris negligens uxor, ideone *vicina* absolute *uxorem* significaverit? quid si simili sententiâ dixeris, *tamquam vipera*, vel *canis*? an ea nomina per se posita *uxorem* notabunt? Quin omnino *vicina* apud Horatium est *vicina nobis*; adeo ut *strepitum* audire possit ex vicinia: & cum addit, *non habilis seni Lyco*, inde demum colligimus, uxorem eam fuisse Lyci. Recte igitur se habet fere omnium codicum scriptura,

Et vicina, seni non habilis Lyco:

non habilis, hoc est non apta, non par, non conveniens; relativorum enim, ut dixi, reciproca significatio est: si Lycus uxori non habilis est; tum vicissim uxor non habilis est Lyco. Potes & *non habilis* explicare, non tractabilis; quae a fene marito regi & gubernari non potest:

Δεσποινὴν ἢ ἀπο γέροντος τυραννίδος γυναικός.

Viro enim seni nupta, non uxor, sed domina est. Paterculus II, 113. *Cum eum* (exercitum) *majorem*, quam ut temperari possit, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere statuit. Porro Acron, quem

- 25 Spiffa te nitidum coma,
 Puro te similem, Telephe, vespero,
 Tempeſtiva petit Rhode:
 Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

XX.

AD PYRRHUM.

- N**ON vides quanto moveas periclo,
 Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenæ?
 Dura poſt paullo fugies inaudax
 Proelia raptor:
 5 Cum per obſtantis juvenum catervas
 Ibit Inſignem repetens Nearchum:
 Grande certamen, tibi præda cedat
 Major, an illi.

v. 27. Vulg. Petit CHLOE.

In-

ad partes ſuas trahere conatur Rutgerſius, in mendo cubat: *uxor quæ ſeni puella inhabili conjuncta eſſet: unde & zelum ejus oſtendit, dum inhabilem dicit.* Pro *inhabilem* recte Cruquii Acron, & MStus Regiæ Societatis *invidum*. Tum autem pro *inhabili* corrigendum eſſe *inhabilis* ipſe ordo & compoſitio fatiſ oſtendit.

27. TEMPESTIVA PETIT CHLOE] Ita Veneta & Loſcheri, unde in ſequentes editiones eſt propagatum. At bona pars membranarum, non *Chloë*, ſed RHODE. Sic ex noſtris Leidenſis, Reginenſis, Petrenſis, Regiæ Societatis, Vigornienſis: Colbertinus autem cum Lambini quibuſdam, *Rhoda*. Sine dubio vera lectio eſt: unde enim Librariis in mentem venire potuit? At *Chloë* ex Carm. I, 23. III, 7, 9, 26. huc traducta eſt, quia *Rhode* aliunde iis ignota erat. *Rhode* Libertinarum cognomen non ſemel occurrit: Marmora Felſinea p. 415. D. M. T. OCTAVIUS. THALLUS. ET. VIBIA. RHODE. Gruterus. p. 716, 6. ULPIA. RHODE. Idem p. 475, 5. TITIA. RHOPE. MATER. corrige ibi, RHODE. Act. Apoſtol.

XII, 13. προηλθε παιδίσκη ὑπακούσαι, ὀνοματι ΡΟΔΗ. Menander:

Ἄλλ' ἴσι τόλμας καὶ βίη ταῦτ' ὄργανα,
 Ἐνὸν ἀνδράποισ ἀνιδέσιν; ΡΟΔΗ,
 Εἰς καταγέλωτα τῷ βίῳ πεπλασμένα.

I. NON VIDES QUANTO MOVEAS PERICLO] Silent hic interpretes; ſed Bodleianus Noſter, pro *periclo*, TUMULTU habet; & pro varia Scriptura Leidenſis, Reginenſis, & Colbertinus. Neque aliter codex Henrici Stephani, ut in Præfatione ſua monuit. Utrumque probe. *Quanto tumultu moveas*, hoc eſt, quantum tumultum excites, dum moves. Sic infra Carm. III, 27.

Sed vides quanto *trepidet* tumultu.
 Pronus Orion.

ubi omnia fere paria ſunt & plane gemina. Sed non levis ſuſpicio eſt, ex poſtiori hoc verſu traductum eſſe a Studioſo quodam illud *tumultu*: quare nihil muto: nam & Diomedes p. 524. habet *Pericla*.

3. DURA POST PAULLO] Primariæ Editiones, Loſcheri & Veneta, *Post paulum*, non *Postpaul-*
 lo.

Interim, dum tu celeris sagittas
 10 Promis, haec dentis acuit timendos,
 Arbitr pugnæ posuisse nudo
 Sub pede palmam
 Fertur, & leni recreare vento
 Sparsum odoratis humerum capillis:
 15 Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
 Raptus ab Ida.

XXI.

AD AMPHORAM.

O Nata mecum consule Manlio,
 Seu tu querelas, sive geris jocos,
 Seu rixam & insanos amores,
 Seu facilem pia testa, somnum:
 5 Quocumque lectum nomine Massicum
 Servas, moveri digna bono die;
 Descende, Corvino jubente
 Promere languidiora vina.

Non

10. Atque ita Graevianus noster, Galei, & Magdalenensis. Sed recte habet, ut nunc editum. Ita Noster alibi bis vel ter; ita Sallustius, Caesar, Tacitus, aliique. Vide Gronovium ad Livii XXII, 60. Porro versum 14.

Sparsum odoratis humerum capillis,
 ad se transtulit Ovidius Fast. II, 309.

Ibat odoratis humeros perfusa capillis
Moenis, aurato conspicienda sinu.

5. QUOCUMQUE LECTUM NOMINE MASSICUM] Vix alius est locus, in quo infelicis se gesserint Interpretes: expendamus modo sententiam integram:

O nata mecum Consule Manlio:
 ubi disertis verbis narrat vinum, quod jam poturus erat, pressum & diffusum esse Consule Manlio Torquato, quo anno & ipse natus est. Id enim in more erat, ut festo & bono die cadum vini emerent biberentque ejusdem qua ipsi aetatis; ut & Epod. XIII.

Tu vina Torquato move.

Consule pressa meo.

Sequitur hic deinde,

Seu tu querelas, sive geris jocos,

Seu rixam & insanos amores,

Seu facilem, pia testa, somnum:

quae omnia plana sunt, nisi quod epitheton illud non placeat, *pia testa*. Quomodo enim *pia*, si querelas forte vel rixam gesserit? Hoc tamen patienter admiserunt nimis aequi Interpretes. Tu vero verba accipe, quasi sic interpungerentur,

Seu facilem pia, Testa, somnum.

Pia enim non omnibus illis conditionibus ex aequo communicandum est, sed ad ultimam illam restringendum. *Pia* quidem, si *facilem somnum* attuleris; sin *querelas aut rixas, impia* potius. Jam sequitur porro;

Quocumque lectum nomine Massicum

Servas, moveri digna bono die:

hoc est, ut nunc quidem explicatur, *cujuscumque*

D d 3.

Con-

Non ille, quamquam Socraticis madet

10 Sermonibus, te neglegit horridus.

Narratur & prisca Catonis

Saepe mero incaluisse virtus.

V. IO. VULG. NEGLIGET. II. CALUISSE.

Tu

Consulis nomen & annum feras. Quid audio? nonne jam dixerat, *O nata mecum Consule Manlio?* quomodo ergo nunc, *Quocumque Consule nata?* quae haec inconstantia est, & inepta vacillatio? At, inquit, corrigere quodammodo errorem videtur: temere enim affirmare visus est, Manlio Consule natam fuisse. Utinam vero ipsi suas chartulas corrigere vellent, neque tam frigidas excusationes Horatio commodare. Certe non placuerunt celeberrimo Dacierio: sed & ipse suo acumine ludum risumque praebet, cum prius de *amphora* interpretatur, posterius de *vino*: adeo ut *testa* quidem a figulo facta sit, Manlio consule: vinum autem testae infusum, consule alio nescio quo. Quid, amabo? an tanti erat sine vino amphora, ut quo anno a rota exierit, memoratu fuerit dignum! Certe non Testae, sed Vini aetas inscribi solebat cadis: ut Galenus, a Marcilio hic citatus, *Οἶνον τῶν Φαληρίων ἐκάσθη τῆν ἡλικίαν ἀναγνώσκων ἐπιγεγραμμένην τοῖς κεραμίσις.* Quid quod novis testis nova vina condebant, ut ineptum sit alio consule natam dicere Testam, alio Massicum. Sin aliter; unde tum noster aetatem Testae scire potuisset? Quanto his meliora protulit Scholiastes Acron, si bene momenti obtemperassent: *Quocumque nomine; ex omnibus supradictis, sive ad jocos, sive ad querelas, & cetera.* Nihil verius: aut enim haec verborum sententia est, aut nulla est. Dixerat; *seu querelas, sive jocos, seu amores, sive somnum geris, o Testa;* deinde infert; *quocumque ex his nomine Massicum servas, digna certe ob vetustatem & pretium bono die moveri, descende.* *Quocumque nomine, hoc est, quocumque titulo, quacumque conditione.* Sic eo nomine passim occurrit. Tacitus Annal. XIV, 59. *Decretas* eo nomine supplicationes; id est, eo titulo, ea causa. Suetonius Galba, 16. *Subinde jactavit, Legere se militem, non emere consueisse: atque eo quidem nomine omnes, qui ubique erant, exacerbat.* Fateor equidem exempla haec non ex omni parte similia esse verbis Horatii: neque quicquam legisse memini, quod ad amissum iis respondeat. Nam Catulli illud Epig. XXXV. ad Dianam,

Sis quocumque placet tibi

Sancta nomine,

aperte & proprie dictum est; seu *Lucinae*, ait,

nomine, seu *Triviae*, seu *Lunae*, sive quocumque alio vocari mavis. Verum utcumque verba Flacci procedant, stentve cadantve: illud certum & compertum maneat, non aliam esse sententiam, quam quae ab Acrone prodita est. Quod si quid in verbis mutatum velis; est in promptu & ad manum, quod commode substitui possit. Compellat enim *Testam* hic Noster, tamquam si *Dea* quaeprim fuerit, ut vere observavit Dacierius; *seu geris querelas, sive jocos*, vel aliud quid: unde ego sic potius, quod sequitur, intulissim, verbis quidem aliis, sed sensu eodem:

Quocumque factum numine Massicum

Servas, moveri digna bono die.

quocumque numine factum, hoc est, quacumque potestate praeditum, sive quae *querelas* excitet, sive quae *amores* &c. Et iusta, ni fallor, metaphora est, & ad audacem Flacci indolem accommodata. Paucis tamen, opinor, probabitur, quia conjecturae nomine nunc venit: quod si e Manuscripto aliquo alicunde prodiret, quibus plausibus exciperetur!

10. TE NEGLIGET HORRIDUS] *Negleget* habent Editiones, & codices plerique: at Leidensis noster veterimus cum Petrensi, *NEGLIGIT*. Quamquam non multum interest, tamen ex duobus hoc potius Horatii esse crediderim. *Non neglegit te Corvinus*; hoc est, non neglegere solet; sed interdum genialiter se mero invitatur. Inde & excusatio: quod & ita Cato ille Censorius saepe solebat. At rogabis, quomodo *neglegit* sive neglegere solet Testam, quam nondum viderat? Atqui hoc nihil est: animadvertis enim, jam de hac *testa* ita loqui Nostri, quasi de *vino* generatim loquatur. Tu *admovebis*, ait, lene tormentum, non *admovebis*: tu *re regis* curas sapientium:

Tu spem reduces mentibus anxiiis

Viresque, & addis cornua pauperi.

Quid autem? an *anxii* illi & *pauperes* cenaturi erant apud Horatium, ut vino ex hac ipsa Testa deprompto curas metusque eluerent? nullus dixeris. Quamobrem, ut jam dixi, non de una hac *testa*, sed in universum de vino loquitur: quod non observatum bonis Librariis fraudi fuit, ut locum corrumperent.

12. SAEPE MERO CALUISSE] *Caluisse* praeferrunt edi-

Tu lene tormentum ingenio admoves

Plerumque duro: tu sapientium

15

Curas & arcanum jocosum

Confilium retegis Lyaeo:

Tu

editiones omnes, neque aliter, quod sciam, Membranæ. Et ferri quidem potest: sic enim Ovidius Fast. III, 531.

Sole tamen vinoque calent.

& Statius Theb. V, 263.

*si quando profundo
Nubigenæ caluere mero.*

Tamen & ex conjectura prius emendaveram, & postea a vetere Grammatico Mario Victorino p. 2606. sic clare citatum repereri,

*Narratur & prisca Catonis
Sæpe mero INCALUISSE virtus.*

Omnino melius: nam & versus sic suavius ad aures accedit, & ea germanæ Latinitatis dictio est. Livius I, 57. *Incaluerant vino.* Idem XXXIX, 42. *Fortè epulantibus iis, cum jam vino incaluisent.* Tacitus Annal. XI, 37. *Claudius domum regressus, & tempestivis epulis, ubi vino incaluit.* Idem Hist. IV, 29. *simul epulantes, ut quisque vino incaluerat, ad pugnam temeritate inani ferebantur.* Curtius V, 22. *Omnes incaluerant mero: itaque surgunt temulentum ad incendendam urbem, cui armati pepercerant.* Martial. IV, 66.

Incaluit quoties saucia vena mero.

Deinde & illud vide: si caluisse legis, tum *virtus* Catonis erit *περὸν τῆς* ipse Cato; ut hoc dicat duntaxat, Catonem sæpe largiore vino usum esse: at in altera lectione majus aliquid meliusque dicit, *virtutem* nempe ejus *incaluisse*, sive *excitantem & auctam esse*: quæ & vini & Catonis amplior laus est. Ita Lucan. VI, 240.

*Incaluit virtus; atque una caede refectus,
Solvat, ait, poenas &c.*

Ovidius Pont. III, 4.

*Plausibus ex ipsis populi lætoque favore
Ingenium quodvis incaluisse potest.*

Porro illud quod sequitur,

13. TU LENE TORMENTUM ingenio admoves
Plerumque duro,

Interpretes ad Catones & severiores illos referunt; ut rigida atque aspera ingenia leniri vino & emolli dicantur. Neque repugno, quin hoc voluerit Horatius. Nam & revera ea vini vis est, & eo

sensu *ingenium durum* dixit Terentius; Phorm. III, 2.

Adeon' esse ingenio duro te atque inexorabili?

& contra, *ingenium lene*, Heautont. I, 1.

Ingenio te esse in liberos leni puto.

Poterit tamen & alia esse verborum sententia, quæ non ad Catones, sed ad poetas, atque ad eum ipsum Horatium spectet. Quippe *ingenio duro* esse dicitur seu poeta seu orator, qui arida & difficilis vena est, qui non *εὐπερὶν*, non pollens inventione & copia. Seneca Epist. LVIII, ubi negat *τὸ εὖ* Latine verti posse: *Magis damnabis angustias Romanas, si scieris unam syllabam esse, quam mutare non possum, τὸ εὖ.* Duri tibi videbor ingenii; *in medio positum; posse sic transferri, Quod est.* Ita dura memoria dicitur eodem plane sensu. Quintil. Instit. XII, 2. *Si vero aut memoria natura durior erit, aut non suffragabitur tempus, etiam inutile erit ad omnia te verba alligare.* Sic & Noster dura natura de Lucilio, Serm. I, 10.

*Quærerere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos & euntes.*

Mollius.

Jam ergo, ejusmodi ingenium, durum plerumque & siccum, ubi liberiore vino immaduit, facile, fluens, copiosum fieri narrat; & hoc illud est *lene tormentum*, quod obstructam ingenii venam laxat atque aperit. Ovidius Metam. VII, 432.

agitant convivia patres,

*Et medium vulgus; nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt.*

Vide Nostrum Epist. I, 19. Ceterum digna sunt, quæ hic adscribantur, verba Maecenatis ex opere quod Symposium inscripsit, apud Servium Virgil. Aen. VIII, 310. *Physici dicunt ex vino mobiliores oculos fieri: hoc etiam Maecenas in Symposio, ubi Virgilius & Horatius interfuerunt, cum ex persona Messalæ de vino loqueretur, aut id e m vinor (forte legendum, ait; Id & in vino est;) ministrat faciles oculos: pulchriora reddit omnia, & dulcis juventæ reducit bona. Quem locum eo libentius adduxi, tum quod Noster & Virgilius ibi nominentur, tum quod accuratissimi Meibomii in vita Maecenatis diligentiam effugerit.*

Tu spem reducis mentibus anxiiis,
Viresque; & addis cornua pauperi,
Post te nec iratos trementi

20 Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, &, si laeta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiae,
Vivaeque producent lucernae,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

XXII.

IN DIANAM.

MONTIUM custos nemorumque, Virgo,
Quae laborantis utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;

5 Inminens villae tua pinus esto,
Quam per exactos ego laetus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

V. 19. NEQUE.

XXIII.

2. NASCENTE LUNA, RUSTICA PHIDYLE] Editiones principes Venetae & Lofcheri, *Philyre*. Sed codices, praesertim vetustiores, *Phidyle*, vel *Phidile*. Tu vide, annon reponendum sit,

Nascente Luna, rustica PHIDYLI:
ut fit a recto *Phidylis*, *Φιδυλις*, eadem forma, qua *Thestylis*, *Xystylis*, *Erorylis*, *Archylis* apud Terentium, ut ad Ciceronis Tusculanas correximus; *Hedylis* apud Martialem, ut jam corrigemus, I, 46.

Cum dicis, Propero, sac si facis, Hedyli —
Hedyli, si properas, dic mihi, ne properem.

Ubi Ramiresius *Aedila*, Gruterus & Scriverius *Hedyle*; ille nomine errans, hi sexu. Quemadmodum autem ab *Ἡδυλος* femininum fit *Hedylis*, ita a *Φειδυλος* erit *Phidylis*. Fatendum tamen est, si illud *Phidyle* analogiam servet, gratius libentiusque in Creticum pedem hoc carmen exire, quam in Dactylum.

12. PONTIFICUM SECURES] Pulmanni codex, & Gifanii, quem vide in Indice Lucretii V. *Tingue-re*, habent *SECURIM*: atque ita ex nostris Graevianus, Reginensis, Bodleianus, & a prima manu Magdalenensis. Hoc placet, vel ob euphoniā; ne

XXIII.

AD PHIDYLEN.

C AELO supinas si tuleris manus,
Nascente Luna, rustica Phidyle;
Si ture placaris & horna

Fruge Lares, avidaque porca;

5 Nec pestilentem sentiet Africum

Fecunda vitis, nec sterilem seges

Robiginem, aut dulces alumni

Pomifero grave tempus anno.

Nam quae nivali pascitur Algido

10 Devota quercus inter & ilices,

Aut crescit Albanis in herbis,

Victima pontificum securim

Cervice tinguet: te nihil attinet

Tentare multa caede bidentium,

15 Parvos coronantem marino

Rore deos, fragilique myrto.

Immunis aram si tetigit manus;

Non sumtuosa blandior hostia

Mollivit aversos Penatis,

20 Farre pio, & saliente mica.

v. 12. Vulg. SECURES. 19. MOLLIBIT.

XXIV.

ne ter continenter in S exeant versus, *ilices, her-
bis, securis*, quod studiose cavere solet Noster.
Prudentias quidem Apotheos. 461.

Pontificum festis ferienda securibus illis

Agmina vaccarum steterant:

Sed ibi erant plures *vaccas*; hic *victima* in singula-
ri. Virgil. Aen. II, 223.

Quales mugitus, fugit cum saucius aram

Taurus, & incertam excussit cervice securim.

10. MOLLIBIT AVERSOS PENATES] Lofcherus
quidem *Mollibit*, & ex eo recentiores editiones.

At Veneta MOLLIVIT, atque ita bona pars Codi-
cum, ut ex Cruquianis tres, Bersmanni duo,
Pulmanni & Gifanii unus, ex meis Magdalenen-
sis, & a prima manu Reginensis, cum Acone
Manuscripto. Certe nemo unus illius aevi Futu-
ros quartae conjugationis in IBO protulit. Quod
si ab Horatio hoc praeter morem factum fuisset,
sine dubio Grammaticorum veterum quispiam, ut
insolitum, adnotasset. Atqui altum apud illos si-
lentium est; quia nimirum in suis codicibus MOR-
LIVIT tum legebant. Atque hoc profecto non mos

E c

fo

XXIV.

INTACTIS opulentior
 Thesauris Arabum & divitis Indiae,
 Caementis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum:
 Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira Necessitas
 Clavos; non animum metu,
 Non mortis laqueis expedies caput.

Cam-

olum loquendi, sed & ipsa sententia postulat:

Immunis aram si tetigit manus;

Non sumtuosa blandior hostia

Mollivit aversos penates,

Farre pio & saliente mica.

Ubi Praeteritum ponitur in significatione Praesentis, vel potius Perpetui temporis: qualia passim occurrunt apud Graecos Latinosque. Noster Carm. III, 29.

Plerumque gratae divitibus vices,

Mundaeque parvo sub lare pauperum

Cenae sine aulaeis & ostro

Sollicitam explicuere frontem.

Perpetui, inquam, hoc temporis est, perinde ac si dixisset, *explicant, explicuerunt, explicabunt.* Sic Epist. I, 2.

Non domus aut fundus, non aeris acervus & auri
Aegroto domini deduxit corpore febres.

& alibi: sed verbo monere hoc satis est: plena enim sunt omnia. Ergo sententiose haec proferuntur; neque ad Phidylen duntaxat, sed ad omnes pertinent:

Immunis aram si tetigit manus,

immunis, non a scelere, ut male aliquot interpretes: quamquam Ovidius in Epist. Hypermetrae,

Non piget immunes caedis habere manus:

nusquam enim reperitur *ea vox*, ἀπλώς & per se posita, pro *experte sceleris*: sed *immunis manus*, vacua muneris, sine dono & sumtu; ut Epist. I, 14.

Quem scis immunem Cinxiae placuisse rapaci,

& Carm. IV.

non ego te meis

Immunem meditor tinguere poculis.

Si autem hic valet *est*, ut bene Theodorus Mar-

cilius: *Est* vacua manus aram tetigit; *Est* ut vacua manus aram tetigerit: quid tum? quid inde incommodi?

Non sumtuosa blandior hostia

Mollivit aversos penates

Farre pio & saliente mica.

ubi ordo est, sumtuosa hostia non mollivit penates blandior farre pio, sive, blandius quam far. Ita recte uterque Scholiastes *sumtuosa hostia* nominativi casus esse monuerunt: quos tamen perperam hic deferunt posteriores, & miras turbellas tum in sententia, tum inter se concitant. Quid autem? an quia versus syllabam longam efflagitat? atqui iidem patienter brevem ferunt, Carm. III, 5.

Si non periret immiserabilis.

& praeterea brevis syllaba producitur, quia *blandior* a duabus consonantibus incipit; ut apud Catullum passim, & Martialem V, 69.

Quid gladium demens Romana stringis in ora.

Jam autem, non cum *manus*, sed cum *hostia* conjungi illud *blandior*, vel Ovidius solus evincet, ubi Nostrum imitatus est, Fast. V, 300.

Saepe deos aliquis peccando fecit iniquos:

Et pro peccatis hostia blanda fuit.

5. SI FIGIT ADAMANTINOS] Difficilis & intricata sententia est, ut mirum fit, neminem ex Interpretibus vel verbulo significasse, se non satis liquido poetae mentem percipere. *Arabas*, ait, & *Indos* divitiis antecedit licet, & utrumque mare aedificiis tuis occupes: quid tum postea?

Si figit adamantinos

Summis verticibus dira necessitas

Clavos: non animum metu,

Non mortis laqueis expedies caput?

hoc est, si necessitas figit clavos summis verticibus,

10 **Campetres melius Scythae,**
Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, & rigidi Getae;
 Inmetata quibus jugera liberas
 Fruges & Cererem ferunt;
 Nec cultura placet longior annua:
 15 **Defunctumque laboribus**
 Aequali recreat forte vicarius.
 Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens:

Nec

bus, in metu eris, & morieris. Pulchre sane philosophatur. Quid enim? quid si non figat clavos necessitas, nonne morietur nihilo minus? Dura vero interpretum illa, quae hoc concoquere potuerunt. Porro, quid sibi illa volunt *summis verticibus*? Respondebunt, *verticibus hominum*; ut necessitatis clavus in divitis hujus caput adigatur. Fallitur ergo Horatius: nam ego spondere aulim, cui clavus per cerebrum adactus sit, omni metu liberum & expeditum futurum. At subtilior ceteris Dacierius aedificiorum vertices intelligit; si necessitas figit clavos *summis verticibus aedificiorum*, quae Tyrrheni & Apulici maris littora summovent. Miror equidem, quid Necessitati negotii sit in culminibus aedium. Sed quid deinde? nimirum dives, qui ea exstruxit, consternabitur & morietur. Itane vero? quin magis, opinor, laeto & tranquillo animo fuerit: nam ominandum potius erat, si clavo suo trabali aedificia fixisset necessitas, ea omnium firmissima fore neque umquam ritura. Tu vide, annon *vertices ipsorum clavorum* interpretandum sit: *figit clavos summis verticibus*, sive, usque ad summos vertices, summa ipsorum capita. *Clavulos capitatos* habes apud Varronem de Re Rust. II, 9. Deinde totum locum sic corrigere, & distinguere poteris:

Intactis opulentior
 Thesauris Arabum, & divitis Indiae,
 Caementis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum;
 (Sic figit adamantinos
 Summis verticibus dura necessitas
 Clavos) non animum metu,
 Non mortis laqueis expedit caput.

Licet, inquit, utroque litore villas nobilissimas

aedifices, omniumque sis ditissimus; non eo pacto aut vitam a metu immunem agere, aut mortem effugere poteris: sic rerum fato constitutum est, ita natura comparatum, sic clavos figit necessitas summis verticibus, ut nulla vi evelli possint. Eandem sententiam habes Carm. II, 18. *Tu secunda marmora* &c. & Epist. I, 2.

*Non domus & fundus, non aeris acervus & aurum
 Aegroti domini deduxit corpore febres,
 Non animo curas.*

Porro & Scholiastas veteres sic olim legisse, non si, fati indicat eorum enarratio: *Quamvis*, aiunt, *multa possideas, non tamen sincera voluptate his frui potes*: quippe cum necessitate mortis astricta sit humana conditio, nec possis inde te ullo remedio aut praemio redimere. Rectissime: at illa quippe cum non si, sed sic exprimunt, prout nos emendavimus.

6. DURA NECESSITAS] Et editi & scripti *Dura*: tamen vel reclamantibus iis rescripserim *DURA*; quod proprium Necessitatis epitheton est, ut Graecis *εὐρὴ ἀνάγκη, κρατερή, σκληρή*. Quintilianus Declam. XII. *Fames animi tormentum, corporis tabes, magistra peccandi*, durissima necessitatum, *deformissima malorum*. Arnobius lib. III. *At rogo, quae ratio est, quae tam dura necessitas, quae causa* &c. Noster Carm. I, 24.

*Durum: sed levius fit patientia,
 Quicquid corrigere est nefas:*

hoc est, quicquid necesse est. *Durum* & *dirum* in MStis ubique fere confunduntur; ut mirum sit tam prave & perversè hic congruere in pejore scriptura.

Nec dotata regit virum

20 Coniunx, nec nitido fidit adultero.

Dos est magna parentium

Virtus, & metuens alterius viri

Certo foedere castitas:

Et peccare nefas, aut pretium est mori.

25 O quis, quis volet impias

Caedes, & rabiem tollere civicam?

Si quaeret pater urbium

Subscribi statuis; indomitam audeat

Refrenare licentiam,

30 Clarus postgenitis: quatenus, heu nefas,

v. 25. Vulg. O QUISQUIS.

Vir-

24. AUT PRETIUM EST MORI] Codex inter Pulmannianos optimus, PRETIUM EMORI: cui accedit Battelianus noster & Berfmanni unus, pretium mori. Qua lectione admiffa distinguendus est locus;

Dos est magna parentium

Virtus, & metuens alterius viri

Certo foedere castitas,

Et peccare nefas, aut pretium mori.

ut omnia ad *dos est* referantur. Non incommodum: quamquam & vulgata lectio non est culpanda.

25. O QUISQUIS VOLET IMPIAS] Nihil moror & scriptos & editos, qui prava conspiratione quisquis hic exhibent,

O quisquis volet impias

Caedes & rabiem tollere civicam.

Quisquis volet: quasi vero *multi* essent, qui id facere possent; quasi rem factu facillimam poeta designaret; cum ex sequentibus appareat, magis optandum fuisse, quam sperandum, ut ab ullo mortalium id fieri posset. Quid autem, *o quisquis?* siquidem, stante hac lectione, exclamatio illa putida est, neque ullum habet pathos. Sed cave, Horatio id vitio vertas, sed obesis Librariis, qui nequiverunt capere elegantissimam constructionem,

O quis, quis volet impias

Caedes, & rabiem tollere civicam?

O ubi est, si usquam est, qui perditissimos saeculi mores corrigere volet? Repetitio illa *quis, quis* mirificam vim & affectum addit sententiae,

ut alibi Carm. IV, 13.

quid habes illius, illius;

Quae spirabat amores?

Epod. IV.

Hoc, hoc tribuno militum.

Nunc nunc adeste; nunc in hostiles domos

tram atque numen vertite.

& VII.

Quo, quo scelesti ruitis?

Serm. II, 7.

liber, liber sum, dic age: non quis.

Porro & Diomedem, Grammaticum veterem, non aliter olim legisse, quamquam hodie corruptus habetur, locus ipse evincet pag. 317. *Pronomen finitum, vocativum habere non potest; quia nemo dicit, O ego, nisi O exclamatio sit, ut apud Horatium O QUIS VOLET.* Scripsit, inquam, Diomedes, *O quis, quis volet,* & prius *quis* vocativo casu proferri putavit. Quippe si legisset, *O quisquis volet,* inepte profus exemplum hoc ad partes citasset: quia *quisquis* foret nominativus, & referretur ad *volet*: non vocativus cum O copulandus. Fallit tamen acumen Grammatici; nam utrumque *quis* est casus nominativi.

27. SI QUAERET PATER URBUM] Praeter aliorum codices aliquot, ex meis Graevianus, Magdalenensis, Battelianus habent *QUAERIT*, non *quaeret*. Utrumlibet legeris, perinde est. Noster Carm. IV, 1.

Si torrere jecur quaeris idoneum.

Ovidius Epist. Hypsipyles V. 123.

Si quaeris, cui sint similes; cognosceris illis.

Con-

Virtutem incolumem odimus,
 Sublatam ex oculis quaerimus invidi.
 Quid tristes querimoniae,
 Si non supplicio culpa reciditur?
 35 Quid leges sine moribus
 Vanae proficiunt; si neque fervidis
 Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec Boreae finitimum latus,
 Durataeque gelu nives
 40 Mercatorem abigunt? horrida callidi
 Vincunt aequora navitae.
 Magnum pauperies opprobrium, jubet

v. 39. Vulg. SOLO nives.

Quid-

Contra, Terentius Hecyra I, 2.

Senex si quaeret me; modo isto dicito.

& Noster Ep. I, 8.

si quaeret quid agam.

Quare receptam hactenus lectionem non sollicitabimus

30. CLARUS POSTGENITIS] Gulielmus Canterus in suo codice se CARUS reperisse memorat; quod magis probant Lambinus, Faber, Dacierius alique; quia mox sequitur *Odimus*, cui *carus* apte opponitur:

Carus postgenitis: quatenus heu nefas,

Virtutem incolumem odimus,

Sublatam ex oculis quaerimus invidi.

Nos vero cum editis vetustis, & manuscriptis, praeter Canterianum, omnibus CLARUS retinemus. Quid enim? nonne itidem sequitur, *invidi*? Atqui tam bella antithesis est inter *clarus* & *invidi*, quam inter *carus* & *odimus*. Quid enim est *invidus*, nisi obrectator alienae claritatis? Cicero pro Flacco: *Aut beneficii huius obrectator, aut virtutis hostis, aut laudis invidus fuisse*: Pro Murena; *Quibus Lucullus tantum laudis impertit, quantum neque ambitiosus imperator neque invidus tribuere alteri in communicanda gloria debuit*. Tacitus in Agricola; cap. I, *Clarorum virorum facta morestque posteris tradere (habes hic clarus postgenitis) antiquitus usitatum, — quotiens magna aliqua ac nobilis virtus vicis ac supergressa est ignorantiam recti & invidiam*. Cicero pro Cornelio Balbo. 6. *Mors enim cum extinxisset invidiam, res ejus gestae sempiterna nominis gloria miserentur*. Seneca de Tran-

quillitate XIV, de Julio Cano. *Dabimus te in omnem memoriam, clarissimum caput, Caianae caedis magna portio*. Quare recte habet CLARUS, neque audiendi sunt, qui *carus* substitutum eunt. Clarus, inquit, post obitum: quoniam vivorum laudi & gloriae invidemus, obrectamus, detrahimus. Nihil verius.

39. DURATAEQUE SOLO NIVES] Numquam mihi placuit *solo*, quamvis omnes ubique codices lectioni huic suffragantur. Primo enim, otiose videtur additum, neque quicquam sententiae confert. Ubi enim, nisi in *solo*, jacebunt nives? an periculum erat, ne sub terris, vel in caelo aut mari duratas esse crederemus? Utique satis esset *duratae nives*, omisso *solo*; ut Livius XXI, 36. *Ut pleraque, velut pedica capta, haerent in durata & alte concreta glacie*: & Seneca de Provid. IV, *Super durata glacie persultant*. Idem Nat. Quaest. IV, 5. *Minus algere aiunt pedes eorum, qui fixam & duram nivem calcant, quam eorum, qui teneram & labefactam*. Avienus Fabula XXIX.

Cunctaque durato fringeret arva gelu.

Ovidius in Nuce.

Duratum renovat non mihi fossor humum.

Deinde, ex linguae Latinae indole *duratae solo*, non *super solo* (ut hic vulgo accipiunt) sed *a solo* tamquam causa & instrumento duritiei, interpretari oportet: quo nihil magis absurdum. Certe quotiescumque *duratus* ablativum post se trahit, ibi causam significari jam monitus deprehendes. Ita Curtius III, 6. *Elasis igne duratis*. IX, 32. *Piscibus sole duratis*. Plin. Hist. VII, 1. *Solis vapore durati*.

Quidvis & facere & pati,
Virtutisque viam deserere arduae.

45 Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat & turba faventium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides aurum & inutile,

V. 44. DESERIT.

Sum-

rari. Quintil. Instit. VIII, 1. *Duratos muria pisces.*
Livius XXI, 11. *Caementa calce durata.* Sil. Ital.
XI. *Bellis durata virorum pectora.* Auctor Moreti:
Durati sale terga suis. Quamobrem, aut valde fal-
lor, aut sic potius scripsit Horatius,
Durataeque GELU NIVES.

Non adeo magna mutatio est, quin majorem saepe admiserint dormitantes Librarii. Potuit etiam *gelo* antiquitus scriptum esse, quod ad vulgatam propius accedit; quippe *gelus geli*, & *gelum geli* olim in usu erat, apud Accium, Afranium, Lucretium, Varronem. Jam autem & sententia, credo, commodior est; & verba ipsa adeo trita sunt apud optimos quosque Scriptores, ut vix credibile sit, non sponte sua & ἀπορροῦτος sub Horatii calamum venisse. Rem ipsam habes apud Curtium V, 21. *Ventum erat ad iter perpetuis obsitum nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat:* & VII, 12. *Altae nives premunt terram, gelu & perpetuo rigore constrictae.* Ubi bis vides *nives gelu constrictas*, ut hic Noster, *nives gelu duratas.* Verba autem saepius occurrunt; Virgil. Aen. IX, 604.

*Durum ab stirpe genus; natos ad flumina primum
Deserimus, saevoque gelu duramus & undis.*

Statis Achill. II, 394.

*Et ferri properatus amor, durataque multo
Sole geluque cutis.*

Valer. Flaccus II, 157.

jam lacte serino,

Jam veniet durata gelu.

Gellius XVII, 8. *Cur fluviorum atque fontium aquae gelu durentur, mare autem incongelabile sit.* Panegyricus ad Constantinum; *Quid immanem multitudinem, quam duratus gelu Rhenus illuserat?* Ammianus Marcell. XV, 12. *Ad militandum omnis aetas (Gallorum) aptissima, gelu duratis artibus & labore assiduo.* Ita eodem sensu *duratus frigore, pruinis, glacie, rigore.* Columella lib. X.

*Densaque jam pluvius, durataque summa pruinis
Aequora dulcis humi.*

Ovid. Pont. IV, 9.

Mentiar, an coëat duratus frigore pontus.

Silius Ital. III.

Tum qua durati concreto frigore collis.

Val. Maximus III, 3. *Modo Caucasi montis glaciali rigore corpora sua durantes.* Gellius XIX, 15. *Cum aqua frigore aëris duratur & coit.* Plinius Paneg. 12. *Quum Danubius ripas gelu jungit, duratusque glacie ingentia tergo bella transportat.* Marcellinus XXX, 3. *Durata pruinis itinera penetrari non posse firmantes.* Verum omnem rem conficit insignis Julii Firmici locus, Astrolog. I, 4. De Zonis: *Harum zonarum quae media est, corusci solis incensa luminibus, & sempiterni ardoris adustione torrida, ignito colore perpetui ruboris inscitur: duae vero quae extremas mundi continent partes, dextris laevisque lateribus inhaerentes, caeruleo colore signatae, atris semper nubibus (lege imbribus) inundantur, & concreta (lege concretae) glacie & sempiternis pruinis, & DURATIS GELU NIVIBUS obsidentur.* Quippe ut priora illa manifeste de Virgilio sumta sunt, Georg. I, 233.

*Quinque tenent caelum zonae, quarum una corusco
Semper sole rubens, & torrida semper ab igni:*

Quam circum extremae dextra laevaue trahuntur,

Caerulea glacie concretae atque imbribus atris: ita postrema ista *Duratis gelu nivibus* ex hoc Horatii loco clare petita sunt. I nunc, & nega nobis ἰσόρροια adfuisse; quamvis, cum illa scriberemus, haec Firmici verba de memoria exciderant. Nam certe hinc tam compertum est de nostra emendatione, quam si ex mille annorum codice nunc erueretur.

44. DESERIT ARDUAE] Vide modo sententiam integram;

Magnum pauperies opprobium, jubet

Quidvis & facere & pati,

Virtutisque viam deserit arduae.

Quod tolerabile quidem est, praesertim lectori non nimis difficili & fastidioso. Sed vide, quanto melius sic concipi possit,

Virtutisque viam DESERERE ARDUAE:

Non enim paupertas *deserit*, sed jubet homines avaros quidvis *facere patique* & *deserere* viam virtutis. Utique ipsi homines deserunt; ut Noster alibi

50 Summi materiem mali,
Mittamus. scelerum si bene poenitet,
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa, & tenerae nimis
Mentes asperioribus
Firmandae studiis: nescit equo rudis

Haec

v. 49. Vulg. MATERIAM. 54. FORMANDAE.

alibi Epist. I, 16.

*Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat & obruitur re.*
Lactantius Instit. VII, 1. ex hoc loco Flacci; *Et
virtutis viam deserunt, cuius acerbitate offendun-
tur. Deserere hic in deserit mutarunt Librarii, pari
plane errore ac Carm. I, 1. evehere mutarunt in
evehit.* Neque vero tenellas aures offendat litera
R saepius repetita, *deserere arduae*: sic enim in-
fra III, 28.

Parcis deripere horreo:

& Virgilius aliquanto durius Aen. IV, 350.
& nos fas extera quaerere regna.

49. SUMMI MATERIAM MALI] Prima Veneta
materiem; Lofcherus autem materiam, quod in
sequentibus editionibus plerumque obtinuit. Alte-
rum tamen praefertur & plures & potiores Man-
uscripti; ut ex nostris Leidenfis, Graevianus,
Reginensis, Zulichemianus, Battelianus; cum aliis.
Recte; quippe dulcius hic sonat E vocalis, quam
A ter repetita.

54. FORMANDAE STUDIIS] Et in editis & in scri-
ptis, quod sciam, omnibus habetur formandae;
neque quisquam interpretum vel levissimam suspi-
cionem habuit mendi latentis:

Et tenerae nimis

Mentes asperioribus

Formandae studiis:

Recte enim dicitur mentes formandae: ut alibi No-
ster Epist. II, 1.

Mox etiam peccatis praeceptis format amicis.

Quintil. Instit. I, 1. de Philosophis: *Ad formandos
animos instituendaque vitae leges regressi.* Ibidem
II, 17. *Quin ipsa vitae praecepta, etiamsi natura sunt
honestas, plus tamen ad formandas mentes valent,
quoties &c.* Seneca Epist. XVI. *Animum format
Philosophia & fabricat, vitam disponit.* Quin, quod
amplius est, tenerae mentes peculiari ratione for-
mari dicuntur; ut Seneca Epist. XXXIV. *Qui in-
genia educaverunt & quae tenera formaverunt,
adulta subito vident.* Idem Ep. XXV. *Respice aeta-
tem ejus duram & intractabilem: non potest refor-
mari: tenera finguntur.* Statius Achil. I, 477.

cujus ab ortu

Cruda rudimenta & teneros formaverat annos:

Marius Victor, poeta Christianus, Praefat.

Dum teneros formare animos & corda paramus

Ad verae virtutis iter puerilibus annis.

Perfius III, 23.

*Ut iam & molle lutum es: nunc, nunc properan-
dus, & acri*

Fingendus sine fine rota.

Juvenalis VII: 237.

Exigit, ut mores teneros seu pellice ducat,

Ut si quis cera vultum facit.

Tamen, utcumque haec sint, nihilo secius, ip-
sius sententiae vi & necessitate ductus, aio affir-
moque sic ab Horatii manu fuisse scriptum,

& tenerae nimis

Mente asperioribus FIRMANDAE STUDIIS.

Hanc emendationem postulat illud *nimis*. Quid
enim? quorsum *nimis* tenerae, si *formandae* sunt?
cum, quo teneriores sint, eo facilius fingi & for-
mari possint. Certe si in eo vitium est, quod *ni-
mis* tenerae sint mentes; tum ejusmodi remedium
quaerendum est, quo *firmari*, *durari*, *roborari*
queant. Quo etiam pertinet illud *asperioribus*; cui
longe aptius respondet *firmandae*, quam *forman-
dae*: quippe & *mollibus* studiis *formari* poterit ani-
mus; *firmari*, non nisi *asperis*. Atque ita no-
ster alibi Carm. IV, 4.

Doctrina sed vim promovet institam,

Restique cultus pectora roborant.

& Serm. I, 4.

simul ac duraverit aetas

Membra animumque tuum.

Virgil. in Ciri, 42.

*Sed quoniam ad tantas nunc primum nascimur ar-
tes,*

Nunc primum teneros firmamus robore nervos.

Ovid. Pont. I, 3.

Cum bene firmarunt animum praecepta jacentem.

Lucanus V, 797.

nam cetera damna

Durata jam mente malis firmaque tulerunt.

Auctor de Morte Drusi, 198.

Du-

55 Haerere ingenuus puer,
 Venarique timet; ludere doctior,
 Seu Graeco jubeas trocho,
 Seu malis vetita legibus alea:
 Cum perjura patris fides
 60 Consortem socium fallat & hospites,
 Indignoque pecuniam
 Heredi properet. scilicet improbae
 Crescunt divitiae: tamen
 Curtae nescio quid semper abest rei.

v. 60. Vulg. HOSPITEM.

XXV.

Duravitque animum, desinitque proes.
 Ovid. Remed. Amor. 245.

Si nisi firmata properabis mente reverti.

& Fast. I, 497.

Vocibus Evander firmata mente parentis.

Stadius Silv. I, 2.

*Ipsa ego te sanctos stupui durasse per aestus,
 Firmavique animos.*

Quintil. Declam. XVII. *Alia sunt adversa, quae de continuatione sui patientiam parant, quae durant assiduitate firmantque animum.* Minucius Felix: *Animus enim, ut luxu solvitur, ita frugalitate firmatur.* Seneca Consol. ad Helviam cap. 13. *Cum semel animum virtus induravit, undique invulnerabilem praestat.* Epist. CXVII. *Dic, quibus animum labantem studiis firmem.* Idem de Tranquill. c. 1. *Non est quod dicas, omnium virtutum tenera esse principia, tempore ipsis duramentum & robur accedere.* Seneca alter Controv. IV, Praefat. *Nec ante in oratorem corroborantur, quam multis perdomiti contumeliis puerilem animum deliciis languidum vero labore durarunt.*

60. CONSORTEM S. F. ET HOSPITEM] Editio Veneta HOSPITES, atque ita melior pars Codicum, ut omnes Blandini apud Cruquium, & ex meis Leidensis, Graevianus, Colbertinus, cum multis aliis. Quare hic sequamur potius vetustiores; cum aut nihil omnino interlit, *hospitemne an hospites legas: aut hoc potius praefendum; tum*

ob varietatem numeri, tum quia *plures* uni homini hospites, et si *unus* forte consors aut socius. Ceterum, si annueret codex aliquis Manuscriptus, sic potius legerim,

Consortem, ET socium fallat, & hospites.

Aliud enim *Consors*, aliud *Socius*. Consortes erant cohaeredes, qui haereditatem non dividebant, sed quicquid ex ea capiebatur, in commune conferebant: Socii, qui in quovis negotio aut re pecuniaria, contractum inibant, ut lucrum ex ea re vel damnum inter se commune foret. Haec nota sunt, neque pluribus doceri postulant. Ergo ut omnis *Consors* fortasse etiam *Socius* dici potuit: ita non vice versa omnis *Socius*, *Consors*. Quare haud, opinor, sine vitio *consortem socium* junctim hic legamus. *Fallere autem socium*, etiam qui non *Consors* in hereditate fuerit, magno olim in crimine ponebatur. Cicero pro Roscio Amerino, cap. 40. *In rebus minoribus socium fallere turpissimum est. & mox; Recte igitur majores eum, qui socium fefellerit, in virorum bonorum numero non putarunt haberi oportere. At vero T. Roscius non unum rei pecunariae socium fefellerit. &c.* Idem pro Roscio Comaedo cap. 6. *Aequae enim perfidiosum & nefarium est, fidem frangere, quae continet vitam; & pupillum fraudare, qui in tutelam pervenit; & socium fallere, qui se in negotio conjunxit.* Noster Epist. II, 1.

Non fraudem socio, puero ve incogitat ullam Pupillo.

2. QUAE

XXV.

AD BACCHUM.

Quo me, Bacche, rapis tui
 Plenum? quae nemora, aut quos agor in specus,
 Velox mente nova? quibus
 Antris egregii Caesaris audiar
 5 Aeternum meditans decus
 Stellis inferere, & concilio Jovis?
 Dicam insigne, recens, adhuc
 Indictum ore alio. non secus in jugis
 Edonis stupet Euias,
 10 Hebrum prospiciens, & nive candidam

v. 9. Vulg. Exsomnia.

Thra-

2. **QUAE NEMORA AUT QUOS**] Ita recte habent Veneta & Loscheriana cum melioribus & pluribus Membranis. Neque aliter citat Servius ad Aen. VII, 568. & Priscianus pag. 713. Postea tamen in plerisque editionibus irrepfit 1 N,

Quo me Bacche rapis tui

Plenum? quae 1 N nemora aut quos agor in specus. Crediderunt scilicet, in priore membro praepositionem subaudiri non posse; & recte quidem dicitur, *quae in nemora aut quos specus*; sed non vicissim, *quae nemora aut quis in specus*. Frustra: nam elegantius fere in priore membro omittitur praepositio, quam in posteriore. Virgilius Aen. VI, 692.

Quas ego te terras & quanta per aequora vectum Accipio.

Stattius Theb VIII, 384.

Stat medius campis etiam nunc cuspide sicca

Bellipotens; jamque hos clipeum, jam verit ad illos.

Inusitata tamen haec visa sunt bonis Librariis: nam Virgilio quidam codices apud Pierium habebant, *Quas ego per terras*: & Statii membranæ in Collegio Emanuelis, *Jamque ad hos*. Idem Achill. II, 390.

nec fracta ruentibus undis

Saxa nec ad vastae trepidare silentia lunae.

Ita Noster Epist. II, 1. ex nostra emendatione,

Nil intra est olea, nihil extra est in nuce duri. Neque aliter Graeci; ut Anacreon Carm. IX.

Τι γὰρ με δεῖ πέτρους
 Ὄρη τε καὶ κατ' ἄγρως,
 & XXXIII.

Χειμῶνι δ' εἰς ἄθαντος
 Ἡ Νεῖλον ἠπι Μίμδιν.

Ceterum aut quos non & habent codices vetustiores, ut ex nostris Leidensis, Graevianus, Reginenfis cum aliis: neque aliter Servius & Priscianus locis jam citatis. Codices tamen Prisciani, quos versavi quatuor MStos, & quos praeferebant. Frustra: Virgilius Eclog. X.

Quae nemora aut qui vos saltus habuere puellae.

9. **EXSOMNIS STUPET EUIAS**] Quid, fodes, est *exsomnia Euias*? Respondebunt Interpretes, *ex somno experrecta, evigilant*. Atqui hoc ipsum somniculose proferunt. Numquam enim ea significatione reperitur *exsomnia*; sed ubique notat *insomnia, sine somno*. ut Virgil. Aen. VI, 555. de Tiphone:

Vestibulum exsomnia servat noctesque diesque.

Silius Ital. IX.

consul traducere noctem

Exsomnia, telumque manu vibrare per umbras. Velleius Paterculus II, 88. de Maecenate: *Vir, ubi res vigiliam exigeret, sane exsomnia.* & 127. de Sejano: *Vultu vitaeque tranquillum, animo exsomnia.*

Thracen, ac pede barbaro
Lustratam Rhodopen; ac mihi devio

v. 12. Vulg. U r mihi.

Ri-

nem. Sic & omnia ejus generis composita, *Ex-cors, exos, exsanguis, exsuccus, exlex, exspes, ex-fors, exanimis*, id est, *sine anima* &c. Hoc semel constituto, jam libenter doceri velim, cur Baccham hic *exsomnia*, sive *insomnia*, somni expertem, Noster appellet. Certe tantum abest, ut *exsomnia* manserint Bacchae; ut prae nimia lassitudine frequenter somnus iis obrepserit; ut Propertius I, 3.

Nec minus assiduis Edonis fessa choreis

Qualis in herbofo concidit Apidano:

Talis visa mihi mollem spirare quietem

Cynthia non certis nixa caput manibus.

Stattius Achill. I, 631. de sacris Trietericis Bacchi:

Consedere chori, paululumque exercita pulsu

Aera tacent.

& mox versu 655.

At Bacchi comites, discussa nube soporis,

Signa choris indicta putant.

Sidonius Carm. V, 490.

Bistonides veluti Ciconum cum forte priuinas

Ogygiis complent thymis; seu Strymonis arvis,

Seu se per Rhodopen, seu qua nimbosus in aequor

Volvit Hyperboreis in cauitibus Ismarus Hebrum,

Dat somno vaga turba; simul lassata quiescunt

Orgia, & ad bisorem reboat nec tibia statum.

Euripides in Bacchis 682.

Ἐδδον δὲ πᾶσαι σώματι περιμέναι,

Αἱ μὲν πρὸς ἑλάτης νῆτ' ἐρείσονται ὄβον,

Αἱ δ' ἐν δρυὸς φύλλοισι πρὸς πίδακ' ἄρα

Εἰκὴ βιλοῦσαι.

Itaque nulla, ut jam vides, ratio est, cur quasi perpetuo epitheto *insomnia* vocentur Bacchae: nedum, cur haec ipsa *Euias* eo epitheto donanda sit, quae non noctu, sed interdum jam bacchatur; quippe, statim sequitur, *prospicit Hebrum*, & *Thraciam*, & *Rhodopen*: quod nisi die claro facere non potuit. Quid autem? an ideo *exsomnia* dicenda erat, quia de die vigilabat? immo vero ea demum *exsomnia* est, quae diem noctemque, vel noctem saltem integram, sine somno transigit. Quid, quod illud *in jugis* prorsus aride & inornate ponitur,

non secus in jugis

Exsomnia stupet Euias.

IN quibus, obsecro, vel qualibus *jugis*? certe, si jam Horatium novimus, numquam is ita nudum hoc & epitheto destitutum languere passus fuisset. Habes jam, cur recepta lectio mihi displicuerit: cum autem pro comperto haberem, non

ab auctore, sed a gente Librariorum eam profluxisse; versans huc illuc animum, si forte ex conjectura opis aliquid arcessere possem, e vestigio in veram, ut opinor, scripturam incidi, levi unius literae mutatione; nam codices mei vetustiores *Exsomnia* praeferebant sine *s*, quod majore compendio *Exonia* scribi solebat. Lego igitur,

non secus in jugis

EDONIS stupet Euias,

Hebrum prospiciens, & nive candidam

Thracen.

ut Noster alibi Carm. II, 7.

non ego sanius

Bacchabor Edonis.

Edoni montes erant Thraciae, vel in confiniis Macedoniae, ubi Bacchi Orgia praecipue celebrabantur; unde ipse *Edonus* vocitatur, & Bacchae *Edonides*. Ovid. Remed. Amor.

Ibat, ut Edono referens trieterica Baccho

Ire solet fufis barbara turba comis.

Idem Metam. XI. de Orphei caede:

Non impune tamen scelus hoc finit esse Lyaeus;

Amissoque dolens sacrorum vate suorum,

Protinus in silvis matres Edonidas omnes,

Quae fecere nefas, torta radice ligavit.

Propertius, ut supra,

Nec minus assiduis Edonis fessa choreis.

Lucanus I, 675.

nam qualis vertice Pindi

Edonis Ogygio decurrit plena Lyaeo.

Silius Italicus lib. IV.

Edonis ut Pangaea super trieteride mota

It juga, & inclusum suspirat pectore Bacchum.

ubi obiter notandum, etiam ab aliis id observatum sit, Lucanum Siliumque perperam corripuisse syllabam secundam; cum Graeci semper *Ἐδωνοί* scripserint, numquam *Ἐδώνιοι*. Mirum tamen, ut velut agmine facto conspiraverint Latini Librarii in partes Lucani & Sili. Nam apud Nostrium II, 7. pleraeque membranae *Edonis*, etiam versu repugnante: apud Virgilium Aen. XII, 365. & Donatus Grammaticus, narrante Servio, & Pierii codices fere omnes *Edonii Boreae*: sic apud Valer. Flaccum VI, 340. *MSti Edonis ventis*; Statium Theb. V, 78. *Edonias hiemes*; XII, 743. *Edonias currus*; Solinum cap. IX. & Martianum Capellam lib. VI. p. 211. *Edonii*. Sed ut ad Nostrium revertamur; illud maxime firmat hanc emendationem, quod statim subjungitur;

non secus in jugis

Edo-

Rivos & vacuum nemus
Mirari libet. ô Naiadum potens,

v. 13. Vulg. RIPAS.

Bac-

Edonis stupet Euias,
Hebrum prospiciens, & nive candidam
Thracen, & pede barbaro
Lustratam Rhodopen:
quippe ex jugis Edonis Hebrus, Thracia, & Rhodope commodissime prospici possent. Nam Edoni Thraciae gens; & Hebrus atque Rhodope in Edonorum regione erant. Ovidius Epistola Phyllidis vers. III.

Quae tibi subjeci latissima regna Lycurgi,
Nomine femineo vix satis apta regi:

Qua patet umbrosam Rhodope glacialis ad Ha-
matum,

Et sacer admissas exigit Hebrus aquas.

Enimvero Lycurgus ille Ἠδωνός Edonus vocatur Straboni lib. X. p. 471. & ipsa Phyllis Edona in Epigrammate Graeco Antipatri, quod ex Anthologia inedita primus in lucem dedit magnus Holstenius, & nos postea in Notis ad Callimachum p. 428. Illud merito δυσόγητον καὶ ἐσφαλμένον obscurum & mendosum vocat Librarius; atque ita sane compertum est nobis, cum emendare & explicare conaremur. Nunc autem, ut vineta nostra nosmet caedamus, cum nemo alius id haecenus fecerit, sic potius refingendum esse hariolamur:

Στρυμόνι καὶ μεγάλῃ πεπολισμένη Ἑλλησπόντῳ,

Ἡρίον Ἠδωνῆς Φυλλίδος, Ἀμφίπολι.

Λοιπὰ τοὶ Ἀθηναῖοι Βραυρανίδος ἰχθυία νηΐ

Μίμνει, καὶ ποταμοῦ τὰ μνημόχρητον ὕδωρ.

Τὴν δὲ ποτ' Ἀγχιδαίαν μεγάλην ἔριπ, ὡς ἀλπηχῆς

Τρύχος, ἐπ' ἀμφοτέραις δερκόμεθ' ἡϊόσιν.

Non videtur Epigramma ἐπιτύμβιον Sepulchrale, ut falso titulum dedit Librarius; sed in Amphipoli Macedoniae urbem ab hostibus dirutam. Sententia est; O Amphipoli, quae sita es ad Strymonem & Hellepontum, & monumentum es Phyllidos Edonae: nullum tui vestigium nunc extat praeter Templum Dianae, & fluvium ipsum: illam autem urbem, de qua olim tot bella gesserunt Athenienses, nunc utraque ripa disiectam videmus, tamquam laceros pannos post naufragium in littus ejectos. Phyllis autem haec Edona est celebris illa Demophontis amica, Edonorum Regina, quae suspensio vitam finivit, & sepulta est in loco, qui mox Ἐνέα ἔδοι dictus est, postea Amphipolis: unde hic Antipatro vocatur, Ἡρίον sepulchrum Phyllidos. Caeterum in loco Horatii, quem nunc tractamus, dubitari potest, utrum casu recto Edonis Euias, an ablativo Edonis jugis sit construendum. Sed posterior placet: tum quod, ut jam dixi, illud jugis

epitheto dignandum sit, tum quod ita plane Ovidius sit locutus, Trist. IV, 1.

Utque suum Bacchis non sentit faucia vulnus,

Dum stupet Edonis exululata jugis.

Quid rei est? & ipse, credo, obtupecis: nam totidem, ut vides, verbis Horatium expressit Naso, ut saepe alias;

Non secus in jugis Edonis stupet Euias.

I nunc, & si priora illa furdus auribus accepisti, tandem aliquando vel invitus emendationem agnosce.

12. UT MIHI DEVIO] Ita omnes Editiones *Ue mihi*, & pleraeque membranae: sed in tribus Cruquii codicibus erat, *ac mihi*: nimirum ut haec cum superioribus connectantur,

Non secus in jugis

Edonis stupet Euias — ac mihi devio

Ripas & vacuum nemus

Mirari libet.

Non secus ac, ut Noster in Arte Poët.

& in medias res

Non secus ac notas auditorem rapit.

& Carm. II, 3.

Aequam momento rebus in arduis

Servare mentem, non secus ac bonis &c.

ubi plures iidem Codices mendose habent in Virgil. Georg. III, 346.

Non secus ac patriis acer Romanus in armis.

Aen. XII, 856.

Non secus ac nervo per nubem impulsa sagitta.

Et sic alii passim: nihil enim vulgatus. Neque aliter hic olim legebat Acron Scholiastes; cum sic locum enarrat, *non aliter Baccha prospiciens Hebrum delectatur, quam ego videns nemora*. Quippe *non aliter quam* ad amissim respondent lectioni illi *non secus ac*: quam alteri praeferendam esse nullus dubita. Ubi cumque enim occurrit *Non secus* vel *haud secus*, semper aliquid aut ante se aut post se habet, cum quo instituitur comparatio. Nihil autem hic praecedat apud Flaccum, cui referas *non secus*. Ergo adnectendum est illis quae sequuntur, *Non secus stupet* (miratur) *Euias, ac ego nunc miror*. Adde huc, quod elegantior haec constructio est, quam ut a crassis Librariis confingi potuerit.

13. RIPAS ET VACUUM NEMUS] *Ripas* hic exhibent & Editiones veteres & quotquot extant membranae. Primus, ut perhibent, Muretus introduxit *RUPES*, quod postea multi secuti sunt. Et merito quidem displicuit illud *ripas*: nusquam enim,

- 15 Baccharumque valentium
 Proceras manibus vertere fraxinos.
 Nil parvum, aut humili modo,
 Nil mortale loquar. dulce periculum est,
 O Lenae, sequi Deum
 20 Cingentem viridi tempora pampino.

XXVI.

nim, ubi sanus locus est, repereris absolute sic positum, nulla mentione fluminis vel aquarum habita. Neque tamen cum Mureto substituerim *rupes*; licet alibi habeat Noster Carm. II, 19.

Bacchum in remotis carmina rupibus

Vidi docentem:

Sed in hunc potius modum rescripserim,

ac mihi devio

Rivos, & vacuum nemus mirari libet.

Rivi & nemus apte junguntur; ut Epist. I, 10.

Ego laudo ruris amoeni

Rivos, & musco circumlita saxa, nemusque.

Rivos autem & ripas saepissime a Librariis confunduntur, ut Carm. IV, 2.

Uvidique Tiburis ripas,

pro *rivos*, ut ibi pluribus ostendam. *Rivos* autem commodissime, ubi Bacchus & *Naiades* rivorum nymphae. Sic apud Euripidem, in convalle Cithaeronis *rivis uvidâ* confidebant Bacchae, vers. 1049.

Ἦν δ' ἄγχιος ὑψίκοιμον ὕδασι διαβροχόν

Πεύκαισι σούκιάζον, ἔνθα Μαινάδες

Κάθοντο.

& 1091.

Πᾶσαι τε Βάκχαι διὰ δὲ Χειμαρροῦ νόπης

Ἄγμων τ' ἐπέδων, θεοῦ πνοῶσιν ἔμμανεῖς.

Idem Cyclope vers. 63.

Οὐ τὰ δὲ Βρόμιος οὐ τὰδε χοροὶ,

Βάκχαι τε θυρτεφόροι.

Οὐ τυμπάνων ἀλαλαγμοὶ,

Κρηναῖσι παρ' ὑδροχότοις.

Quin etiam, quia *mirari* se profitetur, poteris *rivos lactis, mellis, vini*, vel *aquarum* intelligere, qui sponte & miraculo profluebant, percussio a Bacchis solo; ut II, 19.

Vinique fontem, lactis & uberes

Cantare rivos.

Eurip. Bacch. 142.

ῤεῖ δὲ γαλακτι πέδον,

ῤεῖ δ' οἶνω, ῤεῖ δὲ μελισσῶν νέκταρι.

& 703.

Ὅρτον δὲ τις λαβοῦς ἔπαισεν εἰς πέτραν,

Ὅθεν δροσῶδες ὕδατος ἐκπηδᾷ νοτίς.

Ἄλλη δὲ νάρθηκ' εἰς πέδον καθήμε γῆς,

Καὶ τῆδε κρήνη ἔξανη' οἴνου θεός.

Ὅσαις δὲ λευκοῦ πάματος πόδος παρῆν,

Ἄκροισι δακτύλοισι διαμάσσει χθόνα,

Γαλακτος ἔμμους εἶχον.

& vers. 764.

Πάλιν δ' ἐχόμεν, ὅθεν ἐκίνησαν πόδα,

Κρηνας ἐπ' αὐτάς, ἃς ἀνῆλ' αὐτίς θεός.

fic ibi legendum, *κρήνας ἐπ' αὐτάς*; non ut vulgo habetur, *κρήναις ἐπ' αὐταῖς*, & minus Graece, & inconcinne, cum statim repetatur *αὐταῖς*. Porro versu hic 16, pro *fraxinos* codex noster vetustissimus Graevianus *fraxinus* praefert, quasi quartae esset declinationis, de qua re vide nos ad Carm. II, 15. 6.

19. O LENAEE, SEQUI DEUM] Ita scripti editique: sed videamus locum integrum,

dulce periculum est,

O Lenae, sequi deum,

Cingentem viridi tempora pampino.

ubi veteres Scholiastae, *Ambigue dictum*, inquit, *utrum sibi tantum cingentem, an quoscumque suo numine replere consuevit*. Imo vero, non ideo ambiguum est, quod nescias utrum velit *cingentem sibi*, an *suis Mystis*: posterius enim hoc nullo modo ex verbis auctoris exsculpi potest. Sed id vere ambiguum est, utrumne sic construendum sit, *Dulce est sequi Deum cingentem*, &c. an, *Dulce est cingentem tempora pampino, sequi Deum*. Quippe &

Bac.

XXVI.

AD VENEREM.

VIXI puellis nuper idoneus,
 Et militavi non sine gloria:
 Nunc arma defunctumque bello
 Barbiton hic paries habebit,
 5 Laevum marinae qui Veneris latus
 Custodit. hic, hic ponite lucida
 Funalia, & vectis, & arcus
 Oppositis foribus minaces.

Bacchus ipse, & omnis Bacchantium chorus, caput pampino coronabant, ut vel pueris notum. Ceterum, utrolibet ordine verba construxeris, illud interim inepte & putide videtur positum, O *Lenae*, sequi deum: nam perinde est ac si dixeris, Dulce est, O *Bacche*, sequi *Bacchum*. Certe jam olim viderunt Librarii, necessum esse ut *Te* quovis modo in versum recipiatur: unde *Petrensis* noster & *Vigornienfis*, etiam metri dispendio, praeferunt,

O *Lenae* sequi te deum.

sed & aliud est, quod minima mutatione multo melius venustiusque reddi poterit; nempe si *deum* in *ducem* refinxeris,

Dulce periculum est

TE, *Lenae*, sequi DUCEM,

Cingentem viridi tempora pampino.

Bacchus enim erat *dux* Thiasorum; & quo ipse ducebat vocabaturque, *Bacchae* sequebantur: *Euripides* *Bacchis* 194.

Ο θεός ἀμοχθῆναι κείσε τῶν ΗΓΗΣΕΤΑΙ.

& 410.

Εκείτ' ΑΓΕ με, βρόμιε, βρόμιε.

517.

Σίβεται ὁ Ἔδιος, ἕξει τε χορεύων,

Εὐλιπομένης τε Μαινάδας ΑΞΕΙ.

Porro, *Codex* *Galei* bonae notae, pro *Lenae* habet *Iloe*, quod quid sibi velit aliis divinandum relinquo.

7. ET ARCUS] Arma nominat, quibus aedes amicorum expugnare solitus est:

hic, hic ponite lucida

Funalia, & vectes, & arcus

Oppositis foribus minaces.

ubi illud libenter didicerim, quo sine *Arcus* adhiberi possent ad fores effringendas. Silent hic Interpretes, quasi nihil in nuce duri esset: at nos hoc omnino non capere candide profiteamur. In margine codicis *Reginensis* sic repperi, *Arcus*, quibus janitores terreant. At *Noster* suos arcus ipsis *januis*, non *janitoribus*, minaces esse dicit. Cur autem janitores terreantur, si post fores oppositas tuti consistant? Quid, quod sagittae non erant arma amantibus apta; cum sine caedis periculo mitti non possent. Quamobrem vide, ne forte sic scripserit *Horatius*,

Funalia, & vectis, SECURESQUE

Oppositis foribus minaces.

ubi *Que* primo omissum erat a Librariis; utpote ultra metrum excurrens, & sequenti versui adjungendum: qui sollemnis eorum error est, cum apud *Hunc*, tum apud *Virgilium*. Postea, cum alii deesse viderent conjunctionem; pro *vectis* *secures*, non adeo magna mutatione, *vectis* & *arcus* ex conjectura commenti sunt. Jam autem *secures* cum *vectibus* & *funalibus* commissatores ebrios secum portare solitos, quibus domos amicorum expugnent, testis est *Theocritus* in *Pharmaceutria*:

Εἰ δ' ἄλλα μ' ᾠθεῖτε, καὶ ἂ θύρα εἶχετο μοχλοῖ,
 Πάντως καὶ ΠΕΛΕΚΕΙΣ καὶ ΔΑΜΠΑΔΕΣ ἠίδον
 ἐν' ὤμοις.

Plautus *Bacch.* V, 1.

jube sis, acturum aperiri fores,

Nisi mavoltis fores & postes comminui securibus.

Lucilius apud *Nonium* V. *Anceps*.

Nemo hos ancipites ferro effringat cardines.

ubi legendum, ancipiti. Idem ibidem:

Ff 3

Vecta

O quae beatam Diva tenes Cyprum, &
 10 Memphin carentem Sithonia nive,
 Regina, sublimi flagello
 Tange Chloën semel arrogantem.

XXVII.

AD GALATEAM.

IN PIOS parrae recinentis omen
 Ducat, & praegnans canis, aut ab agro
 Rava decurrens lupa Lanuvino,
 Foetaque volpes.

Rum-

Veste atque ancipiti ferro effringam cardines.
 ubi ancipiti ferro est bipenni, securi. Virgil. Aen.
 II, 480.

Ipse inter primos correpta dura bipenni

Limina perrumpit, postesque a cardine vellit.

Porro versu 9. pro tenes Cyprum male praeferrunt vetusti quidam codices regis, ut ex nostris Graevianus, Reginensis, Battelianus, & Galei; nam regis, Regina putidum plane est. Recte vero iidem cum Leidenfi & editione Veneta, Memphin, non Memphim.

4. FOETAQUE VULPES] Olim a Librariis turbatum est in hoc vocabulo Foeta. Blandinius unus apud Cruquium, Paestaque, alter Festaque: Leidenfis noster pro varia Lectione Fataque: Graevianus Festaque & in margine Foetaque. Nicolaus Heinſius in ora exemplaris sui, Forte, inquit, Fordaque vulpes. Nollem hoc a viro illustri profectum. Forda enim de bove, vacca, peculiariter dicitur; non de vulpe aut aliqua fera. Ovid. Fast. IV, 630.

Pontifices forda sacra litate bove.

Forda ferens bos est, foecundaque, dista ferendo.
 Columella VI, 24. ubi post unum coitum forda non admittit taurum: & mox, Ne forda simul operis & uteri gravetur onere. Deinde, Forda est gævda, praegnans: Varro de Ling. Lat. IV. Bos forda, quae fert in ventre. Festus; Fordicidiis boves fordae, id est, gravidæ immolabantur. Varro iterum de Re Rust. II, 5. Quae sterilis est vacca, Taura appellata: quae praegnans, Horda. Festus; Horda, praegnans. Atqui jam ante dixerat Noster, Prae-

gnans canis; neque statim repetere voluisset, Forda, hoc est, praegnans vulpes. Non adeo duro & fisco ingenio erat, quin Epitheton variate posset. Servemus igitur receptam in omnibus editis & plerisque Scriptis lectionem Foetaque vulpes: neque tamen interpretemur Gravida cum Acrone; quippe eo pacto in idem, quod jam fugimus, vitium recideremus, sed enixa, partu liberata, onere levata; vide Servium, & Nonium Marcellum.

5. RUMPAT ET SERPENS] Non injuria quæsi sunt Interpretes de hujus carminis difficultate: & novissime celeberrimus Dacierius, qui prae aliis hic sapere sibi visus est, longissime omnium a vero aberravit. Videamus, siquid nos, tot aliis frustra expertis, meliore cum successu conemur. Dixerat initio, Impios ducant mala auspicia, parra, canis, lupa, vulpes; Impios, inquam, ducant; non te, O Galatea: sic vers. 21. Hostium uxores puerique malis tempestatibus confluentur, non tu; Virgilius utrumque conjunxit, Georg. III, 513.

Di meliora piis, erroremque hostibus illum.

Tum continuo infert Noster,

Rumpat & serpens iter institutum;

hoc est, rumpat impiorum iter. Atqui hoc prorsus contrarium est illi, quod jam praecesserat. Bene enim erit Impiis, si rumpant iter infausse susceptum: si domum redeant, ubi contra auspicia se exire intellexerint. Quin potius ducat, ut supra, dicendum hic fuerit, non rumpat. Sed nōdum hunc solvit Graevianus codex insigni vetustate,

- 5 Rumpit & serpens iter institutum,
 Si per obliquom similis sagittae
 Terruit mannos. ego cui timebo
 Providus auspex,
 Antequam stantis repetat paludes
 10 Imbrium divina avis imminentum,
 Oscinem corvum prece fuscitabo
 Solis ab ortu.
 Sis licet felix ubicumque mavis,
 Et memor nostri, Galatea, vivas:
 15 Teque nec laevus vetat ire picus,
 Nec vaga cornix.

v. 5. Vulg. RUMPAT. 15. VETET.

Sed

state, qui clare hic exhibet,

RUMPIIT & serpens iter institutum.

Vera profecto haec lectio est, & digna quae fufius paullo explicetur. Galateam alloquitur Noster, amicam, ut videtur, suam; quae Romam relinquere, & ad aliam terram navigare constituerat: Lente tamen, inquit, festina; & vide prius, ne malis avibus iter auspiceris. Neque enim tam destinato es, opinor, ad navigandum animo, ut parra, vel canes, vel lupa, vel vulpe occurrante, peragas inceptum: Impios potius & hostes tam sinistra auspicia ducant. Quin & serpens, per viam oblique trajiciens, rumpere solet iter institutum. Equidem neminem, *cujus saluti timeo*, ego providus auspex navem conscendere paterer; priusquam oscinem corvum ab oriente crocitantem bono & liquido augurio fuscitarem. Siste itaque paullisper; dum omina capimus. Et profecto fausta concinuerunt aves. Salvis auspiciis abire poteris, & *ubicumque mavis*, feliciter vitam agere. Nec *laevus picus*, neque *vaga cornix vetat te ire* quo libet. Sed illud interim non vides, quod omnibus auspiciis majus est? non vides, inquam, anni tempestatem navigationi adversam? Jam *promus cadit Orion*, triste sidus, & nautis infestum: ille jam procellas meditatur & generat; quamvis adhuc mare tranquillum & *sapix albus* tibi blandiantur. Equidem expertus novi, quid infidus Hadria, quid primus *Orientis Austri* sibilus moliantur. Cave itaque te committas tam subdolae maris pellaciae. Sic enim & *Europa credidit* latus Tauri, planitie aequoris & caeli temperie primum

delinita: mox ubi sensit se in mediis fluctibus deprensam, tum sero metu expalluit, & in inutiles questus erupit. Habes jam totum hujus carminis filum; neque, opinor, vel de sententia vel de emendatione dubitandi locus est.

13. SIS LICET FELIX, UBICUMQUE MAVIS] *Mavis* habent editiones veteres, & scripti quos vidimus cuncti. Codex tamen Henrico Stephano visus *NAVIS* praetulit. Unde Janus Rutgerius rescribere voluit,

Sis licet felix, ubicumque NABIS.

Quod & probavit Nic. Heinsius in libri sui margine: atque addit insuper aliud,

Sis licet felix, ubicumque AMABIS.

Nollem tam febriculosas conjecturas viris magnis excidisse. Nihil muta. Poteris, inquit, addicentibus auspiciis, felix degere, ubicumque *mavis*, quacumque terra tibi erit cordi. *Mavis*, ut Serm. I, 4.

At tu conclusas hircinis follibus auras,

Ut mavis, imitare.

Perfius Sat. IV.

Ut mavis, da verba, & decipe nervos.

15. TEQUE NEC LAEVUS VETET IRE PICUS] Lambinus fide codicis Vaticani *VETAT* exhibuit, & recte explicavit: cum ceteri tam scripti quam editi perperam habuerint *VETET*. Nec displicuit res Torrentio; sed nimia suorum exemplarium reverentia ductus, nihil mutare ausus est. Nobis & ratio & res ipsa centum codicibus potiores sunt, praesertim accedente Vaticano veteris suffragio. *VETET* enim ex vicinis verbis, *sic, vivas*, resinxerunt Librarii; ut supra v. 5. *RUMPAT* inter-

po-

Sed vides quanto trepidet tumultu
 Pronus Orion? ego quid sit ater
 Hadriae, novi, sinus; & quid albus

20 Peccet Iapyx.

Hostium uxores puerique caecos
 Sentiant motus orientis austrī, &
 Aequoris nigri fremitum, & tremētis
 Verbere ripas.

25 Sic & Europe niveum doloso
 Credidit tauro latus; at scatenem
 Beluis pontum mediasque fraudes
 Palluit audax.

v. 26. Vulg. ET scat.

Nu-

polarunt, quia praecefferat *ducat*. Sententia autem hic clarescet, ex iis quae ibi diximus.

22. SENTIANT MOTUS ORIENTIS AUSTRĪ] Hanc omnium codicum Lēctionem primus immutavit Muretus, qui ex simili loco Carm. III, 1. vers. 28. *orientis* HOEDĪ hic substituit, atque inde in plures editiones labem propagavit. Jam ante dixerat Noster; cum Galatea navem conscensura esset, *pronus* fuisse *Orionem*; quo fidere in occasum vergente, imperitissimus sit oportet rerum caelestium, qui tum demum *oriri hoedum* opinetur: quod & pulchre adnotavit eruditissimus Dacierius. Contra verissimum est, Orione prono *Austrum* nasci, ut alibi Carm. I, 28.

Me quoque dexeri rapidus comes Orionis

Illyricis Notus obruit undis.

recte igitur habet recepta in codicibus lectio: quamquam nove dictum videatur, *orientis Austrī*, pro *nascentis, surgentis, venientis*, ut alii loqui amant. Virgil. Eclog. V, 81.

Nam neque me tantum venientis sibilus Austrī: cui verbo si Flacci codex aliquis faveret, etiam ipse accederem.

23. ET TREMENTES VERBERE RIPAS] Codex Regiae Societatis, *Et tremētis Verbera ripae*. Non placet. Quippe *ripae verbera* ea potius essent, quae *ripa dat*, quam quae *patitur*; ut Noster alibi, *Patruae verbera linguae*, & Virgilius, *Alarum verbera*, &

Stupea torquentem Balaearis verbera fundae.

Quamquam eo sensu Valerius Flaccus *Litoris ictus* vocavit, quos litori fluctus insigunt, I, 330.

quotiens raucos ad litoris ictus

Deficiam?

Id audaculum libarium decepit, quod pro veteris scripturae ratione, *tremētis* casu accusativo (prout a manu prima habet codex Reginensis & Editio princeps Veneta) genitivus singularis ei videretur. Ceterum, etsi facile concesserim *ripas marinas tremere* pulsū undarum; ut Seneca Hippol. v. 1013.

saxa cum fluctu tremunt,

Et cana summum spuma Leucaten ferit.

Vix tamen illud aequa aure acceperim, ut in alto (quemadmodum hic) navigantes talem litorum tremorem sentire possint. Quare vide, annon facile mutatione *GEMENTES* potius scripserit Horatius: siquidem *gemitum* litorum vel e longinquo sentiunt qui navibus praeterventur; tremorem vero nemo, nisi qui terra in ipso litore consistit. Quintilianus Declam. 6. *Navigat ergo per horridos fluctus, & gementia litora, & spumantes scopulos.* Noster Carm. II, 20.

Visam gementis litora Bospori.

Sophocles Antig. v. 603.

ΣΤΟΝ Βόσπορον ὁ ἀμφιπλήγες ἀπταί.

Silius Ital. XV.

Et spumante ruens per saxa gementia fluctu.

Virgil. XII, 334.

gemit ultima pulsu

Thracæ pedum.

Seneca Agamemn. 468.

Tractuque longo litus ac petrae gemunt.

Claudianus Conf. Mallii v. 205.

quie-

30 Nuper in pratis studiosa florum, &
 Debitae Nymphis opifex coronae,
 Nocte sublustris nihil astra praeter
 Vidit & undas.
 Quae simul centum tetigit potentem
 Oppidis Creten, PATER Ô relictum
 35 Filiae nomen, pietasque, dixit,
 Victa furore!

Unde,

*quicquid Tyrrhena tunditur unda,
 Vel gemit Ionia.*
 Idem Bello Gildonico 220.
Afidoque GEMENS undarum VERBERE nutat.
 26. ET SCATENTEM BELUIS PONTUM] Non mor-
 ror, quin si quis hoc bene se habere dicat, judi-
 cio suo per me fruatur. Melius tamen, opinor,
 erit, si AT PRO ET legeris; cum inter bina haec
 orationis membra Antitheton esse debeat. Euro-
 pa, inquit, in littore ludibunda se audacter tauro
 commisit; AT MOX in medias undas abrepta tum
 demum metu expalluit.
 34. OPPIDIS CRETEN, PATER Ô RELICTUM
 FILIAE NOMEN] Codex noster Vigorniensis,
 Oppidis CRETAM, O pater, ô relictum.
 Quam lectionem si admiseris, tum filiae erit cas-
 sus genitivi; O pater, ô nomen filiae a me relictum.
 Sed omnes vetustiores Graevianus, Reginensis
 &c. CRETEN, PATER O. Pater ô, ut illud Sta-
 tii Silv. II, 7.
*Et dixit, Puer ô dicare Musis,
 Longaevos cito transire vates.*
 Atque hoc pacto filiae erit casus dativi: O pater,
 nomen relictum mihi filiae, sive a me filia. Utrovis
 modo bene sibi constat oratio. Posteriori favet
 locus Ovidii Torrentio Dacierioque citatus; ubi
 Ariadne loquitur, Heroid. X.
*Nam pater & tellus iusto regnata parenti,
 Proditae sunt factio nomina cara meo.*
 hoc est, prodidi patrem & patriam, duo caritatis
 nomina. Tibullus III, 4.
Ah crudele genus, nec fidum femina nomen.
 Priori astipulantur illa Ovidii Metam. VIII, 464.
*pugnant materque sororque,
 Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.*
 & mox ibidem v. 508.
*Nunc animum pietas maternaque nomina fran-
 gunt.*
 ubi duo nomina matris & sororis sunt ipsius Althaeae
 nomina & officia; sicut hic nomen filiae est ipsius

Europae. Idem Metam. I, 474.
Protinus alter amat, fugit altera nomen amantis.
 Nonius in V. Sanctitudo. Afranius suspecta:
*Tuam majestatem, & nominis matronae sancti-
 tudinem.*
 Idem V. Deintegrare, diminuere. Caecilius:
Nomen virginis, nisi mirum est, deintegravit.
 In dubio sunt illa Hermiones ad Orestem, He-
 roid. VIII, 29.
*Vir precor uxori; frater succure sorori;
 Instant officio nomina bina tuo.*
 Nescias enim, utra ea sint nomina, virne & frater;
 an uxor & soror: priora tamen magis placent,
 quia continuo praecesserat illud,
Et si non esses vir mihi, frater eras.
 Quamobrem; si haec magis tibi fedet sententia;
 ut filiae casu genitivo proferatur; tum aut cum
 Vigornienfi codice legendum fuerit,
*Quae, simul centum tetigit potentem
 Oppidis Cretam; O pater, O relictum
 Filiae nomen, Pietasque, dixit,
 Victa furore!*
 aut propius ad reliquorum exemplarium fidem;
*Oppidis Creten; Pater ô, relictum ô
 Filiae nomen!*
 hoc est, O filiae officium, quod ego deserui & pro-
 didi, ut Noster Epist. II, 2. v. 69. *relictis Omnibus
 officiis.* Quod si receptam potius lectionem am-
 plecteris,
*pater ô relictum
 Filiae nomen!*
 ea demum surget sententia, O pater, quem ego fi-
 lia reliqui, a cuius domo aufugi; ut postea v. 49.
Impudens liquidi patrios penates.
 Et Moschus de re eadem, in Europa, v. 142.
*Οἱμοί, ἐγὼ μέγα δὴ τι δυσάμμορος, ἢ ἰὰ τὸ δῶμα
 Πατρὸς ἀπεπρολιπούσα, καὶ ἐσπαμένη βούτῃ θεῶ.*
 Tu vero, utrivis interpretationi, me volente,
 accede: tantummodo illud memineris, sic con-
 struenda & distinguenda esse sequentia, ut Pietas
 G g

Unde, quo veni? levis una mors est
 Virginum culpa. vigilansne ploro
 Turpe commissum? an vitio carentem

40

Ludit imago

Vana, quae porta fugiens eburna
 Somnium ducit? meliusne fluctus
 Ire per longos fuit, an recentis
 Carpere flores?

45

Si quis infamem mihi nunc iuvenum
 Dedat iratae, lacerare ferro &
 Frangere enitar modo multum amati
 Cornua monstri.

v. 39. Vulg. VITIIS. 48. TAURI.

Inpu-

furorē victa intelligatur. Quamquam enim, ut plerique hic volunt interpretes, *Europa ipsa furorē victa* non incommode alias dici possit; ut Dido apud Virgilium Aen. IV, 474.

Ergo ubi concepit furias evicta dolore:
 & alia in Culice, v. 109.

quo quondam victa furorē

Venit Nyctileum fugiens Cadmeis Agave:

praestat tamen, ne manca hic destituatur oratio (sic enim supplere conantur, *Pietas, filiae relicta*) & ut simul argutior concinniorque sensus exurgat, *Pietatem*, quam parenti praestare debuit Europa, *furorē & temeritate victam* interpretari: quomodo saepius Ovidius: ut Metam. XV, 173.

Ergo ne pietas sit victa cupidine ventris.

Et ibidem XIII.

Victa metu pietas consortia pectora poenas Dedit.

Heroid. XIII.

Spes bona sollicito victa timore cadit.

Et ibidem XV.

Sit procul insano victus amore timor.

Amor. III, 10.

Hinc pudor, ex alia parte traherat amor:

Victus amore pudor.

39. AN VITIIS CARENTEM LUDIT IMAGO] Quibusnam obsecro, *vitiis*? tamen omnes, quod sciam, codices huic lectioni patrocinantur; nisi quod Reginensis vitiose habeat, *VECTUS*. Sed quantumvis ii reclamant, sine dubio corrigendum est *VITIO*. *Vigilans ne*, inquit, *ploro turpe commissum* sive concubitum? an potius hoc somnium est, & adhuc pudicitiam salvam habeo?

Vitium est stuprum: ut passim apud Plautum & Terentium, *Virgini vitium oblatum*, *Pudicitiae vitium allatum*. Gellius II, 23. *Ex eo vitio gravida mensibus exactis parturit*. Scholiastes Acron ad locum, *An sum sine vitio, & hoc potius somnio?* Pluralem numerum in hoc sensu adhibitum nunquam invenies. Quin, ubi sententia non eadem est, amant *vitio carentem* singulari numero efferre. Juvenalis XIV, 69.

Illud non agitas, ut sanctam filius omni

Adspiciat sine labe domum, vitioque carentem. Seneca Consol. ad Marc. c. XXIII. *Victorem omnium voluptatum animum, emendatum, carentem vitio.*

48. CORNUA TAURI] Ita Lofcherus exhibuit 1498; quod a Cruquio, Lambino & Torrentio arreptum plerasque jam editiones occupavit. At princeps Veneta 1478. cum melioribus codicibus Cruquii & Pulmanni, ut & nostris Leidensi, Graeviano, Reginensi, Magdal. Galei, Regiae Societatis &c. multo elegantius praeferunt,

CORNUA MONSTRI.

Jam enim paullo antea, *infamem iuvenum habes*, & mox versu 72. *laceranda reddet cornua taurus*: ut non sine fastidio & nausea tam putidam *tauri* repetitionem ferre possis. Ideo autem *Monstri*, quia fictus ille Taurus, ut primum Cretam appulit, refumit continuo effigiem humanam, & sic Europam vitiauit. Cave enim cum interpretibus credas, sub tauri imagine id perpetratum esse. Moschus in Europa v. 159.

Φαίετο μὲν δὲ

Κρίτη

Inpudens liqui patrios penatis:
 50 Inpudens Orcum moror. ô Deorum
 Si quis haec audis, utinam inter errem
 Nuda leones.

Antequam turpis macies decentis
 Occupet malas, teneraeque succus
 55 Defluat praedae, speciosa quaero
 Pascere tigris.

Vilis Europe, pater urguet absens,
 Quid mori cessas? potes hac ab orno
 60 Pendulum zona bene te secuta e-
 lidere collum.

v. 60. Vulg. LAEDERE:

Sive

Κρήτη, Ζεὺς δὲ πάλιν ἐτέρην ἀνελάζετο μορφήν,
 Λύσε δὲ οἱ μίτρην, καὶ οἱ λήχος ἐντύνον ἄραι.
 Ovidius Fast. V. v. 615.

Litoribus tactis stabat sine cornibus ullis
 Juppiter; inque deum de bove versus erat.
 Sic & Lucianus in dialogo Zephyri & Noti. Ταύ-
 ρα ἐκ Φονικῆς ἄχρι τῆς Κρήτης ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ ἐπέ-
 βη τῇ νήσῳ, ὃ μὲν ταύρος οὐκ ἔτι ἐφαίνετο· ἐπιλα-
 ῶμενος δὲ τῆς χειρὸς ὁ Ζεὺς ἀπήγγε την Εὐρώπην ἐς τὸ
 Δικταῖον ἄντρον, ἐρυθρίωσαν καὶ κάτω ὄρωσαν. Si-
 mul autem atque insulam Cretam attingit, taurus
 quidem non amplius comparebat. Juppiter vero,
 manu Europae arrepta, deduxit eam in Dictaeum
 antrum erubescens oculisque in terram dejectis.

60 LAEDERE COLLUM] Ita nostra Exemplaria
 summo consensu: tamen laedere collum, pro eli-
 dere, oblidere, frangere nemo veterum dixit. Qua-
 re omnino legendum cum quibusdam Lambini
 codicibus.

Pendulum zona bene te secuta e-
 LIDERE collum.

ut Carm. I, 2.

Labitur ripa, Jove non probante, u-
 Xorius amnis.

& II, 16.

Grosfhe, non gemmis, neque purpura ve-
 Nale, nec auro.

Atque sic in ora sui libri correxerat praestantissi-
 mus Nic. Heinſius: Idem ad Ovidii Fast. IV. v.
 371. Reddendum, inquit, id verbum (elidere,
 Horatio opinor lib. III. od. XXVII. ubi nunc laede-
 re collum circumfertur. Naso Metam. XI.

Atque onus infelix elisa fauce pependit.
 Lucanus libro II.

Hic laqueo fauces elisaque guttura fregit.
 Haec Heinſius; quibus adde Metam. XII.

Vincla trahit galeae, quae presso subdita mentis
 Elidunt fauces.

& Heroid. IX.

Scilicet immanes elisis faucibus hydros.

& in Ibide v. 569.

Utque loquax in equo est elifus guttur acerno;
 Sic tibi claudatur pollice vocis iter.

Seneca Herc. Fur. 221.

Et tumida tenera guttura elidens manu.

Seneca de Providentia c. 6. Sive fauces nodus eli-
 fit, sive spiramentum aqua praecclusit: Idem
 Quaest. Nat. VI, 28. Vivent corpora, & non ali-
 ter quam per vim elisae fauces tument. Lactantius
 de Mort. Persecut. c. XXX. Ita eliso & fracto su-
 perbissimo gutture vitam detestabilem finivit. Hie-
 ronymus contra Jovinianum lib. II. Ibi Dioge-
 nes per noctem eliso gutture, non tam mori se
 ait, quam febrem morte excludere: ubi corrigem-
 dum opinor, eludere. Seneca Hercule Oetaeo v.
 1235.

Hicne ego lacertis COLLA Nemeaci mali
 ELISA pressi?

ut ex codice Mediceo recte edidit Gronovius pa-
 ter; cum antea spolia per omnes libros grassaretur.
 Prudentius Peristeph. v. 1108.

ELIDIT illic fune COLLUM martyris
 Licet nefandus.

Sive te rupes, & acuta leto
Saxa delectant; age, te procellae
Crede veloci: nisi herile mavis.

Carpere pensum

65 Regius sanguis, dominaeque tradi
Barbarae pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remisso

Filius arcu:

Mox, ubi lusit satis, **ABSTINETO**,
70 Dixit, irarum calidaeque rixae;
Cum tibi invisus laceranda reddet.

Cornua taurus.

Uxor invicti Jovis esse nescis?
Mitte singultus; bene ferre magnam.

75 Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

v. 71. Forte, JAM tibi.

XXVIII.

71. CUM TIBI INVISUS] *Abstine*, inquit, *irarum & rixae*, cum invisus *taurus laceranda tibi reddet cornua*. Equidem cum bona eruditissimi Dacierii venia fatebor hic tarditatem meam, qui nihil tam pulchrum & egregium in his verbis deprehendere valeo, quae ille tantopere admiratur. Tum abstine irarum, cum taurus redierit. Quid interea, quaeso, faciet, dum redit ille? an in aestu & fermento tantisper relinquenda erit? Jam nunc, opinor, pacanda potius & consolanda erat misella virgo, prae moerore & ira vix sui compos. *Abstineto* vero irarum, cum Taurus lacerandum se praebuerit. Metuendum scilicet erat, ne si vehementius tum commota esset, deum sub bove latitantem obruncaret! Haecine ceu pulchre & decore dicta laudibus prosequimur? non, si sapimus. Editio Veneta anno 1490, *DUM tibi invisus*; non ut alii, *CUM*. Doctissimus vir Georg. Fabricius 1555. sic edendum curavit, *NON tibi invisus*; sed nulla, quantum conjicere licet, co-

dicum auctoritate. Utrumque fit; facilis erat in illa vocula librariorum lapsus; quia, ut jam saepe monitum, literae versuum initiales plerumque omittebantur. Mihi quidem totus locus sic constituendus videtur;

Mox ubi lusit satis, Abstineto.

Dixit, irarum calidaeque rixae:

JAM tibi INJUSSUS laceranda reddet.

Cornua taurus.

Respondet Venus ad ea, quae superius ab Europa prolata sunt,

Siquis infamem mihi nunc juvencum

Dedat iratae; lacerare ferro

Frangere enitar modo multum amati

Cornua monstri.

Quid, inquit, irata optas, ut dedat tibi aliquis taurum ferro lacerandum & cornibus truncandum? Quin noli adeo excandescere, quod inultum hoc abstulerit. Ecce tibi *injussus* & sponte sua se tradet, pro libitu tractandum & puniendum.

Ve-

XXVIII.

AD LYDEN.

FESTO quid potius die
 Neptuni facias? prome reconditum,
 Lyde, strenua Caecubum;
 Munitaeque adhibe vim sapientiae.
 5 Inclinare meridiem
 Sentis; ac veluti stet volucris dies,
 Parcis deripere horreo
 Cessantem Bibuli consulis amphoram.
 Nos cantabimus invicem
 10 Neptunum, & viridis Nereidum comas:
 Tu curva recines lyra
 Latonam, & celeris spicula Cynthiae:
 Summo carmine, quae Cnidon
 Fulgentisque tenet Cycladas, & Paphum
 15 Junctis visit oloribus,
 Dicetur; merita Nox quoque naenia.

V. 2. Vulg. FACIAM. 14. PAPHON.

XXIX.

Vetus enim & exercitatus est amator, & faevientis dominae verbera lactus lubensque patietur; prorsus ad praeceptum & votum magistrorum Amoris,
*Tu vero nostros audax invade capillos,
 Et mea formosis unguibus ora nota.*

Et,
*Ille ego sim, cujus laniet furiosa capillos:
 Ille ego sim, teneras cui petat ungue genas.*
 Haec, nisi fallor, non illepida Ironia est, nec Venufino nostro indigna. *Injussus* autem levi vel nulla mutatione reposui, pro *invisus*; quod durius acerbiusque vocabulum est, quam ut aut tauri modo multum amato, aut Veneri jocanti conveniat. *Injussus* vero idem quod *sponse & ultra*; ut Noster Epod. XVI.

Illis injusae venient ad mulstra capellae.
 Virgil. Georg. I, 55.
Arbori fetus alibi, atque injussa virescunt
 Gramina.

I. FESTO QUID POTIUS DIE NEPTUNI FACIAM] Apparet hanc Lyden non ancillam, sed amicam fuisse Flacci; atque adeo in Lydae domo, non in Flacci, comissionem hanc habitam esse. Quare omnino ineptum est, quod omnes hic editiones exhibent, *Quid FACIAM?* quasi ipse ex suo penu *Caecubum* praebet. Tu vero, vel centum codicibus invitis, non cunctanter repone,
Festo quid potius die

*Neptuni FACIAS? prome reconditum,
 Lyde, strenua Caecubum.*
 Equidem miror tot interpretum aciem tam conspicuum mendum effugere potuisse.

14. CYCLADAS ET PAPHON] Codices nostri Leidensis, Zulichem. Reginenfis, Petrenfis, Magdal. & alii cum melioribus Torrentii, PAPHUM. Quod placet, ut evitetur *ἑρμαιοτίλιον* in fine versuum, *Cnidon, Paphon.*

XXIX.

AD MAECENATEM.

TYRRHENA regum progenies, tibi
 Non ante verſo lene merum cado,
 Cum flore, Maecenas, roſarum, &
 Preſſa tuis balanus capillis
 5 Jamdudum apud me eſt. eripe te morae:
 Ne ſemper udum Tibur & Aefulae
 Declive contempleris arvum, &
 Telegoni juga parricidae.
 Faſtidioſam deſere copiam, &
 10 Molem propinquam nubibus arduis:
 Omitte mirari beatæ
 Fumum & opes ſtrepitumque Romæ.
 Plerumque gratae divitibus vices,
 Mundaæque parvo ſub lare pauperum
 15 Cænæ, ſine aulaeis & oſtro,
 Sollicitam explicuere frontem.

Jam

17. ANDROMEDES PATER] Editiones veteres, cum codicibus Cruquii & Lambini & Noſtris, ANDROMEDAE. Recte. Vide Nic. Heinfium ad Ovidii Heroid. XVIII. v. 149.

22. ET HORRIDI DUMETA SILVANI] Battelianus, Bodleianus alter, cum duobus Lambini, & Pulmanni, HORRIDA dumeta: ut Seneca Hercule Octaeco v. 135.

*Ad Trachina vocor, ſaxa rigentia,
 Et dumeta jugis horrida torridis.*

Sed meliores codices HORRIDI, quod ſequimur. Martial. X, 92.

*Et ſemidoſta villici manu ſtructas
 Tonantis aras, horridique Silvani.*

28. TANAISQUE DISCORS] Non ſatis expediunt Interpretes, cur Tanais *discors* vocetur. An quia

Europam ab Aſia diſterminet? Sed cur ea de cauſa *ſecum ipſe discors* ſit, non video: neque enim *terminus discors* dicitur, qui fines & limites diſcernit. An ideo *discors*, quia populi, per quos fluit, inteſtinis diſcordiis plerumque vexarentur; aut forte tunc temporis cum *Bactrianis* bellum gererent? Atqui utrumque hoc quam maxime repugnat rationibus Flacci. Neque enim Maecenas *ſollicite timere* potuit, quid contra Romanos *parent* ii, qui domeſtico bello fatiſ ſuperque occupati erant. Quin potius eam ipſam ob rem timor omnis abjiciendus erat; ut Noſter alibi Carm. III, 8.

*Mitte civiles ſuper urbe curas;
 Medus infeſtis ſibi luctueſus
 Diſſidet armis.*

Equi-

Jam clarus occultum Andromedae pater
 Ostendit ignem; jam Procyon furit,
 Et stella vesani Leonis,
 20 Sole dies referente siccos.
 Jam pastor umbras cum grege languido
 Rivumque fessus quaerit, & horridi
 Dumeta Silvani: caretque
 Ripa vagis taciturna ventis.
 25 Tu civitatem quis deceat status
 Curas, & Urbi sollicitus times,
 Quid Seres & regnata Cyro
 Baetra parent, Tanaisque discors.
 Prudens futuri temporis exitum
 30 Caliginosa nocte premit Deus;
 Ridetque, si mortalis ultra
 Fas trepidat. quod adest, memento
 Conponere aequus: caetera fluminis
 Ritu feruntur, nunc medio alveo
 35 Cum pace delabentis Etruscum
 In mare, nunc lapides adesos

V. 17. Vulg. ANDROMEDES.

Stir-

Equidem non tam explicandum hunc locum, quam suum poetæ verbum, a librariis parum intellectum, restituendum esse putaverim. Aut fallor enim, aut sic scripsit Horatius;

*Quid Seres & regnata Cyro
 Baetra parent, Tanaisque DISSORS.*

Ideo autem *diffors*, quia neque ad Europam, nec ad Asiam pertineat, inter utramque medius, & quasi extra sortem positus. Ovidius Amorum II. 12.

*At mea seposita est, & ab omni milite diffors
 Gloria: nec titulum muneris alter habet.*

Ita edidit illustris Heinsius ex codice optimo Puteanco; cum ceteri omnes, ut hic, *discors* haberint. Glossarium vetus: *Dissortes*, διαλωραθέντες. *Dissortium*, διαχωρισμός, διασπασίς. Sed de hoc vo-

cabulo vide ipsum Heinsium fuscè differentem ad Sabini Epist. I. v. 35.

34. NUNC MEDIO ALVEO CUM PACE DELABENTIS] Quod Lambinus ex suis notavit, id in nostris Graeviano & Galeano invenimus, *medio ALVEO*, cui adscriptum erat *alveo* pro varia lectione. In ceteris habetur *ALVEO*, fere cum *aequore* superscripto. Placet *Alveo*, quod Editiones secutae sunt. Curtius lib. V. c. 13. *Quippe obumbratus amnis presso in solum dilabitur alveo: ubi corrige ex Nostro delabitur.* Ovidius Amor. II, 13.

Quaque celer Nilus lato delapsus ab alveo

Per septem portus in maris exit aquas.

ubi corrigendum *in alveo*, ex melioribus codicibus Heinsio visis: & praeterea ex conjectura, *Per septem portas*, id est, *ostia*, ut poetæ passim.

Stirpisque raptas & pecus & domos
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinaeque silvae;

40 Cum fera diluvies quietos
Inritat amnis. ille potens sui
Laetusque deget, cui licet in diem
Dixisse, VIXI: cras vel atra
Nube polum Pater occupato,
45 Vel sole puro: non tamen inritum,
Quodcunque retro est, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna saevo laeta negotio, &
50 Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

Laudo

43. CUI LICET IN DIEM DIXISSE VIXI] Ambiguum est, utrum velit poeta: *dixisse, in diem vixi*; an *in diem dixisse, Vixi*. Prior constructio plerisque interpretibus placuit; ut ille *sui potens laetusque degere* hic dicatur, qui *in diem vivat*, sive ultra unum & praesentem diem nihil conetur aut consulat. Quintilianus Declam. XIII. *Non ut ferarum volucres, non praesentis modo tibi memores*, in diem vivunt apes; *duraturus hiemi reponitur victus, & repletis vere cellis tutus annus est*. Cicero II. de Oratore: *Si barbarorum est in diem vivere, nostra consilia in sempiternum tempus spectare debent*. Plinius Epist. V, 5. *Nam qui voluptatibus dediti quasi in diem vivunt, vivendi causas quotidie finiunt*. Et sic alii saepe. Vide Casaubonum ad Persii Sat. III. pag. 269. Sed in hac constructione illud, si aciem intenderis, clare videbis; non omnino *vixi*, sed *vivo* dici oportuisse:

ille potens sui
Laetusque deget, cui licet, In diem,
Dixisse, vivo: cras vel atra &c.

Quare rectius est, ut posteriorem constructionem sequamur; unde etiam sanior fortiorque sententia nascetur. Ille liber hilarisque deget, qui in

diem sive singulis diebus dixisse potest, Vixi. In diem enim est quotidie, quod alias in dies dicere solent. Noster Serm. II, 8.

Per totum hoc tempus subjectior in diem & horam Invidiae.

Plinius Hist. Nat. VII, 2. *Et singula quidem quae facit in dies ac prope horas quis enumerare valeat?* Juvenal. Sat. VI.

Horreat, inque diem septenis oderit horis.

Vixi autem, hoc est, satis jam hodie *vixi*; de crastino Deus constituat, ut volet. Martialis Epig. III, 15.

Non est, crede mihi, sapientis dicere, Vivam: Sera nimis vita est crastina; vive hodie.

Dido apud Virgil. Aen. IV, 653.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi. Seneca de Beneficiis V, 17. *Quis extremo die dicere audeat,*

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi? quis non recusans, quis non gemens exit? Idem Epist. XII. *In somnum ituri, laeti hilaresque dicamus.*

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi: crastinum si adjecerit deus, laeti recipiamus, ille

Laudo manentem. si celeris quatit
Pennas; resigno quae dedit, & mea

55 Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quaero.

Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseris preces
Decurrere, & votis pacisci,

60 Ne Cypriae Tyriaeque merces
Addant avaro divitias mari.

Tum me biremis praesidio scaphae
Tutum per Aegaeos tumultus
Aura ferat, geminusque Pollux.

XXX.

EXEGI monumentum aere perennius,
Regalique situ pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo inpotens

v. 62. Vulg. TUNC. 64. FERET.

Possit

Ille beatissimus est, & securus sui possessor, qui crastinum sine sollicitudine expectat. Quisquis dixit, VIXI, quotidie ad lucrum surgit.

54. AURA FERAT GEMINUSQUE POLLUX] Neque interpretes ceteri, nec ipse Dacierius, qui reprehendit ceteros, quicquam hinc extundunt, quod *Venusina lucerna dignum* sit. Corrigendus nimirum locus est, priusquam recte explicari possit. Lege ergo:

Tum me biremis praesidio scaphae

Tutum per Aegaeos tumultus

Aura FERAT geminusque Pollux.

Tum libri meliores cum editione Loscheri, non tunc: ferat autem clare habet codex Galei cum Bodleianis duobus. Si fortuna, inquit, quae dedit, auferre volet: aequo animo & libens resigno. Neque si forte in navi magna tempestate depressus fuero, ea causa (quod alii solent) deos precibus & votis fatigabo, ut argentum & pretiosae merces salvae evadant; me vero in tali

tempore quid sentire putas, quid credis, amice, precari? Tum me biremis &c. Equidem de reculis meis minime sollicitus, satis habebō, si vel in scapha nudus ad litus appellam, mercibus cum ipsa navi naufragio pereuntibus. Juvenalis Sat. XII. de amico suo, qui in simili periculo pretiosissimas res non invitus in mare projecit:

*Fundite quae mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus;
Praecipitare volens etiam pulcherrima, vestem
Purpuream —*

*Sed quis nunc alius, qua mundi in parte, quis
audet*

Argento praeserre caput, rebusque salutem?
Ideo autem scaphae praesidio, quia olim, ut hodie, in tales usus scaphae navibus adjunctae erant: ut eleganter Statius Silv. I, 4.

*immensae veluti connexa carinae
Cymba minor, cum saevit hiems, pro parte fu-
rentes*

Parva recepat aquas, & eodem volvitur austro.

Hh

II. ET

- Possit diruere, aut innumerabilis
 5 Annorum series & fuga temporum.
 Non omnis moriar; multaque pars mei
 Vitabit Libitinam. usque ego postera
 Crescam laude recens; dum Capitolium
 Scandet cum tacita virgine pontifex.
 10 Dicar, qua violens obstrepat Aufidus,
 Et qua pauper aquae Daunus agrestium

Regna-

II. ET QUA PAUPER AQUAE] Jam diu est, cum ab aliis recte emendati sunt hi versus:

*Dicar, qua violens obstrepat Aufidus,
 Et qua Daunus aquae pauper agrestium
 Regnavit populorum, ex humili potens,
 Princeps Aeolium carmen ad Italos
 Deduxisse modos.*

ubi veteres editiones *Regnator* circumferebant; cum tamen Porphyrio, Servius, & codices Cruiquiani sine dubio veram lectionem exhibeant, *Regnavit populorum*; quibus accedunt ex nostris Galeanus, Leidensis, & a prima manu Reginensis. Unum est, in quo plerique interpretes hic lapsi sunt, alterum in quo omnes. Quippe *Daunum aquae pauperem* fluvium quendam intelligunt: cum rex fuerit Apuliae, regionis aridae & siticulosae; isque ea causa *pauper aquae* eleganter dicitur, ut Silius Italicus lib. III.

*Tum chalybis pauper, Bamuræ cruda juvenus,
 Contenti parca durasse hastilia flamma.*

Apuleius in Floridis: *Et frugum pauperes Ilyraeos,
 & odorum divites Arabas.* Deinde illa verba, *ex humili potens*, perperam de ipso Horatio accipiunt & veteres Enarratores & novi. *Gloriatur*, aiunt, *se libertino patre ad tantam claritatem studiis pervenisse.* Quod de Cicerone similiter Vomanus in Epigrammate,

*Doctrinae antistes, rerum mirabilis auctor
 Tullius, existens nobilis ex humili.*

& Noster de se Epist. I, 20.

*Me libertino natum patre & in tenui re,
 Maiores pennas nido extendisse loqueris;
 Me primis Urbis belli placuisse domique.*

At pace tantorum virorum, quantumvis studiorum gloria & principum amicitia Noster floruerit; numquam, si bene eum novi, tam invidioso verbo *potentem* se dixisset. Quid enim? an qui uno agello in Sabinis contentus, *jure perhorruit late conspicuum tollere verticem* (Carm. III, 16.)

quemque Maecenas suorum in numero habere dignatus est, *dumtaxat ad hoc quem tollere rheda vellet iter faciens, & cui concedere nugas*, (Sat. II, 6.) suo ipse praeconio se *potentem* esse vendicaret? Imo vero de rege Dauno, non de se ea protulit Horatius,

*Et qua Daunus aquae pauper agrestium
 Regnavit populorum, ex humili potens:*

Daunus scilicet, qui primus apud Apulos regnum capessivit, & proinde ex homine privato Princeps, ex exule Tyrannus, ex humili potens est factus. Festus Pompeius: *Daunia, Apulia appellatur a Dauno Illyricae gentis claro viro; qui eam, propter domesticam seivionem excedens patria, occupavit.* Juvenalis Sat. III, v. 39.

*Quales ex humili magna ad fastigia rerum
 Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.*

15. ET MIHI DELPHICA LAURO] Tam bona occasione corrigendus est obiter deploratus Ovidii locus, Pont. II, 5. ubi comparat inter se Oratoris & Poëtae studia:

*Distat opus nostrum; sed fontibus exit ab isdem:
 Artis & ingenuae cultor uterque sumus.*

[*Thyrus enim vobis, gestata est Laurea nobis:
 Sed tamen ambobus debet inesse calor.*]

*Utque meis numeris tua dat facundia nervos:
 Sic venit a nobis in tua verba nitor.*

ubi medium distichon, tanquam spurium, obelo confodit ingeniosissimus Nic. Heinsius; *κακοφωνία* enim illa *vobis, nobis, ambobus* mire offendit aures: & ubi, quae so, oratoribus *gestatur Thyrus*? Sed tres libri vetustissimi apud Heinsium sic verba exhibent;

Delphica non aequè gestata est laurea nobis.

Pro nobis reponere *vobis*, Oratoribus scilicet: & sic satis commoda erit sententia. *Lauream enim Delphicam gestabant*, qui Poëtae nomen & gloriam nacti erant, ut de se Noster hoc ipso in loco,

Regnavit populorum, ex humili potens,
 Princeps Aeolium carmen ad Italos
 Deduxisse modos. fume superbiam
 15 Quaesitam meritis, & mihi Delphica
 Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

& mihi Delphica

Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Verum altius in Nasone latet mendum; quo levi
 manu sublato, spondere ausim versum sanum in-
 tegrumque, & auctore Ovidio dignissimum:

Delphica non aequè GUSTATA est Laureæ VOBIS;

Sed tamen ambobus debet inesse calor.

Vos, inquit, Oratores non aequè gustastis lau-

rum, ac nos Poëtae; neque parem inde ac nos
 enthusiasinum concepistis: tamen & vobis, aequè
 ac nobis, calor quidem, quamvis non furor, inesse
 debet. Notissimum est, ex morfu Lauri Vates &
 Poëtas entheos fieri: Juvenalis Sat. VII, 19.

Nemo tamen studiis indignum ferre laborem

Cogetur post hac, nescit quicumque canoris

Eloquium vocale modis, Laurumque momordit,

